

217

Gróf
Festetics
A
vadász
havil
teendői

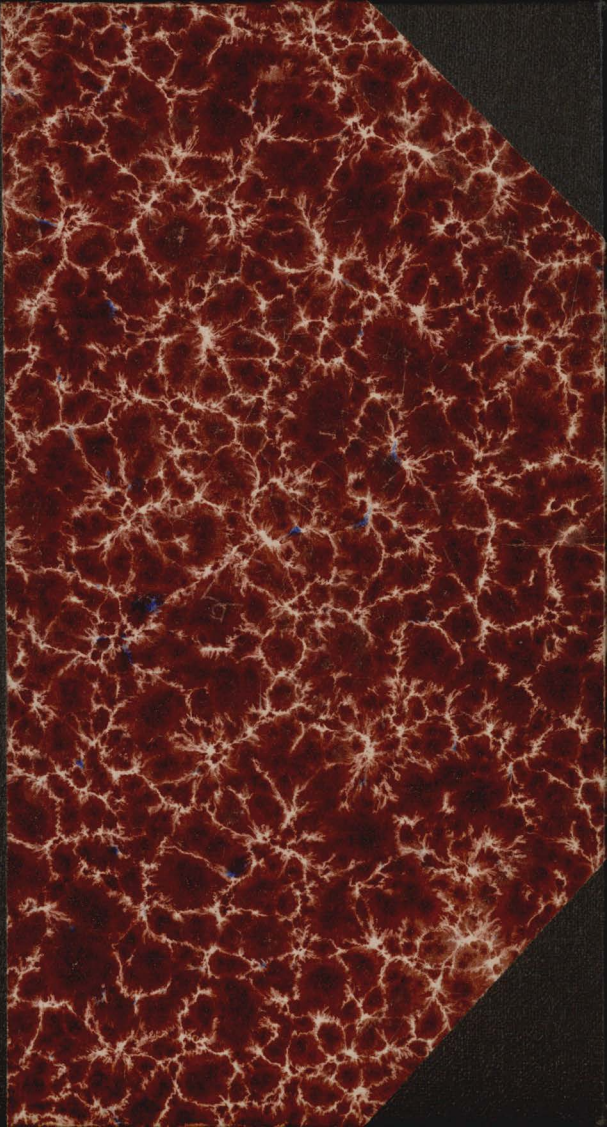
71

18

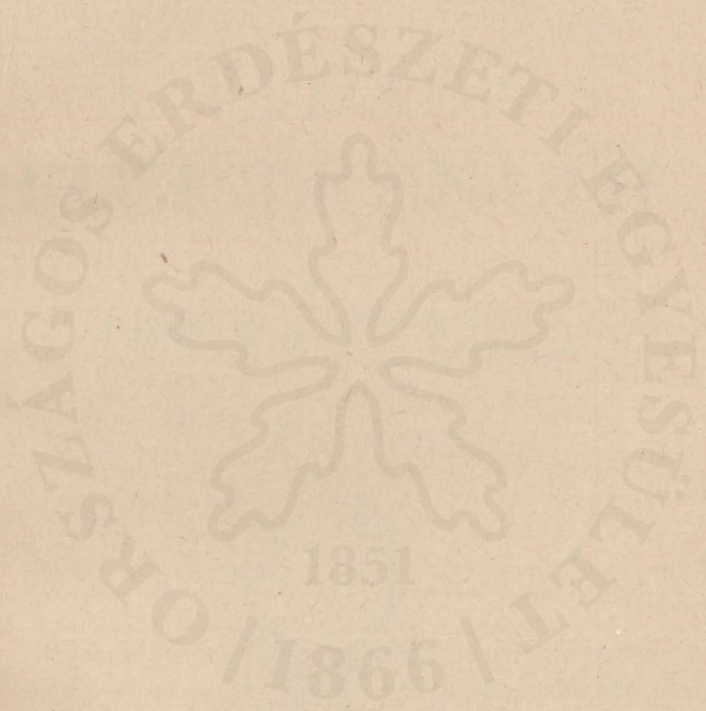
22

W

1861

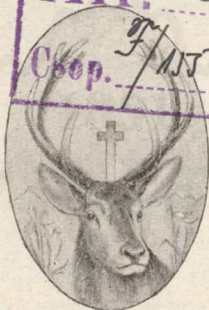
Ércsényi Géza
könyvtáros
Budapest, V. ker.

HUBERTUS VADÁSZKÖNYVTÁR
I. KÖTET

A VADÁSZ
HAVI TEENDŐI

ÍRTA

GRÓF FESTETICS PÁL

OEE Könyvtár
Áll. EII. 2018

ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T. NYOMÁSA, BUDAPEST

42661. — Athenaeum r.-t. könyvnyomdája, Budapest.

ELŐSZÓ.

Kint dermedtő hidegben fúj a szél, ember, állat egyaránt igyekszik védett helyre bújni. Vége a jókedvű vadászatoknak, a fegyvert felváltja az etető szán, a csapda, a méreg s némely vadásznál... a toll.

Elgondolkodva a mi szűkös vadász-irodalmunkon és azon, hogy a betűt nem nagyon szerető magyar vadász talán ma mégis fogékonyabb és könnyebben kapható könyvolvasáshoz, mint azelőtt: éppen ezért elhatároztam, hogy írok. Röviden eleinte csak a legfontosabbakról, aztán a részletekről is. Tanácsadó szeretne e kis könyv lenni, mely nem sokat, de olyat nyújt, ami kipróbált.

Azért szőttem bele szórakoztató részt (bár ebből is lehet tanulni), hogy a könyvecske anyaga ne legyen túlságosan száraz.

Sok elmondani valóm van, de azért azt gondoltam, hogy mindezt egyetlen hatalmas drága munkába összefoglalni nem tanácsos. Sokkal célszerűbbnek véltem megindítani a «Hubertus vadászkönyvtár»-t, melynek egymás után megjelenő kis könyvecskéi mint kerek egész fogják tárgyalni a vadász-

kat érdeklő minden olyan dolgot, mely a vadászattal összefüggésben van. Ezekből a könyvecskékből azután azt szerzi be magának mindenki és olyan sorrendben, amire és amikor szüksége van.

Meleg szeretettel ajánlom a magyar vadászközönségnek ezt a kis munkát, kérve, fogadják szívesen és lehetőleg olyan szeretettel, mint amilyennel én dolgoztam rajta.

Köszönetet kell mondanom Wollnhoffer Pál ny. m. kir. főerdőtanácsos úrnak, kedves vadász pajtásomnak, aki értékes tanácsaival szíves volt munkámat támogatni.

Budapest, 1929. február havában.

A szerző.

A SZARVAS SZEREPE A MAGYAR NEMZET ÉLETÉBEN.

Mesét mondok! Regét az ősi magyarokról, — a saját életemből! Háború volt, kint dörögtek az ágyúk, dühöngött a harc. Itthon fáradt testű rokkantak készültek megvívni az élet nagy harcát. Tanultak, hogy amilyen becsületes harcosai voltak a frontnak, olyan kitartó, edzett katonái legyenek a békekötés utáni nehéz gazdasági fejlődésnek. Kint voltak hatvanan a hadigondozó hivatal által fenntartott vadóri iskolán, kezem alatt Bián. Ment a tanulás, ment a szolgálat, peregtek a napok a vadászra nézve gyönyörűséges örökös változásban; mert tagadhatatlan, hogy nincs a természetben két pillanat, melynek egyforma volna a hangulata, a lelke. S a sok szép nap közül csak egyet ragadok ki, augusztus 20-át, Szent István napját. Fekete, sűrű csillagos augusztusi éj — a tanfolyamosok ma istentiszteleten, ünnepélyen tisztelik az első magyar királyt. S hogy az iskola gondjaira bízott területek ne maradjanak felügyelet nélkül, magam indulok el ellenőrző körútra. Még sötét van, csak a csillagok ragyognak s én lassan, lépésben engedem a lovam! Kierünk a pátyi Tót György-hegy alá. Már kezd derengeni, ez a szép rész adta a modellt Feszty Árpád «Magyarok bejövetele» képének erdős részletéhez. Gyönyörködöm, képzeletemben megjele-

nik a nagykoncepciójú Honfoglalás. Milyen is lehetett az, mikor az 1000 év előtti magyarok száguldtak itt át? Minő isteni csoda, hogy a szarvas kihozta őket az elhomályosodó, ködbe vesző régmultból. Ahogy így elmerengek, egyszerre mitől, mitől nem, nem tudom, — megriadt szarvas vág ki a kincstári erdőből. Egy pillanat csak, s Miskámmal egyetértünk. Hajrá utána!

Ha igaz a teozófusok ama állítása, hogy az emberek többször élnek és az ösztön halvány derengése visszacsengése az előző életnek, vagy életek valamelyikének, úgy én már biztosan kergettem e szarvast. S egész biztos, hogy az engem megértő jó Miskám szintén. Mi értjük, átérezzük az izgalmas hajszát, mely ma semmiesetre sem végződhet zsákmányolással. Mint egy szép, kedves álomban ismét éljük a mi régi, régi életünket: Miska száguld, repül. Utólag csodálkozom el azokon az akadályokon, melyet egyikünk sem vett észre, mert ott csengett a 100 levente érces hangja: hajrá utána! S hosszúra kinyúlt a Miskám, mint az ázsiai lovas, félvad, az európai fogalmak szerint be nem lovagolt lova. Jó magam, bár soha sem tanultam, soha sem próbáltam, de valahogy a kengyelben állva, a ló fejéhez simulva mintegy egygé növe, úgy mint régen 1000 év előtt.

Nem tudom, meddig tartott a hajszá, lehet soká, talán órákig, lehet hogy csak pillanatokig. A szarvas ismét a sűrű erdőbe menekült. Vége a hajszának, sajnos vissza kell térni a multból a jelenbe. A kantár erélyesen fogja fel az izgatott állat iramát, s az erdő szélén megállunk. A sötét pej fehér a tajtéktól, tágra nyílt orrlyukkal szívja a kora hajnali illatos levegőt. Velünk szemben az ősz Gellért-hegy megkopott

Citadelláján felkel a nap. Első sugara végigszáguld a felhőtlen égen, a két zilált lélekig. Miska felveti a fejét, a négy lábát mereven elfeszíti, erőteljesen megrázkódik. Ez az a pillanat, mikor a mesebeli táltos megrázkódva átváltozik, vagy emberi hangon beszélni kezd. Megáll a szívverésem, szinte visszafojtott lélekzettel várok. S Miska hosszan, mereven nézi a napot, majd éles, hangos nyerítéssel üdvözli. Vagy talán üzenetet küld messze keletre. Aztán mélabúsan lehorgasztja a fejét! Igazad van Miska, te beszéltél s én értem a szavad. Szabad magyarokhoz küldött keserű üdvözlét egy összetörött haza gyámoltalan fiától.

Odadobom a kantárt, hadd legeljen, leheveredek a harmatos fűben, pihenni próbálok, de nem bírok szabadulni az átéltek gondolataitól.

Hogy is volt, — valaha régen felkerekedett két kemény harcedzett dalia. Vele a sok vitéz, kedves kedélyes vadászatra. Felpattant előttük a csodaszarvas s viszi, vezeti őket ismeretlen vidék útatlan vadonába. Húzza, csalogatja őket, míg elmosódik a hazavezető út minden nyoma. Senki sem tudta oly csodás ősi magyar lélekkel megérteni e pillanatot és ki is fejezni, mint Arany János az ő bámulatos szép tömör nyelvezetével, amint írja a tanakodó vadászok bámulatát. Némelyik keletnek, másik délnek látja szállni a napot, ez a teljes eltévedés. Aztán a magyar lélek jókedvű, Isten akaratában való megnyugvása, mikor derűsen szinte nevetve kijelenti, miután elsiratták a többé viszont nem látható édes-anyát: «tanyát verjünk, itthon vagyunk». A csodaszarvas eltűnik, száguld mérhetetlen rengetegben, visszatartva Hadúr gondos kezétől, hogyha kell, legyen ismét kit küldeni.

Múlnak az idők, a nagy Árpád befejezi a Honfoglalás hatalmas művét. Becsületos magyar igazságérzettel elosztja a Kárpát övezte új hazát. Bors vezér kapja az északkeleti részeket. Nem tetszik neki, magában zúgolódik, mit is csináljon a síksághoz, lóhoz szokott ember az erdővel borított hegyen. Majd felébred benne az alattvalóival szemben kötelező felelősségérzet. Tanakodik, hogy volna megoldható, hová kellene a legmegfelelőbb helyre építeni az Árpád által kívánt erődöt. A gond nem hagyja aludni, körüljárja alvó táborát. Még sötét van, szürkülni kezd. Váratlanul szarvas ugrik ki a sötétből, valami súgja: fogd el! Nosza lóra, utána egymaga. S áll a hajsza le a völgybe, fel a hegyre. A hegyormán a sziklán megáll a szarvas, körültekint s leugrik, de száll csendesen, majd eltűnik. Bors megilletődve áll, mi ez? Nehéz gondolataival ősz táltosához fordul tanácsért. Uram, a csodaszarvas. Ugyanaz, kit őseink, Marót fiai üldöztek. A sziklafok, ahol eltűnt, a hely, hol a várat építened kell. S mire lehullanak a fák levelei, a hegyormon készen áll a nyitrai vár.

Ismét századok peregtek le az idő megmérhetetlen homokóráján. László herceg, a későbbi szent király, ütközet előtt szemben áll a besenyőkkel. Az immár keresztény magyarok Isten segítségét kéri a győzelemhez. László herceg fogadalmat tesz, hogyha győz, a kincsekből székesegyházat épít. S valóban megnyeri a csatát. A hadviselés fáradalmait piheni, Géza bátyjával Buda felett a Duna könyökénél vadásztat. A forró délben megpihen a vadásztársaság. Leheverednek, esznek, szundikálnak, álmodoznak, ki kisleányról, ki harci dicsőségről, kinek gondolatai családjánál időznek. Csak László fejében jár szüntelen, hol kellene a székesegyházat építeni. De hirtelen

a Nagy Száll sűrűjéből hatalmas szarvas lép elő. Az agancs-ág végein apró gyertyák égnek, megáll, körülnéz, majd lábával hármat dobbant, s mire az ámulatból felocsudó vitézek nyíl és kopja után kapnak, eltűnik a Duna habjaiban. Mindenki ámul, senkisé nem tudja magyarázatát adni a különös jelenségnek, ámde megjelenik a Nagy Száll öreg remeteje: Vác s szól: Uram, László herceg, tudod-e, mit jelent e szarvas? — Eljött őseid csodaszarvasa s ahol a lábával hármat dobbantott, oda építsd a szentegyházat.

A munkások tömegei jönnek, s mire újólag megjelen az ősz, az öreg remete Vác a ma is létező székesegyház oltáránál bemutatja az első misét.

És most vegyünk búcsút a csodaszarvas szereplésétől, és ugorjunk vissza a Hunor és Magyar mondára. E szarvast üző két fejedelmi sarj alapítója a hún és a magyar nemzetnek. Ki meri állítani, hogy a húnok nem ismerik éppoly jól a csodaszarvas regéjét, mint mi magyarok. Nos, hát a húnok és a keleti népeknek, törzseknek az a csodálatos keveréke, kiket görög és római írók összekevertek, de azért szokásaikat, haremodorukat, erkölceiket meglehetősen jól ismerték, átvitték a csodaszarvas legendáját a művelt rómaiakhoz. Nincs kizárva, sőt egészen biztos, hogy a rómaiak légióiban harcoló idegen elem, éppúgy mint a kereszténység tanait, a keleti pogány világ színes mondáit is terjesztette. Ennek a behatásnak tulajdonítható Placidus, később a kereszténységben Eustachius, 130-ban vértanu halált halt római katona megtérése, kinek megtérését egy, a szarvai között keresztet hordó szarvas megjelenése okozta. Érdekes és igen fontos, hogy a régi római kath. egyház Eustachius ünnepét nov. 2-án, 3-án tartotta.

728-ban meghalt a fejedelmi családból származó Hubertus lüttichi püspök, kit 825-ben szentté avattak és hamvait az Ardennekben fekvő andoini kolostorba szállították. Igen ám, de a kolostor szerzeteseinek sok összeköttetésük volt a vadászokkal. Ők tenyésztették azokat a vadászkutyákat, melyeket idők múlásával Hubertus-ebeknek neveztek s mely állatokban véli Uhlenhut a mai német vizslát, az ú. n. «Gebrauchs-Hund»-ot felfedezni. A kolostor másik nevezetessége volt a veszettkutyamarta emberek sikeres gyógyítása. Ezen gyógyítás abban áll, hogy a sebet a templom tüzes kulcsával kiégették és a sebbe szent Hubertus stólájából egy szálát fektettek. Nem sikerült ezideig teljes bizonyossággal kiderítenem, csak a gyanúm nagyon erős, hogy az andoini kolostor eredeti védőszentje Eustachius volt, csak később lett Szent Hubert. Semmi esetre sem lehetett Hubert az első védőszentje, mert hisz szentté avatásakor már állott és ismert volt. Még érdekesebbé teszi a dolgot az, hogy Hubertnapja szept. 20. volt. S hogy ki mi jögon cserélte fel, nem tudom. Az a tény, hogy ma Eustachius szept. 20-án van és Hubert nov. 3-án. Valószínű, hogy a vadászebek könnyebb értékesítése, de legfőbbként az akkori kor szelleme vitte rá a barátokat, hogy a római katona helyett egy magas származású, előkelő püspököt vegyenek patrónusul, aki még hozzá köztudomás szerint nagy vadász is volt. Azzal a könnyelműséggel, amivel az akkori kor történelmet és legendát kezelt, magyarázható és bocsátható meg a papok ama cselekedete, mely szerint az egyszerű római katona mondáját Hubertusra fordítja. A monda eredetiségén mit sem változtat az a körülmény, hogy a szarvas kifehéredett s a keresztény felfogásnak megfelelően agancsa kö-

zött megjelent a kereszt. A csodaszarvas világot hódító körútja azonban még itt sem állt meg, hanem ment idők folytán tovább.

1207-ben megszületik András király leánya: Erzsébet, a wartburgi Szent Erzsébet. A gyermek királyleány elhagyja a hazai földet s kimegy Wartburgba, de a gondos apa remekbe készült magyar nemzettörténelmet ad vele. Fényes külső és bizonyos fokig a magyar nemzet kimagasló voltát túlzó szöveg jellemzik e művet. Mert a magyar király meg akarta mutatni, hogy mi is vagyunk olyan előkelők, mint a nagy németek. Ebben a történelemben remekül kidolgozva áll a csodaszarvas, mint isteni küldetés, mely egy nekünk kedves népet vezet, hogy az ismeretlenség homályából kilépve, szerepet, sőt döntő szerepet játsszon Európában.

A szentéletű Erzsébet udvarában sok idegen fordult meg, különösen egyházi ember és térítő, mit elősegített a szent nő férje, aki maga is keresztészítész volt s a kereszteshadjárat alatt szerzett betegségében Otrantóban halt meg. Különösen szerették Wartburgot az Oroszország felé dolgozó térítők. S mily csodás! Minden felekezeti nagy ünnepélyt tart a tél derekán vagy végén. Miért? Egyszerű a válasz, mert aki a feltámadásban hisz, annak éreznie kell, hogy a tél, a halál a teljes nyugalom, mely álom alatt születik a jövő élet. Ezért nem véletlen Krisztus karácsonyi születése. S az orosz, aki egyházfőnek ismeri el a cárt, valaminek meg kellett hogy tegye, tehát létrehozta a Mikulást. Ki ez? Ugyanaz az ajándékot hozó Jézuska, akit mi ismerünk, csak öreg, szakállas, kámzsás bácsi. Nem tehetek róla, bármily mulatságosnak látszik is, min-

dig egy öreg, lódenkabátos, hátizsákos vadászra kell gondolnom. S mily különös, a régi Mikulás-képeken az öreg, jó bácsi mellett ott a szarvas, de nem agancsos, hanem tehén. S most ugorjunk egy nagyot s csodálkozzunk Arany Jánoson. Nem tudom, adata volt-e a nagy költőnek, vagy itt is a teozófusoknak kell igazat adnom és azt megállapítanom, hogy a költő nem először élt s a régi életéből ismeri a csodaszarvast s ez a több mint 1000 évi emlék, mely a lelke mélyén szunnyad, feléled, mert megmagyarázhatatlan okokból azt írja: «elejtették már a himet, üldözik a szarvasgímet!» Meglepő, talán véletlen, de mindenesetre mi magyarok elmélkedhetünk fölötte.

Így vonul a magyar történelmen át vezető íónálként a csodaszarvas. Rég nem látta senki, hosszú, gondteli és vészes századok múltak el azóta, de ne higgyétek, hogy a csodaszarvas elpusztult. Oh nem! A csodaszarvas él, itt van mindenütt, csak a régi magyar bátorságtól, erkölctől eltávolodott lelketek nem látja. Nézzetek romlatlan tiszta magyar szívvel bátran a veszélyben is s meg fogjátok látni a hatalmas koronát hordó agancsát ott távol, fönt a Kárpátok erdejében, lent a Retyezát havasában, a Száva mocsaraiban, a Burgenland lankáiban. Ott van a lelkem integritásában, a gyári, a kereskedelmi, az irodai munkában, s vár! Ne hagyjátok várni, hanem: hajrá utána!

A VADÁSZ HAVI TEENDŐI.

BEVEZETÉS.

Vadászüdvvel köszöntök mindenkit, aki e szakasz olvasásához fog, melynek egyedüli célja, hogy hasznos tanácsokat és tudnivalókat nyújtson a vadásznak.

A vadászat több a sportnál, nem is tudom helyesen kifejezni, hogy mi. Valami kedvesen különös együttese a tudománynak és a művészetnek, melyet átragyog a természet rajongó szeretete.

A természetben gyönyörködni tudó, vadját féltve szerető vadász hűséges útítársa szeretne lenni e rész. Egy jó barát, akit százszor is megkérdezhetünk s mindig zúgolódás nélkül fog tőle telhetőleg kimerítő és helyes választ adni.

Az anyagot úgy csoportosítottam, ahogy azt a folytonosan váltakozó évszakok szerint a vadászat és vadtenyésztés kívánják. Itt nincs megállás, csak folytonos haladás van, a tevékenységnek hosszú, szakadatlan láncolata, mely a gyengét elfárasztja ugyan, de az erőset annál inkább serkenti munkára.

Élvezzük az évszakok váltakozásának csodásan következetes harmóniáját. Szívjuk fel lelkünkbe a Mindenható nagyságát, aki itt nyugtat meg, hogy nincs végleges elmúlás, csak átváltozás. Járjuk tehát a természet szépségeiben gyönyörködve területünket s élvezzük a tavaszi verőfényt épúgy, mint az őszi hervadást, a nyári szikrázó napsütést, mint a tél dermedt, havas világát.

Január.

A hideg téli idő a fővadat sűrű, széltől védett, lehetőleg napos vágásokba, sűrűkbe kergeti. Általában a vadat ott keressük, ahol a zord idő viszontagságaitól védelmet talál. Ha az idő szép napos, még akkor is a napsütéses, meleg oldalakat keresi.

A róka is szívesen sütkérezik a téli verőfényben vagy sűrű nádasok kis tisztásaiban. A szél elől ő is a sűrűbe menekül, de a hóförgeteges zimankó koto-rékába kergeti. Nyulak, foglyok a tanyák, falvak közelébe húzódnak, ami bizony eléggé veszedelmes. A fácánok pagonyaikban tartózkodnak s különös előszeretettel találhatók a déli órákban olyan patakok mellett, melyeknek vize nem fagyott be. A vadkacsák meleg forrásokot és jégmentes helyeket keresnek. Enyhébb időben megindul a vadludak lassú elvonulása.

A lelkiismeretes vadóvónak súlyos gondot okoz a hódús január. A jóelőre elkészített etetőkben folyik a fővad takarmányozása. Ajánlatos az etetőkbe csak annyi élelmet szórni, amennyit a vad egy nap alatt tényleg el is tud fogyasztani. A fővadnak adjunk vadgesztenyét, lombtakarmányt, répát. Ajánlatos a vadgesztenyét gyöngé sósvízbe áztatni, mely az emésztést elősegítvén, jobb erőben tartja a télen át amúgy is elcsigázott vadat. A sózást azonban túlzásba vinni nem szabad, nehogy a szomjúságtól gyötört vad sok havat egyék, aminek a következménye puffadás és hashártyagyulladás.

A fácán- és fogolyetetők a hótól gondosan tisztán tartandók s állandóan ellátandók eleséggel. A fácánnak kukoricát, a foglyoknak ocsút adjunk.

A nagy télen nem szabad megfeledkezni a nyulak etetéséről sem. Kis cövekekre kötözött csépeletlen borsó és zabszalma, valamint egyes nagy darab répa a legcélszerűbb táplálék. Fontosnak tartom, hogy széna és lucerna etetése mellett gondoskodjunk kellő mennyiségű nedvdús takarmányról is. Tehát répát, rügyekkel ellátott gallyat adjunk, nehogy a száraz takarmány következtében beálljon szomjúság a hideg hó nyalására kényszerítse a nyulakat, ami némelyek szerint vérhast idézhet elő.

Ha a hó magas, vagy pláne olvadásra ismét fagy következik és a havon jégkéreg képződik, gondoskodjunk megfelelő hóekékkel kitisztított utakról, melyek az etetőkhöz vezetnek. A jégkérges hó mindenféle vadnak a legnagyobb ellensége. A fővad csülkét sokszor véresre sebszi, minek következménye súlyos körömgnyulladás és a fájdalmas járás folytán elmaradó élelemkeresés következtében általános lesóványodás, elgyöngülés. A kisvad, különösen fogoly és fácán nem lévén képes kaparni, nem jut élelméhez és az éhség következtében igen sokat szenved, elgyöngül és könnyű prédája a ragadozóknak. Ha vadászterületünket ilyen jeges hó borítja, szüntessük be a vadászatot, sőt óvakodjunk a vad minden fölösleges nyugtalanításától.

A zord idő kergeti be a nyulakat gyümölcsösökbe és kertekbe, ahol éhségtől űzve a gyümölcsfák kérgének megrágásával igen érzékeny károkat tudnak okozni. A legjobb védekezés ellene, mely egyszerűs mind a gyümölcsfákat a fagyás ellen is védi, ha azokat vastagon bekenjük törekkkel kevert agyaggal, vagy náddal vagy szalmával bekötjük. Nemcsak a januári zord idő ellensége vadunknak, hanem a területünkön élő különféle fajta szárnyas és szőr-

més ragadozók. Elsősorban az ember. A tél folytán beállott munkanélküliség sok embert az orvvadászat lejtős útjára visz. A vadőr lelkiismeretes, éber és bátor magatartásától függ ezek munkájának megátlása. A legveszedelmesebb köztük a csendben dolgozó hurkoló. Ezért ajánlatos a falu szélső házainak, szőlőknek kerítéseit, sövényeit ellenőrizni. Különösen figyelmet érdemelnek azok a kertek, ahol a hó fölött egy-egy káposzta van és azok a helyek, ahol a havon jól látható nyúl- és fogolycsapások a kertbe vezetnek. Ha ilyen hurkot találunk, nem tartom célravezetőnek a hurok azonnali eltávolítását. Sokkal célravezetőbb, ha éles harapófogóval a huroknak a fülét átvágjuk, mert így az nem képes fogni s a hurkoló, aki nem szívesen megy annak közelébe, messziről nem veszi észre, csak akkor, ha az átváltó nyúl elgörbítette s ilyenkor is rendszerint a drót silány minőségére vagy elrozsdásodására gondol, ami előbb-utóbb mint eredménytelen foglalkozást megúnatja. Hasonlóképpen tartsunk szemmel mindenkit, aki esti vagy hajnali szürkülettel a falutól távol jár a mezőn. Úgyszintén az erdőben dolgozó favágókat és rözsekészítőket.

A ragadozómadarak irtásának egyik legjobb módja az etetők közelében felállított oszloppvas és héjakosár. Szép holdvilágos éjjeleket használjunk fel a fákon gubbasztó orvmadarak lelövésére, sőt egyszer-egyszer az uhu is elővehető.

A szörmés ragadozók dorongcsapdában foghatók a legnagyobb sikerrel. Magam részéről a csapóvasat, mint állatkinzó szerszámot, nem szeretem.

Úgy a ragadozómadarak, mint a szörmések számának csökkentésére a legalkalmasabb a mérég. Egyáltalán január-február a mérgezés főszezónja.

Igaz, hogy egyéni érzésem valahogy nem tud rokon-szenvezni a mindig veszélyes méreggel. A vadóvó ne feledkezzék meg a vadállomány két legnagyobb ellenségéről: a kóborló házimacsáról és a kutyáról sem.

A nálunk leggyakrabban előforduló ragadozó, a róka számának csökkentésére kedves vadászélvezetet nyújtó szórakozás a lőfegyverrel való vadászat. A friss havon kicsapázott rókát löhetjük lesből. Ezt azonban megkönnyíthetjük azzal, hogy patakok közelében, erdei tisztásokon, ahol a rókák megfordulnak, dőghelyet készítünk. Ennek készítése nem áll egyébből, mint egy kb. félméter széles és 1 méter hosszú, 30–40 cm mély gödörnek az ásásából, mely gödröt polyvával töltünk ki és ebbe ássuk a hullott baromfit, birkát és a háztartásokban fölöslegessé vált mindenféle beleket. Ezen dőghelyek közelében jó sörétlövés-távolságra készítsünk 3–4 leshelyet, hogy ezeket a szél irányának megfelelőleg használhassuk. Ezekre a helyekre sokszor éjszakánként a legkülönbözőbb társaság szokott egybegyűlni.

Most van az idénye a róka-csalogatásnak is. Ha hó fekszik, fehér kabátban, ha nincs hó, nélküle. Cserkésszük le nappal a szép, napsütéses oldalakat s azokat a helyeket, ahol rókát sejtünk s a sportkereskedésben kapható nyúlsírást utánzó síppal, vagy az egész finom, az egércincogást utánzó kis síppal próbáljuk a koma étvágát felébreszteni. Igen jó eredményre vezetnek a holdvilágos éjszakák is, ekkor azonban a nyílt mezőn vagy magányos tanyák, malmok közelében kísérletezzünk.

A legeredményesebb vadászat a hajtás. Természetes rókahajtást csak derűs, napsütéses időben eszközölhetünk. Habár minden hajtóvadászatra áll,

hogy a puskások, mint a hajtók felállítása a legnagyobb csendben történjék, úgy ez fokozottabb mértékben szükséges itt. Kevés megbízható hajtó és nem sok, de jó vadász biztosítják az eredményt. Rendkívül fontos, hogy a puskások jó széllel álljanak fel és hogy a hajtók csendben, imitt-amott egyet köhintve és a fákat ütögetve haladjanak. Az természetes, hogy a vadászatrendezőnek jól kell ismernie a róka váltóit s ide kell állítani a puskásokat. Ha ezek száma nem volna elegendő az összes váltók megszállására, úgy akasszunk színes vagy fehér rongyot a váltó valamelyik fájára, aszerint, hogy hó van-e az erdőn, vagy sem.

E hó 15-ével a fennálló vadászati törvény szerint megkezdődik a nyulak tilalmi ideje, tehát a nyúl lövése 15-ig befejezendő. Fácán még lőhető e hó végéig s valóban egyike a legszebb vadászatoknak a januári fácánhajtás.

Az idény főszórakozása a disznózás, mely azonban január végével rendezett vadászterületeken szintén befejeződik.

Szinte fölöslegesnek tartom hangsúlyozni, hogy vaddisznóra, mint erős nagy vadra csak golyóval lövünk, s éppen ezért a puskások különösebb gondal választandók ki. A disznók abból a szokásából folyólag, hogy szeretik helyüket sűrűn változtatni, tanácsos a sűrűket előbb megbízható emberekkel leköröztetni s csak azokat a hajtásokat venni, melyekről megállapítottuk, hogy tényleg van is benne disznó. A jó szél itt is fontos, de fontos a nagy számú hajtó is, akiknek legfőbb feladatuk, hogy sűrű vonalban minden bozótot megzörgetve hajtsanak. A disznó ugyanis gyakran erősen megfekszik s csak az utolsó pillanatban ugrik hatalmas robajjal.

A nem túlságos nagy iramba jövő disznó lövése kissé gyakorlott puskásnak nem okoz különös gondot. Annál inkább az esetleg rosszul lőtt. Bár tapasztalatom szerint a sebzett disznó csak akkor támad, ha a vadászt észreveszi, vagy az közeledik, már pedig a jól takart vadászt nem szabadna észrevennie. Ugyane célból nem ajánlom a sebzett disznó vadász-késsel való leszúrását sem. Eltekintve attól, hogy ehhez nagy gyakorlat és ügyesség kell, s ezt meglőtt, már nem élő egyedeken meg kell tanulni, — ami ma, sajnos, a legtöbb vadásznak nem áll módjában, — tehát sokkal jobban ajánlom a kegyelem-lövést. A mai fegyvereknél ugyanis a töltés egyáltalán nem játszik szerepet s a kegyelem-lövés úgy a vadra, mint igen sokszor a vadászra nézve is jobb.

A sebzett disznó utánkeresése egyike a legfárasztóbb és legnagyobb körütekintést igénylő munkáknak, ezért ne késlekedjünk egy második jobb lövéssel s ha bármiféle okból erről le kell mondanunk, avagy történetesen a golyó valamelyik fába ütődött, úgy amennyire csak lehetséges, hagyjuk a sebzett vadat magára s bocsássunk reá merészen támadó kutyát, amilyen hamar csak lehet, sőt a legjobban azonnal a lövés után. A sebzett disznó ugyanis ahogy a kutya utóléri, rögtön megfordul s várja a támadást, melyet gyakran viszonz is, s így egy helyhez tudjuk rögzíteni, mialatt megkísérelhetjük az óvatos becserkelését. A dráma végső jelenete rendszerint olyan sűrűben játszódik le, ahol a fegyver használata nehéz s épp ezért, bár tudom furcsán hangzik, de sokkal jobban ajánlom egy megfelelő kaliberű revolver használatát.

Február.

A hónap elsejével megkezdődik az általános vadászati tilalom, ami sok vadász-embernél egy a vadászattal való minden közösség megszakításával, egészen az augusztus-végi foglyászásig, melyet csak a szalonkázás idénye szakít meg. Ezeknek a vadászoknak, akik között sokan kényszerűségből pihentetik fegyverüket, figyelmeztetésül csak annyit, hogy ne tegyék el fegyverüket alapos tisztogatás nélkül. Azok azonban, akik a vadászat örömeit nemcsak az örökös lövöldözésben lelik, igen sok foglalatosságot találnak, sőt szórakozást is, a különben vadászatilag csendes időszakban.

A hasznos vad etetését változatlanul folytassuk, úgy mint januárban és ügyeljünk, hogy a magas hó ne fődje el se az etetőkhöz vezető utakat, se magát az etetőt. Gyakran előfordulhat, hogy a szomszédos gondozatlan vadászterületről különféle vad átvonul, s ha ezek terített asztalt találnak, úgy itt is maradnak. Ezért kísérvük figyelemmel a határon átváltó vad csapását, s ha a szükség kívánja, ne késlekedjünk újabb etetők felállításával sem. Igaz, hogy erre sokan azt mondhatják, hogy nem való a szomszéd vadjának átcsalogatása, de erre azt válaszolom, hogy aki a téli zord időben éhezteni vadját, az nem is érdemli meg, hogy nála maradjon.

A hasznos vad gondozásával kapcsolatban ne feledkezzünk meg annak ellenségeiről sem és használjunk ízlés és a viszonyok szerint mérget, csapdát, vagy lőfegyvert. Különösen figyeljünk a ragadozó madarakra, melyek a nagy hidegben, vagy ha az idő

felenged, a kezdődő tavaszi felvonulással folyton kóborolnak.

Itt van a legfőbb ideje a készítendő csenderesekhez szükséges csemeték megrendelésének. Hasonlóképpen a vadlegelők bevezetéséhez szükséges vetőmagról is legkésőbb most gondoskodjunk. Az, hogy a csenderesekhez és vadlegelőkhöz mit használjunk, megtalálható a március-áprilisi fejezetben.

A fővad még mindig a sűrűket bújja, általában kivéve a már párokra szakadozó foglyokat, a vad tartózkodási helye ugyanaz, mint januárban.

A hónap vége felé, különösen ha az idő melegebbre fordul, megkezdődik a szárnyasok jövésmenése. A téli vendégek mindig ritkábbak lesznek, míg egyszer csak feltűnik az első seregély-csapat, a nádban meghalljuk az első szárcsa tülkölését, néha egy-egy vadkacsát is látunk, aztán megjön a bibic, sőt az örvös-galamb is. Aki súlyt fektet arra, hogy vizeiben kacsák telepedjenek meg, a lehetőség szerint igyekezzék a vadkacsák fészkelését zavaró szárcsákat ellőni.

Minden friss hóesés fontos a vadját gondozó vadász szemének, mert egy-egy friss hóesés után állapítható meg a legnagyobb biztossággal, hogy a gondozásunk alatt lévő területen kik és mik járnak és a hivatlan vendégek hogyan garázdálkodnak.

A csapázásra és nyomozásra a legalkalmasabb az éjfél tájban elállt havazás, mert így a hó elfödi a csapák egy részét, de fennmarad az, amelyet akkor hagy maga után a vad, mikor legelőjéről nappali búvóhelyére tér. Miután sokszor fontos eldönteni, hogy valamely csapás régebbi vagy fiatalabb-e egy másikkal, tehát jó tudnia a vadásznak, hogy az éjjel

egyes szakáig mennyi hó esett. E célból a legegyszerűbb, ha számmal ellátott fazsindelydarabokat fektetünk az udvarra vagy kertbe, még pedig úgy, hogy az elsőt a havazás kezdetekor és aztán tetszés szerint, óránként vagy két óránként, mindig még egyet. Ha azután a havazás eláll, az egyes zsinde-lyeken álló hómagasságból következtethetünk a csapás közben talált többé vagy kevésbé behavazott nyomok életkorára.

A vadász, különösen a hivatásos vadász legfontosabb ismeretei közé tartozik a csapa- és nyomismeret. Ennek elsajátítása korántsem olyan nehéz, mint azt a legtöbben gondolják s az, aki a fáradságot nem kíméli, rövid idő alatt legalább a saját gondozása alatt lévő területen tartózkodó vad csapását tűrhető biztonsággal meg fogja tudni állapítani.

A tanulást nagyban elősegíti, ha összehasonlításra alkalmas anyagunk van, ezért készítsünk magunknak házilag csapa- és nyomgyűjteményt. Ennek előállítása nem is költséges, nem is okoz sok munkát. Ha nagyon rendszeren akarunk dolgozni, készítsünk mintegy 30 cm hosszú és 15 cm széles, kb. 3 cm mély ládikákat. Ha azonban takarékoskodni akarunk, egy is elegendő. Ha egy ládikát használunk, helyezünk bele összehajtott papirost úgy, hogy azt teljesen kibélelje és hogy a papírnak széle az oldalon kiálljon. A ládikát töltsük ki péppé kevert gipszel, esetleg cementtel, bár magam részéről a gipszet jobban szeretem. A még híg anyagba nyomjuk bele az illető állatnak gyengén beolajozott lábát úgy, amint az lépés közben a földre szokta tenni. A híg gipszben a láb lenyomata szépen visszamarad, s ha megkeményedett, a papírral együtt a dobozból kiemelhető. Az esetleg reátapadt papír eltávolítása egy-

általán nem okoz nehézséget. A tévedések elkerülése végett tanácsos a gipsz-modelleket megszámozni és jegyzékbe venni a vad lehetőség szerinti életkorát, súlyát, esetleg agancs és egyéb méreteit. A csapa- és nyomgyűjteményt a háziállatokon kezdjük, mert a juh csapása összetéveszthető az őzével, a kutyáé a rókaéval; a macskáé fontos, mert azonos a vadmacskáéval, s különben is teljesen mellékes, hogy valódi vadmacska-e, vagy csak elvadult házimacska tört be vadasunkba. Sőt, nem árt háziszárnyasaink csapásának gyűjteménye sem. Évvel a kiindulási anyaggal, ha egy-egy havazás után a kint látottakat összehasonlítjuk, mindenesetre odáig el tudunk jutni, hogy azt meg tudjuk állapítani, hogy a falu kutyái hogy garázdálkodnak éjszaka. Ha aztán később mindenféle fajta, a területünkön előforduló és terítékre került vad csapásával szaporítjuk, igen rövid idő alatt egy nagyon tanulságos és olyan gyűjteményre teszünk szert, melynek később sok hasznát fogjuk venni.

Az egyes csapásra rátérve, megjegyzéseim a következők: a szarvasbika csülkének lenyomata kerekesebb, mint a tehéné, azonkívül a bika két körme elől összeér, míg a tehéné nyitott lévén, a két köröm között fennmaradó kis élecske a bikánál a környező talajjal *nem függ össze*, a tehénnél ellenben *összefügg*. A bika testsúlya nagyobb lévén, a nyom mindig tisztábban kivehető, mint a kisebb súlyú tehéné, azonban a bika magasra emelt lábbal lép, minek következtében a csülök mindenütt egyenletesen nyomódik le, míg a tehén húzza a lábát és ezért különösen a nyom hátsó része elmosódottabb. A vetésen átváltó bika nagyobb súlya következtében körmével az egyes vetésszálakat elvágja, míg a tehén csak

lenyomja. A csapázó vadász sohase feledje el maga elé képzelni az illető egyedét és azt a körülményt, hogy teoretikusan véve, minden állat hátsó lábával az első nyomába lép. Az eltolódásokból fontos következtetéseket vonhatunk. A fiatal egyed ugyanis rugalmasabb izomzata következtében a hátsó lábával előbbre lép, mint ahol az első láb lenyomata van. A vadászok azt mondják, túllép. Az idősebb és már kevésbé rugalmasabb ellenben visszamarad, vagyis a hátsó láb lenyomata hátrább lesz az elsőnél. A másik fontos dolog, hogy az egyes lenyomatok a menetirányban húzott vonaltól jobbra-balra egyforma távolságra vannak. Ez a távolság sovány állatnál szűkebb, erős állatnál szélesebb. E két jelenség együtteséből a keresztbelépés legkülönfélébb válfajai keletkeznek.

A megriadt szarvas csapása az ugrások következtében erősen nyitott, sőt megjelenik két oldalt félholdszerűen az álcülök lenyomata is.

A däm vad csapása hasonló a szarvaséhoz, csak kisebb és keskenyebb. Az őzé kicsiségénél fogva az előbbi kettőtől könnyen megkülönböztethető. Egyedüli tévedésre a házijuh szolgáltathat alkalmat, itt azonban biztos jel az istállózás folytán túlhosszúra nyúlt körmök, melyek a nyomban egymást kereszt alakban fedik. A vaddisznó kerek csapása bár nagyon hasonlít a szarvaséhoz, de könnyen megkülönböztethető az álcülök lenyomata által.

A leggyakoribb és legismertebb csapás az a különös ipszilon alakú nyom, amit a mezei nyúl hagy hátra. Itt jó tudni, hogy a két hosszú elől fekvő a hátsó láb nyoma, míg a két egymásután lépő kicsi, kerek, az első lábaké. A nyúl ugyanis akár baktatás, akár ugrás közben előbb a két első lábat helyezi

mégpedig egymás mögé s ezeken túllép két oldalt a két hátsóval. A róka nyoma csalódásig hasonlít a hasonló nagyságú kutyáéhoz. Fontos megkülönböztető jele, hogy a sűrűn kemény talajon járó kutya körme megkopik, tehát rövidebb, minek következtében az egyes ujjpárnák lenyomatával a köröm lenyomata összefügg, míg a róka hosszabb és íveltebb körme az ujjlenyomattal *nem függ össze*, hanem előtte mint pont jelentkezik. Jellegzetes a róka csapásánál az úgynevezett zsinórozás, mely azáltal jön létre, hogy mind a négy lábát pontosan egy vonalba rakja, míg a kutya sohasem zsinóroz. (A) macska nyoma behúzható körmei folytán körömlenyomat nélküli kisebb és kerekesebb. A vidra nyoma legkönynyebben különböztethető meg, mert ujjpárnái között tisztán látszik az úszóhártya lenyomata. A borz a nyom félhosszúságáig terjedő hatalmas körmeivel tűnik fel, a nyest, bár nagyon hasonlít a macskához, mégis az a különös, mindig párosan és rézsút álló csapás biztos jele annak, hogy kivel van dolgunk.

A csapa- és nyomismeret nehéz, de szórakoztató mivolta serkentsen minden lelkiismeretes vadászt arra, hogy használjon fel minden hőesést, a nyáron minden esőt és nyomozzon, csapázzon mindenütt, ahol csak lehet. Miután az év csak igen kis részében áll módunkban a havon csapázni, azért a figyelmes vadóvó jól teszi, ha az év többi szakában figyelemmel kíséri a poros mezei utakat, cserkészösvényeket, sőt ezek felgereblyezésével, vagy a megfelelő helyek közelében eldugott pár rózseszálból készített söprű elsöprésével előkészíti a talajt a csapás felvételére.

Február hónap az ideje a vad számbavételének is. A vadászidény zártával ugyanis megmaradt vadállományt mint törzsállományt kell kezelni, melyből

levonandó az idő viszontagságai, betegség és ragadozóknak áldozatául esettek száma. A törzsállomány nagysága és a tavaszi szaporulat adják a jövő évi vadlelövés számát. Ha tehát a figyelmes vadóvó a friss hóesések után az egyes etetőknél megforduló, különféle vad csapáját számontartja, és ehhez hozzáveszi az esti és hajnali lesek alkalmával a saját szemével látottakat, tűrhető biztossággal meg fogja tudni mondani, hogy a gondjaira bízott területen miből mennyi van. Óva intek azonban mindenkit a túlságos magas számoktól, mert könnyen megesik, hogy egy éjszaka alatt egy és ugyanaz az egyed több etetőt látogat meg. Ha a számbavételünket később összehasonlítjuk a tényleg terítékre került vad minőségével és mennyiségével, úgy néhány év után itt is meglesz a kívánt gyakorlatunk.

Március.

A tél lassan elveszti szigorát s a megtört hideget mindig kellemesebb idők váltják fel. Ez a langyos idő meghozza a vadászterületen is a jólétet és vele együtt megmozdul a vad. Elsőnek a borz jelentkezik, amely az amúgyis szaggatott téli álmát teljesen be-
szünteti, s bár soványan és kopottan, de egy jobb jövő reményében indul késő éjjeli kirándulásaira. A róka előszeretettel tartózkodik várában, s csak derült, napos időben fekszik ki sütkérezni. A fővad még mindig sűrű falkába verődve keresi a széltől védett barátságosabb, meleg helyeket. Az őzbak elkészült agancsával s a megkeményedett agancson feleslegessé vált bőrt ledörzsöli. Mind gyakrabban fogunk találni erdőszéleken, tisztásokon álló fácská-

kat, melyeknek lehántott kérge tanubizonyságot tesz arról, hogy azon a tájon valamelyik bak vált át. A fácska vastagságáról és a dörzsölés magasságáról következtetést vonhatunk az agancs minőségére. Tudniillik minél erősebb valamelyik bak agancsa, annál vastagabb fát keres s annál magasabban dörzsöl. Az öreg vadkanok remete életet élnek s teljesen elhagyják a lassan sűrűbe húzódó és a malacozáshoz készülő kocákat. A nyúl szántásokba, vetésekbe húzódik. A foglyok párosával ugyancsak a fészkelés gondjaival vannak elfoglalva s vetések, remízek fészkelésre alkalmas helyein tanyáznak. A fácán nádas, bozótos, gazos vágásokban tartózkodik. Az erdei szalonka, mely márciusban biztosan megérkezik, száraz években a völgyeket, nedves években a magasabb fekvésű helyeket kedveli. A szárnyas ragadozók nagy része is kezd fészkelni. Különösen figyeljünk a nagy lármával fészket rakó varjakra. A március különben is kritikus az egész vadállományra, mert a vissza-visszatérő éjjeli fagyok igen sok párórás és gyöngé vadat pusztítanak el. Nagy veszedelem a hirtelen kizöldelő és fakadó rügy. A friss takarmányt hosszú idő óta nélkülöző vad mohón esik neki s ez sok betegségnek lehet okozója. Ezért az etetést továbbra is úgy folytatjuk, mint eddig, s csak akkor szüntetjük be, mikor a vad jobb táplálékot találván, ezt magától is elhagyja.

Különös gond fordítandó épp a tavaszi táplálék miatt a kellő számú szócokra. A szócok elkészítése nem ide tartozik, és mire a vad azt megszokná, valószínűleg késő is lenne, azért csak szükségképpen, ha úgy vennők észre, hogy valamelyik szóc tönkrement vagy valahová egy kellene, fatuskóra vagy ágak közé szorítsunk be a legvégső esetben egy darab marhá-

sót. Az újabban forgalomba hozott s a gazdaságokban is használt sőtéglák igen jó szolgálatot tesznek.

A sohasem hiányzó kártékony irtásának legfőbb részét a fészkelő ragadozók alkotják. Tanácsos azonban megvárni a fészek elkészítését, sőt a kotlást is, mert ekkor egy jól irányzott golyóval úgy a kotló, mint az összes tojások elpusztíthatók. A szerte kóborgó hímek, különösen a pár nélkül maradtakra sikerrel használhatjuk az uhut.

Mint vadászszórakozás s mint lövésben való gyakorlat egyaránt nagyon jó a tavaszi uhuzás. Az első hajnali napsugár az uhut már állványon találja s csakhamar megindul az orvmadarak támadása, gyűlölt éjszakai vetélytársuk ellen. A támadásban elsők a varjak, s a legcélszerűbb hagyni őket, hadd lármázzák fel az egész vidéket. Lövésre igaz, ritkán kerülnek, s megelégszenek, hogy a szarkák társaságában a környékbeli fákról lármázzanak és nyujtogassák nyakukat. Ilyenkor nagyon jó, ha egy vadásztársunk ügyesen végig cserkészi ezeket a helyeket, ahol igen sokszor kerülhet lövéshez. Az uhuzás eredményét nagyban befolyásolja magának az uhunak harciassága. Az ingerlésekre dühösen támadnak, de a csöndes megadásban mozdulatlanul ülő uhut nem méltatják a ragadozók figyelemre. Ha élő uhunk nincs, használhatunk kitömöttet is, bár ennél nélkülözni fogjuk az uhu jelzését, vagyis magatartását, amivel elárulja valamely ragadozó érkezését jóval, mielőtt a vadász azt látná. Ha uhunk annyira szelíd, hogy kézen szabadon szállítható, úgy igen nagy sikerrel cserkészhetünk vele, s ha orvmadarat látunk, dobjuk fel a hosszú zsinórra kötött uhut, magunk pedig a legelső jó búvóhelyre húzódjunk.

A vizek mellett is megindul az élet és egymás után érkeznek a mocsárvilág vadjai, érdekes vadászatokra adván alkalmat és elejtésükkel nem egyszer egy-egy ritka példányt szolgáltatva a természetbuvár gyűjteményébe.

Az erdőkben megszólal a vadgalamb és ezzel együtt megkezdődik a kezdő vadászra annyira fontos cserkészeti ismeretek elsajátítása. A bűgő vadgalamb belopása ugyanis a legjobb iskola cserkészetre. Ott, ahol sok a vadgalamb, a jó fedezékben rejtőző s a sportkereskedésekben e célra kapható csalogatókkal igen kellemesen és eredményesen szórakozhatunk, ha a bűgő vadgalambot hangjának utánozásával hívjuk. Eredményes a vadászat itatóhelyükön és a szóknál is.

Az idény fővadászatát a szalonka képezi. Az erdei szalonkának az a különös szokása, hogy hajnali és esti szürkületkor hangosan szólva és párját keresve száll, nagyban elősegíti az esti és reggeli húzás helyeinek megállapítását és ezzel együtt a vele járó vadászatot. Szokásos és tagadhatatlanul nagyon szép és kellemes a meleg tavaszi napokon rendezett hajtás (kopfolás), de se vadtenyésztés, se a szalonka szaporodásának szempontjából nem tartom helyesnek, mert a csendet igénylő állandó vadunknak nagy nyugtalanításával jár. Eltekintve attól, hogy állítólag a húzáson kevesebb tojó kerül lövésre, mint a hajtásban.

A törvény értelmében felszabadult a tüzök-kakas lelövése, bár zord telek után a dürgés még nem veszi kezdetét, már pedig igazi szórakozást csak a dürgő kakas nyújt. Ez a felette óvatos s igen nagy-távolságra látó és halló vad próbára teszi a legügyesebb és legkitartóbb vadászt is. Még arány-

lag a legnagyobb sikerrel kecségtet a szekérrel való beközelítés.

Lassacskán kezdetét veszi a hivatásos vadászterület berendező munkája is. Így elsősorban nagyobb vizek mentén a bár rövid ideig tartó vízivadászatokhoz szükséges leshelyek elkészítése. A víz melletti leshelyeket nádból, sásból, fűz vesszőkből készítjük és pedig tetővel, mert a repülő vízivad felülről belátva a leshelybe, elkerüli a vadászt. A csupasz partú sík vizek mentén csak legödörrel boldogulunk, amelyet azonban szintén jól kell maszkirozni.

Másik fontos teendője a hivatásos vadásznak a csenderesek előkészítése. Vadászterületünkön lévő bármilyen nagyságú földterület alkalmas arra, hogy állandó vagy ideiglenes csenderest rendezzünk be. Ha arra számítunk, hogy az őzek is meghúzódnak benne, úgy az 1 hold körüli nagyság a legkisebb méret. Természetesen másképp rendezkedünk be a saját tulajdonban lévő területen, vagy ha azt csak remizalakitás céljára béreltük. Bérelt vadászterületeken tanácsos az egész bérletidő tartamára bérelni. A csenderes-alakítást azzal kezdjük, hogy a kiválasztott területet, mely lehetőség szerint vadászterület közepén fekszen, de minden esetre ott, amelyik dűlőben a vad amúgy is szívesen tartózkodik, körülárkoltatjuk. Az árkolásnál kivájt földet sáncnak felszórátjuk a belső oldalra. Ezt azután beültetjük ákással, galagonyával, vagy más tüskés bozóttal, miáltal megakadályozzuk, hogy az esetleg közelében legelésző jószág bejárjon. Magát a csenderest inkább túlevelűekkel, mint lomblevelűekkel ültessük be. A túlevelű fák t. i. különösen a téli nagy havazásokkor több védelmet nyújtanak, mint

a lomblevelűek még akkor is, ha ezek elszáradt lombjaikat tavaszig megtartják. A legalkalmasabbak az erdei és lucfenyő és mindenekfelett a boróka. A lomblevelűek közül a kökény, galagonya. Nem szabad hiányozni a földiszedernek sem. A felnövő fákat mellmagasságnál magasabbra, nagyobbra ne engedjük nőni. Általában rendkívül fontos az ültetvény megfelelő nyesése, mert csak ez által fognak a csemeték bokrosodni. Semmi szín alatt se törjünk meg egyes magas fákat, mert ezek vonzzák a környék ragadozóit. A vegyesen ültetett fanemek között csináljunk többé-kevésbé széles utakat, vagy az ültetés közben kipusztult csemeték által képződött tisztásokra vessünk kölest, kendert, fűmagot vegyesen, egyes helyeken csicsókát és külön-külön a kukoricát. A kukoricát azért kell különvetni, mert ha nem kapáljuk meg, nem hoz termést és így nem nyújt táplálékot a vadnak. Általánosságban a jó csenderesnek háromféle rendeltetése van. Kell hogy a sűrű bozóttal menedékül szolgáljon a téli zord idő ellen, a benne levő különféle növények nyujtsanak táplálékot akkor, amikor egyéb táplálék másutt nincs és a gázos, füves részek biztos fészkelési helyeket szolgáltatassanak.

A csenderesekben kell a téli etetést is végezni, mint olyan helyen, ahová a vadat szoktatni kívánjuk.

Az természetes, hogy ahol a vad összegyűlik, oda gyűlik a ragadozó is. Az orvvadászok elrémítésére, de megfigyelés céljából is, készítsünk leskunyhót, melyet a vadászati személyzet sűrűn használjon. A szörmés ragadozók részére kis kacskaringós, cserkész-ösvényeket, melyeken csapóládákat he-

lyezzünk el. A szárnyasok részére állítsunk oszlopvasat és héjakosarat.

Ha a csenderesben vadászatot is akarunk tartani, úgy előre gondoskodjunk, hogy nagyság szerint egy vagy két nyiladék legyen, melyre a vadászok felállíthatók.

Ha bármiféle okból a csenderesek fával nem telepíthetők, úgy igen jó szolgálatot tesz a kukorica, köles, cirok, szentjános-rozs, zab, csicsóka, topinambul, répa, kel és marhakáposztából vegyesen alakított kisebb vagy nagyobb ültetvény.

Április.

A vad a nyugalmas sűrűket keresi és család szaporítására vonul vissza. Az egyetlen szarvas az, melyet az ébredő természet nagyobb vándorlásokra csábít, miközben nem egyszer megesik, hogy vándorlásaiból nem is tér vissza, hanem más pagonyt választ tartózkodási helyéül. Az erdei szalonka nedves vágásokban, vagy ezek közelében tartózkodik. A sárszalonkák csoportosan, de nem csapatosan zombékos, nedves réteken rebbenthetők.

Április a legfőbb fészkelési és költési idő, úgy a hasznos, mint a káros vadnál. Éppen ezért fokozott éberséggel járjunk a ragadozó madarak fészkei után.

A szeszélyes és kellemetlen visszaesésekkel tarkított idő sok fiatal állatnak lehet hóhéra, éppen ezért igyekezzünk és jöjjünk segítségére a kifejletteknek azáltal, hogy az etetést még e hónapban is folytassuk, miáltal sok betegségnek vehetjük elejét.

Kezdetét veszi a fogoly- és fácánfészkek felku-

tatása és a tojások gyűjtése. A felkutatásnál igen nagy szolgálatot tesz a jó vizsla, noha nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a kotló vadnak a szimatja kisebb s ezen szimatsökkenés kezdetét veszi a tojásrakással. A felkutatott fészkek lajstromozandók, a kivett tojások fagyapottal kitöltött kézikosárban szállítandók haza, ahol is a lehető legrövidebb időn belül vagy költőgéphez, vagy kotló baromfi alá helyezendők. Tanácsos az egyes fészkek-aljakat, vagy a költőgép egyes sorait megjegyezni, hogy a tojások melyik fészkekből, mikor szedettek ki. A tojáson semmiféle jelzést se tegyünk, a legkevésbé színes, vagy tintaceruzával.

A fészkekből sohse szedjük ki az összes tojásokat, mert különben a kotló új fészekhelyet keres. A tojások elszedését folytathatjuk mindaddig, míg egy fogolyfészkekből 5—6 darabot el nem vettünk s aztán magára hagyjuk a fészket, hogy a kotló a szokásos 8—12 darabra kiegészítése. Hasonlóan cselekszünk a fácánál is, bár itt egész nyugodtan szedhetünk 8—10, sőt több tojást is. Az elszedett tojások a szaporulat tiszta nyereségei, mert hisz a kotló igyekszik tojásainak számát, a természetadta mennyiségben tartani.

A háziköltésre tyúkok, pulykák és a költőgép használandók.

A langyos esték a házimacskákat és kutyákat mind gyakrabban csalogatják ki apró vadászki-rándulásokra s a faluból kivezető utak igen alkalmasak, hogy egy-egy ilyen rablóval leszámoljunk. Üdvös intézkedésnek tartom, ha a község előljárósága útján közhírré tetetjük, hogy a mezei munkákhoz a kutyákat kivinni tilos.

A menyét- és nyestféléknek nézzünk erősen

utána és ahol csak lehet, irtsuk őket. Különösen a menyét az, mely már kicsiségénél fogva is a legtöbb vadásznál kevés figyelemre talál, holott egyike a legveszedelmesebb fészekrablónak. Hogy fészekrablásról beszélünk, ne feledkezzünk el a mátyás, vagy szajkóról sem, mely ugyan nem annyira vadászatilag hasznos madaraink fészkeit, mint inkább apró énekeseinkét pusztítja, mérhetetlen károkat okozván a rovarvilág ellenségeinek.

Április a területberendezés hónapja. Most hozandók rendbe az összes faépítmények és cserkészutak, hogy amire szükség van rájuk, a vad megszokja őket. A cserkészutakat csak oly szélességben, hogy egy ember elférjen rajta, vezessük erdőszéleken, erdei tisztások és legelők körül. Egyes kilátást nyújtó pontokon készítsünk leshelyeket, melyekből a tisztást vagy a földeket kémlelhetjük s vezessünk hozzájuk cserkészösvényt. A cserkészösvény állandóan tiszta, kőtől és gallytól mentes legyen, hogy azon bármikor zajtalanul járhassunk. Egyes ismert vadváltók közelében készítsünk leshelyeket. A szokásos nagy hajtások sarokállásain vagy különösen jónak ismert helyein már most készítsünk lőállásokat.

Vágások és ültetvények közelében építsünk magas leseket. Fontos a magas lesnél, hogy az kellő kényelem mellett a vadász zajtalan mozgását engedje és biztosítson esetleges elszundikálásnál a leeséstől. Ha a magas les ültetvényben vagy tisztásban áll, úgy alkalmas csicsóka, tengeri ültetéssel gondoskodni kell arról, hogy a magas lest elfoglaló vagy azt elhagyó vadász még akkor is észrevétlenül tudjon jönni vagy távozni, ha vad lépett ki. A csenderésekben és erdőkben, ha még nem volná-

nak, úgy az etetőket most kell elkészíteni és javításukról is most kell gondoskodni. Az őz és fővad által járt területrészeken készítsük el a sózókat. Ennek legegyszerűbb módja, ha keményfából mintegy 1 négyszögméter és 30–40 cm magas keretet készítünk, melyet a földbe ásunk s a benne levő ürt tiszta homok és kavicsmentes olyan anyaggal töltjük ki, melybe folytonos gyúrás között 15–20 kg vízben feloldott marhasót kevertünk.

Az állandó uhukunyhókat kilátást nyújtó helyeken építsük és gondoskodjunk néhány száraz fa beásásáról is, melyre a ragadozók felgallyazni szeretnek.

Ha az erdő lakott helytől nagy távolságra van, úgy célszerűbb kis cserkészkunyhók építése is, melyben a vadászok egy-egy éjszakát is tölthetnek.

Az uhuzás nagy eréllyel folytatandó s talán most és májusban a legkiadóbb. Az uhunak adott lőtt zsákmányt szőröstül-bőröstül adjuk, helyesebben mondva: tollastul, azonban erősen összelőtt példányok, nehogy a sok benne lévő serét következtében emésztési zavarok vagy mérgezés álljon be, mellőzendők. E mellett ne feledkezzünk meg az uhut állandó friss vízzel ellátni. Ha az április nagyon meleg, úgy az eddig napos déli oldalon tartott uhu ketrecét áthelyezhetjük árnyékos és hűvösebb helyre.

A vízivadászat bár nagyon érdekes, de a törvény igen helyes intézkedése folytán e hó 15-én bezárul. Csendes vizeken, aki nem rösteli a fáradságot, burgonyával vagy burgonyahéjjal etetheti a vadkacsákat, melyek így jobban helyhez szoknak.

A túzok lelövése képezi az idény legszebb mulatságát s mondhatom, hogy egy szépen kifejlett

dürgő kakas golyóval való elejtése a legkényesebb igényű vadásznak is becsületére válik. Megkezdődik a dürgő siket- és nyírfajd vadászata is. Ez a rendkívül fáradságos, de nagyon érdekes vadászat sok örömet szerezhet annak, aki nem irtózik attól, hogy korábban keljen, mint a nap. A vadászszemélyzet kötelessége a dürgő fajdkakasok helyének kihallgatása. Óvakodjon azonban annak túlközelébe jutni, mert az egyszer megriasztott kakas más helyet választ s így munkája kárba vész és lesjáratait újra kezdheti. A vadász ne feledje el, hogy a régi német vadászok mondásában, mely szerint a nagy kakasnak minden tollán szeme van, sok igazság rejlik. A fajd hallása és látása elsőrangú. A vadász figyelje a dürgés különös, köszörülésszerű hangját, mely után a kakas hangja élesen felvág, ez az a pillanat, amikor a fejét égnek tartó kakas a vadászok mondása szerint se lát, se hall. E néhány másodpercig tartó idő alatt kell a vadásznak az előre kiszemelt fatörzs vagy bokor mellé ugrani s ezt folytatni mindaddig, míg lőtávolságra nem ért. A kis kakas vagy nyírfajd erdei tisztásokon a földön dörög. Kíméletlen, verekedő és vetélytársat nem tűrő természete megkönnyíti vadászatát, amennyiben a leshelyében jól elrejtőzött vadász a dürgő kakas hangját utánozva, a vélt ellenfelére támadó nyírfajdot lőtávolságba tudja csalogatni.

Az őzbak lelövését április 15-ével engedi meg a törvény. Vérbeli vadász azonban csak teljesen kifejlett agancsú és érett korú őzre emeli fegyverét. Gondos szemlélet tárgyát kell hogy képezze a kislejtezésre szoruló bakok kiválasztása. Már itt leszögezhetem, hogy a legtöbb vadász ott követi el a hibát, hogy folyton a legjobbat lövi, nem törődve a

selejtessel, miáltal ezeknek beteges hibái tenyész-
tődnek tovább. Mindenekelőtt tisztában kell len-
nünk, hogy a többféle aganestipus közül melyiket
válasszuk és tartsuk az adott körülmények között
helyesnek. S mindazt, ami nem olyan, löjjük el,
gondosan óván a helyes agancsformát. Úgyszintén
lelövendők a fejlődésben visszamaradottak vagy
azok, amelyek szeretnek verekedni. A verekedő őz-
bak képes egész tenyésztési előirányzatunkat egy
évben teljesen halomra dönteni. Szinte felesleges-
nek tartom megemlíteni, hogy a vad-szaporodásra
való tekintettel területünket minél kevesebbet za-
varjuk s inkább lesen, mint hajtásban löjjük a le-
lövésre szántakat. Azt is természetesnek találom,
hogy akár lesen, akár cserkészeten lövünk, feltétlen
golyót használjunk.

Nem mindegy a lőtt őz agancsának kezelése,
nehogy mindjárt az első lépésnél örök időkre el-
rontsuk. A legcélszerűbbnek tartom, ha az őz felső
állkapocs végétől a hallójáratig és a két hallójárat
között az aganestól mintegy tenyérynire fűrészjel-
jük át a koponyát. Az így lefejtett és megnyúzott
koponyát helyezük egy vizes edénybe oly formán,
hogy az edényen átfektetett lécre kötött agancs a
rózsatővel együtt ne érjen a vízbe. Üdvös még a
vízbe csekély szódát tenni. Ezután mindaddig főz-
zük, míg minden szerves anyag könnyen eltávolít-
ható. Túlzásba a főzést ne vigyük, mert esetleg a
koponya a varratoknál szétesik. A kifőzött és meg-
tisztított koponyát a gyógyszertárakban kapható
hidrogén szuperoxidban áztassuk még 24 órát,
csak ügyeljünk arra, hogy a hidrogén ne lepjen
el a koponyából többet, mint amit az élő állaton a
bőr fedett. Az így kezelt agancs koponyacsontja

vakító fehér lesz és biztonsággal kiöltünk minden szerves anyagot és vele együtt a lehetőségét annak, hogy lakásunkban tanyát üthessenek a molyok. Az így elkészített vadásztropheát bármelyik ügyes preparátor úgy tudja táblára erősíteni, ahogy azt kívánjuk, mert a felesleges csont eltávolítása nem okoz nehézséget.

Május.

A vad tartózkodása ugyanaz, mint áprilisban; mind ott tanyázik, ahol fiasít vagy fészkel; éppen ezért a sűrű csendes helyek minden néven nevezendő zavarása a legnagyobb gonddal *kerülendő*. Semmire sem olyan érzékeny a vad, mint ha csemetéinek a felnevelésében megzavarják. S az, mely ilyenkor helyet változtat, rendszerint a régi helyet végleg el is hagyja, sőt a felnevelkedő ivadék is ahhoz a helyhez ragaszkodik, melyen ifjúságát töltötte. Éppen ezért ügyeljünk a gomba- és virágzedőkre. Sokszor ez csak álarc s mögötte a hurkolás rejlik. A legtöbbször azonban a rosszakarattól mentes tudatlanság. Igen sokan, akik a szép májusi virágpompában ragyogó erdőt járják, nem is képzelik, milyen óriási kárt okoznak és mennyire képesek egy fáradságos, gondterhes tél munkáját lerombolni. Sokan tudatlanságból — s ebben mesterek a gyermekek — el sem képzelik, hogy egy talált madárfészket nem szabad kirabolni. Hány fészek, sőt fiatal nyúl, még esetleg őz is vándorol így gyerekjátéknak haza a nélkül, hogy abból bárkinek haszna lenne, mert hisz az agyondédelgetett állatkák rendszerint rövid idő alatt elpusztulnak. Vannak olyanok is, akik csupán játékból elrombolják a talált

fészket. Az ügyes vadór igyekezzék véget vetni ezeknek a túlkapásoknak. Egyrészt a tettenért könyörtelen büntetésével, másrészt s talán a leghathatósabbban, ha megbeszéli a tanítónővel és tanítóval, hogy ők mesébe szöve figyelmeztessék a gyermekeket erre a céltalan kártevésre.

Miután a kártékonyaknak is most vannak kicsinyeik, hatványozottan kell fékentartásukról gondoskodni. Ez azonban sohase fajuljon ama lelketlenségig, hogy az öregek elpusztítása után a fiatalokra az éhenpusztulás nyomorúságos halála várjon. Lelki ismeretbeli kötelessége tehát a vadásznak, hogy az öreg rókák elpusztítása után a fiatalokat is összeszedje. Nem kevesebb károkat okozhatnak a nyári zivatarok, tavaszi árvizek, melyekkel szemben azonban tehetetlenek vagyunk. A vadász által figyelemmel kísértessenek a meginduló rétkaszálások. A kaszások sok fiatal nyulat s még több fogoly- és fácánfészket pusztítanak el. Legyünk tehát nyomukban és a kikaszált fészkek tojásait szállítsuk haladéktalanul haza. Sokan a bajon úgy kívánnak segíteni, hogy megtérítés ellenében a fészkek körül mintegy 1½—2 m körzetben meghagyják a füvet. Ez azonban költséges és rendszerint nem is célravezető, mert minden 2 és 4 lábú ragadozó hamarosan rájön, hogy ezek a foltok milyen csemegéket rejtenek. Meg kell hogy említsem a foglyok és fácánok azt a különös szokását, hogy minél közelebb ér hozzájuk a berregő kaszálógép, annál kitartóbban ülnek mindaddig, míg a gép legtöbb esetben le nem üti a fejüket. Ennek meggátlására a legegyszerűbb, ha két gyerekkel hosszú zsinórt húzatunk végig a réten vagy lucernatáblán s a kiröppenő kotló helyén talált fészkekből a kikeléshez rendszerint igen közel lévő

tojásokat, amilyen gyorsan csak lehet, hazaszállítjuk és kotló alá tesszük.

Mind gyakrabbak és veszedelmesebbek lesznek a falubeli kutyák és macskák kirándulásai. Különösen veszedelmes a vadászathoz szokott olyan macska, amely észrevétlenül valamelyik csűrben szerszámkamrában vagy sokszor a szabadban kölykezik s így eleinte a maga, később a kicsinyei részére a minden különösebb nehézség nélkül elfogható apró kis vadban pusztít.

Elérkezett a róka-ásás ideje is. Az ásás sikerének biztosításához feltétlen szükséges a jó tacskozó, vagy foxterrier. A róka-kotorékok felkutatása nem okoz túlnagy nehézséget, mert annak kellemetlen bűze, amit a sok rothadó hulladék okoz, elárulja. Rendezett vadászterületeken a személyzetnek úgyis ismernie kell jóformán valamennyi kotorékot. A hadjárat megindítására, bár a róka szép időben is a kotorékban tartózkodik, mégis a szeles, hűvös esős idők alkalmasabbak. Lehetőleg csendben közelítsünk a kotorékhoz, s ha nem áll annyi puskás rendelkezésünkre, mint ahány kijárója a kotoréknak van, úgy hosszú rőzsekötegekkel tömjük be. Várjuk meg, míg a bebocsátott tacskozó vagy kiugratja a rókát, vagy esetleg megfojtja és így hozza ki, vagy pedig míg oly helyre szorította ellenfelét, ahonnan az menekülni képtelen. S ha a földre tett fülünkkel megállapítottuk, hogy ebünk hol csahol a fekvő róka előtt, úgy megkezdhetjük az ásást. Célszerűnek tartom két emberrel dolgozni, mert így a munka sokkal szaporább és az emberek nem is merülnek ki túlságosan. A bevágást jó szélesen kezdjük, számítva arra, hogy ha a róka meghallja feje fölött a munka lármáját és helyet változtat, ne kelljen az egész

munkát előlről kezdeni. Ha az aknával elértünk az ellenfelekhez, óvatosan ásassunk tovább és igyekezzünk kettőjük között áttörni a folyosót. Tartsunk kéznél rókafogót, vagy egy erős ágból vágott Y alakú villát, mellyel a róka fejét a földhöz tudjuk szorítani. A rókát az orrára mért egyetlen erős csapással végezzük ki. A kiemelt kutyát tisztítsuk meg, az esetleges sebeket jódozzuk be. Ha netán, ami nem ritka, a róka rühös volna, úgy vigyázzunk saját magunkra és ebünkre. A legcélszerűbb, bármely gyógyszerárban beszerezhető gyenge kreosot-oldattal mosni az ebet. Célszerű a kutyát minden nap alaposan átvizsgálni s ha legkisebb gyanúnk van a fertőzésre, vigyük azonnal az állatorvoshoz.

A róka vadászatának súlypontja a kotorék lévén, ide irányítsuk minden figyelmünket. Igen háládatos a kotoréknál való les. Itt azonban számításba kell venni a róka azt a szokását, hogy lakásához közeledve előbb körüljárja s csak akkor bújik be, ha a környéken semmiféle gyanúsat nem észlel. Épp ezért a leshelyet a kotoréktól 80—100 lépésnyire választjuk s csak ha ez eredménytelennek bizonyult, húzódjunk a következő alkalommal közelebb. Ha közvetlen a kotoréknál magas-lesre alkalmas fa van, úgy feltétlen ezt használjuk. Ne feledjük el azt sem, hogy nem elég az öregek közül csak az egyiknek elpusztítása, mert az életben maradt apa is éjszaka elhordja fiait biztosabb helyre. Ha tehát nem sikerül mindkettőjüket lelőni és nem tudunk azonnal a fiatalok után ásni, úgy tömjük el a kotorék kijáratait, de másnap feltétlen ássuk ki a kotorékot.

A rétek kaszálása még tart, miért is ezek felügyelete, valamint a tojások gyűjtése még *folytatandó*. Már imitt-amott találkozhatunk fogoly- vagy

fácánosokkal. A fácánosokban még a hónap elején gondoskodjunk megfelelő kaparóhelyek készítéséről is. Ezek különféle nagyságú, egy ásónyomra kiasott mélyedések, melyeket száraz homokkal, melybe fahamut kevertünk, vannak kitöltve. Természetes, hogy sokkal jobb, ha a fácánok vagy foglyok által már használt ilyen homokfürdőhelyeket szórunk be hamuval.

A lesek úgy este, mint hajnalban szorgalmasan *gyakorlandók*, mert csak így fogjuk biztosan tudni, hogy területünkön mi és hol mozog.

Az őzbak agancsa kész és ő maga teljesen kiszínesedett, mert felvette a piros nyári ruháját. Tulajdonképpen a reá való cserkészlet csak most veszi kezdetét. A tüzök lelövése, természetesen csak a kakasé, még folyamatban van. Úgyszintén a siket-és nyírfajdék.

A mocsarak világában azonban általános a költés, itt óvakodjunk minden zavarástól.

Június.

A vad neveli fiait. Ezek szerint tartózkodása arra a körzetre esik, ahol ezeknek megfelelő táplálékot talál. A gyenge füveket termő erdei tisztások képezik az erdőn élő összes vad fiainak legfőbb táplálékát, ezek szerint olyan sűrűkbe húzódik, mely ezen tisztások közelében van. A nyúl még szaporít, a fogoly és fácán befejezi a költést, kivéve ha egy-egy szerencsétlenül járt és elpusztult fészkek másodszeri fészekrakásra nem kényszeríti. A második fészkealj mindig kevesebb az elsónél és lényegesen későbbi.

A lesek igen értékes és sok kedves megfigyelésre adnak alkalmat s nem ajánlhatom eléggé különösen a kezdő vadásznak, mert így nyer bepillantást a vad életébe, így ismeri meg annak szokásait, táplálkozási igényeit, aminek ismerete nélkül nem lehet a vadászterületet helyesen gondozni és a vadállományt megfelelő számra emelni.

Igen fontos a terület őrzése is, mert a kicsinyeit féltő gonddal őrző anyai rendkívül érzékeny minden háborításra s igen könnyen elvándorol más, nyugalmasabb területre.

Elérkezett a téli takarmányozáshoz szükséges lombtakarmány gyűjtése is. E célból fiatal, lehetőleg idei hajtásait nyessük a különféle, de nem tüskés, lomblevelű bokroknak, cserjéknek és fáknek. Ezeket szellős helyen száríttassuk meg s azután kötegekbe kötve szellős, száraz padláson raktározzuk el. A lomtakarmány a legolcsóbb, legjobb, legegészségesebb táplálék a vadnak.

A fővad részére az erdőben lévő zabföldek megnyitandók, miáltal nagy vándorlásoknak vesszük elejét s a különben is egészséges táplálék mellett az erős tél következtében leromlott vadunkat erősítjük.

A régi sózók, amennyiben ezeket a múlt hónapban nem újítottuk fel, most feltétlen *felújítandók*. Most van az ideje a különféle dorongcsapdák felállításának is. Részemről a dorongcsapdát jobban szeretem a csapóvasnál, mert azonnal öl és nem kínozza az állatot és semmiféle zavart sem okoz, ha netán egyszer valami halaszthatatlan munka következtében az ellenőrzés kimaradna. A dorongcsapdák különféle méretben készíthetők aszerint, hogy minek a fogása várható. Uradalmak egyes tábláit szegélyező sorfák,

csak nappal, pár nap múlva hagyjuk kint éjszakára is. A gondos felügyelet természetesen igen fontos, nehogy avatatlanok a ketrecbe zárt tyúkot ellopják. Ha ellenőrző járataink közben észrevesszük, hogy jövetelünkre a csirkék nem a kotló alá menekülnek, hanem a sűrűbe, vagy bozótba, úgy a kotlóst további szolgálatai alól felmenthetjük. A kényesebb fácánoknál ez a pillanat akkor következik be, mikor a fiatal fácánok aludni a fák alacsony gallyaira mennek, nem pedig a kotló alá.

Nagyobb gondot okoz a keltetőgépben napvilágot látott csirkéknek a területre való juttatása. A legbiztosabb, de legkölségesebb, ha mindaddig tartjuk őket otthon, míg teljesen ki nem fejlődnek s csak akkor bocsátjuk ki. Ez azonban összeesik a vadászidény kezdetével, aminek az a hátránya, hogy anyyira szelídek lesznek, hogy az ember előtt szaladnak, sőt meg is állnak a nélkül, hogy felrebbennének. Éppen ezért, habár körülményesebb, de célravezetőbb adoptálást tartom jobbnak. Rakjuk kosárba puha ruha közé, nehogy megfázzanak, a csirkéket, s este vagy hajnalban keressük fel az általunk ismert olyan fogoly- vagy fácántyúkokat, melyeknek tojásai már kikeltek és csibéi lehetőleg hasonló nagyságúak az örökbe adandókkal. A jó kutya ezen műveletnél nélkülözhetetlen. Ha a csapatra rátaláltunk, riasszuk meg a tyúkot, aki kétségbeesve fog menekülni csibéinek hátrahagyásával. Ezt a pillanatot használjuk fel és bocsássunk a fészekalj nagyságához képest az otthon kikeltekből 2—3 darabot a többi közé. Aztán gyorsan bujjunk el, nehogy a visszatérő aggódó anyát zavarjuk. S ha ez megijedten visszatér és szárnya alá hívja csibéit, akik között az odacsempeszettek is vannak s azokat szárnya alá is veszi, úgy

a nevelés gondjait is átvette. Ha azonban, ami különösen akkor szokott előfordulni, ha a csibék nagysága nem egyező, az idegenekre ráismer és elveri őket, úgy fogjuk őket össze és próbáljunk szerencsét máshol. Magam ugyan nem próbáltam, de el tudom képzelni, hogy az örökbefogadás nehéz műveletét megkönnyíti, ha a kicsinyeket hálóval összefogjuk s úgy a saját csibénket, mint a mostohákat, fejen és háton pálinkával gyöngén befröcsköljük, hogy így valamennyinek szaga egyforma legyen. Igaz, hogy a madaraknál épp a szaglás a leggyöngébb s azért ezen általam soha ki nem próbált műveletet csak kísérletképpen merném ajánlani.

A törvény szerint a vadász egyedüli szórakozása az őzbak lelövése. A nagy melegre való tekintettel ne feledkezzünk meg az őzbak kizsigereléséről és vérének kieresztéséről. A kizsigerelt bakot agancsánál fogva akasszuk valamely faágra s a belsejében hosszan átvágott ereket hagyjuk jól kivérezni. Igen csunya és kellemetlen szokásnak tartom a zsigerek fekvehagyását. Nincs kellemetlenebb annál, mint ha cserkészet vagy les közben kiállhatatlan rothadó bűz ütődik az orrunkba. A zsigereket vagy ássuk el, vagy ami a legjobb, a dőghelyre hordjuk, ahonnan az oda szokott kártékonyak egy-kettőre eltávolítják.

Július.

A vad lassan felneveli csemetéit és evvel együtt megindul az általános kóborlás. A fővad az erdőszélékre húzódik, ahonnan a szomszédos gabonaföldekre, kukorica-, répa- és burgonyatáblákra jár. A disznó zab- és kukoricaföldek közelében tanyázik.

A fácán vizes rétekre vezeti csibéit, ahol elegendő csupasz csiga- és rovarfélét talál. Egyes kakasok azonban imitt-amott már hosszabb kirándulásokra is vállalkoznak. A fogoly a patakok közelét, nedvebb fekvésű helyeket keresi és itt a kukoricásokba, vetésekbe húzódik. A nyúl ugyancsak a védelmet nyújtó helyeken lapul meg, nagy előszeretettel gazos kukoricákban, répa-, here- és krumpliföldeken. A túzok a szabadabb helyeket keresi s a mindinkább szaporodó tarlókra húzódik.

A ragadozó madarak idei fészekalja kinőtt és szüleit elhagyva új letelepülési helyet keresve kóborol. A róka egész családjával az erdőből a mezőre helyezi át működési területét, mérhetetlen károkat okozván a fiatal fácán, fogoly és nyulak között.

Ügyeljünk az aratókra. A benépesedett határ ve-rejttékező munkásai előtt egymás után rebbenek ki a fogolycsapatok, a fácánok és menekülnek a nyulak. Nem egyszer súlyosan sebesülve. Kísérjük figyelemmel különösen a foglyokat, mert a küszöbön álló foglyaszáshoz jó tudni a csapatok számát és erejét.

Fordítsuk fokozottabb figyelmünket a fővadra. Figyeljük és jegyezzük meg a szarvas váltóit. Tegyük tanulmány tárgyává az egyes bikák agancsának erősségét, formáját, hogy a lelövés előirányzatánál kellő támpont felett rendelkezehessünk. Hasonlóképpen vegyük számba a borjas teheneket, a borjuk számát, erősségét és a meddőket. A meddő tehenek felett azonban ne ítékezzünk túlgyorsan, mert a borjak elvesztésének igen sok, a tehenen kívül álló oka lehet.

A lombtakarmány gyűjtése folytatandó. Most van a csapóládák, dorongcsapdák és oszlopvasak legfőbb szezója. Az oszlopvasak kukoricások, lucerna-

tablák és egyéb, a kisvad által kedvelt helyeken állítandó fel. A fősúly a ragadozó madarak fogásán van, mert különösképpen az uhut figyelmen kívül hagyják.

Ott ahol vadon tenyésztünk fácánt, most van az ideje a fácános berendezésének. A jól berendezett fácános csak akkor felel meg rendeltetésének, ha a fácánok részére elegendő nedves rét áll rendelkezésre. Tudniillik kedvence táplálékuk különösen a fiataloknak a rétek rovarvilága. Fontos, hogy kellő sűrűség legyen, melyben különösen télen meghúzódhassanak és a célból szaporítsuk a földiszedret. Etető- és fürdőhelyek készítéséről se feledkezzünk meg s ha módunkban áll, a vadászatot elősegítő nyiladékokról is gondoskodjunk. A nyiladékok kitűzése, ha ebbe az erdőgazdaság nem szól bele, úgy történjék, hogy a hajtások a fácán kedvence vonulása irányába essenek, éppen ezért most figyeljük meg a fácánok tartózkodási helyét és a felriasztott kakasok röpkölési irányát, hogy a téli fadöntéskor már tisztán kialakult képünk legyen az egyes nyiladékok vezetéséről. Miután a fácánok szeretnek elkóborolni, gondoskodjunk részint futócsenderesek, részint fasorok ültetésével arról, hogy a mezőben szétszórt fácánok a mezei termékek betakarítása után sűrűket találjanak, mely visszavezeti őket pagonyaikba.

Az őz vadászatának egyik legérdekesebb és legkedvesebb módjának gyakorlása köszönt be. A figyelmesen járó vadász észre fogja venni, hogy a még fennálló gabonákban, réteken, erdei tisztásokon különös, a lovardákból ismert, kerekre kitaposott csapást talál. Ezek a nép ajkán boszorkánygyűrűnek nevezett karikák a bak által üzött suták nyomai. Szürkületkor mind gyakrabban halljuk úgy a suta

hívó szavát, mint a bak türelmetlen riasztását. Ezek a körülmények jelzik, hogy elérkezett az őzhívás várva-várt ideje. A vadász csendesen cserkelje le azokat a helyeket, ahol ezek a gyűrűk elárulják az őzek tartózkodását. Jó fedezet alatt elbujva, lövésre kész fegyverrel kezdjen a suta hívó hangját utánozva csalogatni. Csalogatóul a régi vadászok a bükk. vagy az orgona behajtott levelét használták. Ma már azonban ennél sokkal könnyebben és biztonságban használható csalsípokat készítenek. Használatban nagyon jól beváltak a Buttelo-féle sípok, melyek egy gumilabda benyomásával hozhatók működésbe s bár kezelésük könnyű, a hibájuk az, hogy a hangon változtatni nem lehet. Ennél jobb az Uhlenutt-féle hangolható síp. Jó a sípot zsinórra fűzve nyakban hordani, hogy kritikus pillanatban a szájából kilökve, ne kelljen vele törődni. Sok függ a síp helyes hangjától. A nagyon vékony hangra, mely közel áll a gidák hangjához, igen sokszor suta ugrik, míg a túlmély nem érdekli a bakokat. Hívjunk rövid időközben kétszer-háromszor, azután mindig 10 percnyi szünetet tartva, ezt ismételjük meg kétszer, háromszor s ha egy negyed óra eltelte után nem mozdul semmi, keressünk jobb helyet. A hívásra ugró bak viselkedése rendkívül különböző. Van idő, mikor a legképtelenebb hangra is messziről hallatszó csörtetéssel ugrik. Máskor vizslák módjára földön szimat után keresve hangtalanul egyszerre megjelenik. Néha egyenesen a vadásznak tart, néha nagy kört leírva szimatot igyekszik kapni. A hívásra a legalkalmasabb időt meghatározni nehéz. Itt is, tapasztalásom szerint, mint a cserkészetnél, a délutáni nyári záporok után ismét kisütő nap verőfényében a legbiztosabb. Az átázott csuhájú őz szeret ilyenkor a

napos tisztásokra kilépni szárítkozni. Néha a hajnali, sokszor a délelőtti órák a jobbak. Ne hagyjuk azonban figyelmen kívül a forró déli órákat sem. Kevés vadász tudja, hogy a déli kánikulai hőségben, mikor az erdőben szinte mozdulatlan a levegő s a legtöbb madár is elhúzódik, elesenededik, épp a legjobb, a legöregebb bakok szoktak, habár csak néhány lépést is, de mégis mozogni. Aki nem röstelli a fáradságot, ilyenkor járhat túl az eszén a legravasabb öreg remetéknek. Tévednek azok, akik az őzbak óvatosságát, ravaszságát és érzékeit lebecsülik. Sokszor volt alkalmam tapasztalni s apránként meggyőződni arról, hogy valamennyi vadunk között egy kitanult öreg baknak az elejtése a legnagyobb körültekintést, a legmagasabb fokú vadászati tudást, ügyességet és hidegvért igényli.

Bármilyen szép és kedves is az őznek síppal való vadászata, mégis fékezzük szenvedélyünket és korlátozzuk e mulatságot az erős jó bakoknál az üzeke-dési idő végére, míg az elején selejtezzünk és különösen a további szaporulatra veszélyes verekedő bakok lelövésére szorítkozzunk.

Megélénkül az élet a folyók, tavak, nádasok labirintjaiban is. A törvény e hó 1-ével megengedi a vízivadászatot. Vérbeli vadász azonban csak a röpképes vadat lövi. Figyeljük tehát a vizeket s ha azt látjuk, hogy a fiatal kacsák mintegy az evezőjükre támaszkodva felállnak a vízen és szárnyukkal csapkodnak, biztosak lehetünk a felől, hogy csak napok, sőt talán csak órák kérdése, hogy a vízből kiemelkedve, először röpjék körül esodás birodalmukat. Ha ezt észleljük, elérkezett a vízivadászat ideje. Kisebb tavakon, ahonnan a kacsák el szoktak vonulni a nagyobb vizekre, siessünk a vadászattal, míg a nagyobb vize-

ken még ráérünk. A legkedvesebb vadászat a keresés. Akár gázolva a vízben, akár csónakkal. A vízben gázoló vadász ügyeljen öltözékére, cipőnek a rossz, oldalán lyukas a megfelelő, melyben a víz könnyen jár be és ki. Csak a talpa legyen jó. A nadrág és harisnya jól záródjon, mert a nádban pióca is akad s nem tartozik a legnagyobb élvezetek közé egy-egy belénk csimpszkodott pióca. Ezekre való tekintettel sohse menjünk ki a nélkül, hogy ne lenne nálunk timsó, mellyel a piócát beszórjuk, mire azonnal lehull s ha esetleg nyomán vérzés támadna, azt vattával állítsuk el. A piócát erőszakkal eltávolítani veszélyes.

Ha csónakból vadászunk, majdnem nélkülözhetetlen a jó csónakos. A legjobbak természetesen a halászok közül kerülnek ki, akik rendszerint amúgy is igen jól ismerik a kacsák tartózkodási helyét. A biztosan apportírozó vizsla szintén nélkülözhetetlen, mert talán egy vadból sem vész el annyi, mint a kacsából. A vadászok az a hiedelme, hogy a megsebzett kacsá, mely nem képes röpdülni és tényleg a víz alá bukással igyekszik menekülni, ha halálát közeledni érzi, végső erejével vízalatti növényekbe kapaszkodik s így kimulva a vadászra nézve örökre elvész, hiányos megfigyelésen alapuló babona. Mint kezdő, fiatal vadásznak gyakran volt alkalmam a soroksári Duna-ág akkor még szép nádasában csónakról kacsázni. S bizony sokkal többször történt, mint szerettem volna, hogy a sebzett kacsá alábukva eltűnt. De ha másfél vagy két óra múlva a nádasmenti füzesek bokrait lekerestem, egymásután apportírozta kutyám a néha még élő, de sokszor már kimúlt kacsát.

Augusztus.

A szarvas és disznó falkákban, az erdő szélén, közel a vetésekhez tanyáznak. Különösen a szarvas keresi a hűvösebb helyeket, ahol a legyek és bögölyök háborgatásától mentes. Ha az erdőben dagonya van, akkor úgy a szarvas, mint a disznó — minél melegebb az idő — annál sűrűbben keresi fel. Az iszapfürdő után a disznók, hasonlóan a házihoz, fákhöz dörzsölődznek, aminek a nyoma már messziről látszik. Az őz sohasem dagonyázik, ellenben az állítás, hogy nem is iszik, nem felel meg a valóságnak. Mind sűrűbbek a fővad és disznó látogatásai a kukorica-, burgonya- és zabföldeken, ahol különösen a disznók okoznak nagy károkat. Fürj, fogoly kukoricásokban, réteken, kölesföldeken s általában ott, ahol buvóhelyet talál. De mindig lehetőleg nedves helyek közelében. A fácán erősen kóborol, aminek az a veszedelme, hogy féltve őrzött és nagy fáradsággal gondozott állományunk a szomszédságba szétszóródik. Kedvenc tartózkodási helye a kukorica és cirok. A kánikulai hőség ellustítja a vadat, mely alig mozog s csak késő este indul legelni és kora hajnalban húzódik nappali nyugvóhelyére. A vadgalamb a hűvös erdőket kedveli, a nyúl a hűvös répába, lucernába, burgonyába húzódik, néha-néha az öreg nyúl erős harmat és eső után már a tarlóra is kifekszik.

A fővad további figyelése folytatandó, hogy a lövési előirányzatot a lehető legnagyobb pontossággal meg tudjuk állapítani. A lombtakarmány gyűjtése és szárítása folytatandó. Nagy terjedelmű zárt erdőségekben a jól bekerített erdei tisztások rozssal, repcével bevetendők.

15-ikével a törvény felszabadítja a szarvas és dambika lelövését. A lelövésnél a minőség szerint osztályozott egyedek közül a gyengéket és a fiatalokat lőjjük. Az öreg bikát úgysis augusztusban a legnehezebb becsapni. Az erős agancsosok előszeretettel járnak náluknál gyengébb, bika társaságában, s a sűrűbe, vagy onnan kiváltó bika mindig maga előtt engedi a nálánál gyengébbet. Tehát a lesben ülő vadász jól teszi, ha erre a körülményre figyel. A csendes lesben ülő vadász gyakran hallhatja a közelében elváltó szarvas inainak pattogását. Ez mindig öreg és jó agancsú egyedre vall.

A leshely kiválasztása és annak elkészítése korántsem olyan egyszerű, mint a legtöbben azt hiszik. Az ismert váltóktól 60—70 lépésnyire készítsünk leshelyet, még pedig a biztonság kedvéért mindkét oldalára, hogy a szélirány változásával leshelyünket is változtathassuk. Az természetes, hogy csak jó széllel, vagyis ha a légáramlat a vadtól a vadász felé húz, leshetünk a siker reményében. A leshely előkészítése csak arra szorítkozzék, hogy lábunk alól távolítsuk el a zörgő avart. A bokrokat nyessük le, hogy a kilövés kényelmes legyen, ügyelve azonban arra, hogy az ágak vágásfelülete befelé mutasson a leshelyre, ne pedig kifelé világítson. A leshelyet egy órával naplemente előtt foglaljuk el legnagyobb csendben és úgy, hogy utunk ne keresztesse a kiváltó vad várható irányát. Különösen ott, ahol a vad ritkán találkozik emberi nyommal, visszatérésre bírhatja az emberi lábnyom visszamaradt szimatja. Sok vitára adott alkalmat, hogy lesben szabad-e dohányozni, vagy sem? Bár a szúnyogok ellen a szúnyogháló többet ér, mint a dohányfüst és így a dohányzás mellőzhető, mégsem tartom aggályosnak s

nyugodtan elővehetjük a pipát, csak arra ügyeljünk, hogy ne bocsássunk nagy füstfelhőket, mert ez áruló lehet. A sikertelen les után, különösen a kint lévő vadra ügyelve, óvatosan cserkeljünk haza.

Augusztus 1-vel felszabadul a fogoly lelövése is. Határozottan túlkorán. S a vadász igen jól teszi, ha legalább e hó 15-ig vár. A foglyászat főmulatsága a vizslával való keresésnek. Ennek első feltétele a jó vizsla, mely szépen keresztbe keres bármiféle vad kitörésére, fekszik, megbízhatóan apportíroz és jól dolgozik sebzett vad nyomán. Kukoricásokban, vagy ott, ahol a fedezék olyan magas, hogy a vizslát nem láthatjuk, ne engedjünk keresni. Igen jól mulathat két vadász néhány hajtógyerekkel, akik a hosszú kukoricásávokat olyformán veszik, hogy a kukorica szélén, illetve mellett jobbról-balról a két vadász, — bent szép csendben a gyerekek járnak. Természetesen pontosan egy vonalban. A foglyászatnál a vadállomány törzsének fenntartására való tekintettel üdvösnek tartom egyes érintetlen teljes csapatok meghagyását, másrészt a lelövésre szántak teljes kilövését.

Hogy a vadászat sikeres legyen és ne kelljen eleinte túlsoká keresni, ajánlatos a foglyok reggeli kihallgatása. Ha a vadőr, vagy más megbízható egyén megfigyeli, hogy a hajnalban többször egymásután felszálló foglyok hol szálltak le utoljára és hívásuk hol hallgatott el, úgy itt kezdjük a vadászatot, mert biztosan számíthatunk arra, hogy ha nem háborgatja őket senki, az egész napot azon a helyen töltik. A nagy robajjal felkelő fogolycsapat először zártan szokott felkelni, élén a két öreggel. Igyekezünk mindjárt az elején a két öregot elejteni, mert ezek szokták a csapatot messzire elvinni. Az augusz-

tusi hőségben lusta foglyok néha alig szállnak pár száz méternyire. Mindenesetre jó, ha a velünk levő vadhordozók között van egy megbízható egyén, akinek egyéb feladata nincs, mint megfigyelni, hová szállt le a csapat. Ne keressünk új csapatot, hanem menjünk ismételten a már egyszer felvert csapatra, ami által sikerülni fog a csapatot teljesen szétverni, és a vizsla előtt egyenként kelő foglyokkal igen kedvesen szórakozhatunk.

Annak dacára, hogy a felvert csapatot üldözzük, igyekezzünk a vadászat irányát valamely, a foglyok által szeretett kellő fedezéket nyújtó hely felé irányítani, hogy apránként a felvert csapatok előttünk mindig sűrűbben tömörüljenek.

Ha magunkban vizslázunk, ügyeljünk különösen a fiatal vizslára. Az augusztusban jól tartó foglyok előtt szilárdan álló vizslát igyekezzünk megkerülni, úgyhogy a foglyokat a kutya és közénk szorítsuk, miáltal a kirebbenő csapat sokkal hamarabb verhető széjjel.

Bár általában az augusztusvégi fogoly lövése nem nehéz és a kezdőnek igen jó iskola, mégis a kezdő vadászt figyelmeztetem arra, hogy ne lőjjön a tömötten felkelő csapatba, mert ezzel sokkal többet sebesít meg, mintsem gondolná. Célozzon meg pontosan egyet a szélsőkből és ha ez leesett, feltétlenül használja a második csövet is. A legtöbb fiatal vadásznak az a rossz szokása van, hogy a második lövést csak akkor veszi igénybe, ha az elsővel hibázott. Pedig a szép vadászat ott kezdődik, mikor a gyakorlott kezű puskás dublettákat lő. Az igen jó idegzetű, jó szemű és gyakorlott öreg vadász között nem egy akad, aki a felkelő csapatból úgy tud kettőt kiválasztani, hogy azoknak röpkülési iránya

ugyanaz lévén, egy lövéssel kettőt is tud ejteni s még rendelkezésére marad a második lövés is. Bármennyire meglepően szép ez az ügyesség, mégsem tartom egészen helyesnek, mert a vad sebzése igen valószínű.

A találó lövést a fogoly is jelzi, éppúgy, mint minden vad. A lövésre tűzbe eső fogollyal nincs tovább egyéb gondunk, mint annak felemelése. Ha azonban a fogoly a lövésre összerázkódik, tollát felborzolja, mind a két lábát lógatja és látszólag hosszan kiterjesztett szárnyal annak mozgatása nélkül siklik tovább, úgy béllövést kapott, melyet igen messze visz, sokszor élettelenül esik le, gyakran leszáll, s ha kellő időt hagyunk megbetegedéséhez, a vizsla rendszerint elhozza.

A lövés után hirtelen a magasba vágódó fogoly vagy szívlovést kapott, vagy a feje van átlöve. A fejlövéses fogoly igen hamar leesik, míg a szívlovéses. zsinóregyenesen, toronymagasságig emelkedik mindaddig, míg élettelenül vissza nem hull. A szárnyazott fogoly oldalt arra a felére esik, ahol a törött szárny repülését megbénította. Földet érve azonnal hihetetlen gyorsasággal kezd szaladni, miért is a második lövéssel, vagy a gyorsan és biztosan elhozó kutyával nem szabad késlekedni; a lábán lőtt fogoly a sérült egy lábát lógatja, messzire száll, de leszállóhelyéről többé nem mozdul ki.

A lőtt foglyot hurokra akasztva hagyjuk a levegőn kihűlni, sokat egy csomóban ne tartsunk, mert megfülled és óvjuk a legyektől. A legkényelmesebbek akár szekéren, akár a vadhordó hátán hordható olyan kosarak, melyek fonása ritka, hogy a levegő járhassa és a legyek ellen tüllel vannak bélelve.

A foglyászat a legalkalmasabb a nyúlállomány számbavételére, azért tehát figyeljük, hogy megnyit látunk, hogy a közelgő nyúlvadászatokat e szerint rendezhessük.

Szeptember.

A szarvas, dám, disznó, mindig nagyobb csoportokba verődve, csendesebb helyekre vonul. Az őz folyton kalandozik s gyakran igen nagy területeket jár be. A nyúl fedett helyeket keres, de ha a harmat nagy, vagy kiadós eső után a szárazabb nap-sütéses partokat vagy domboldalakat keresi. A fogoly is a sűrűket bújja, de a területnek mindig a homokos részét keresi s minél nedvesebb az idő, annál nagyobb biztossággal leljük a homokos, kavicsos részeken. A fácán tengeribe, cirokba, nádasokba húzódik. A szárnyas ragadozók állandóan kóborolnak, miért is ismét elővehetjük az uhut. Megindul a szőrmés ragadozók jövés-menése is, mert a fiatalok saját számlájukra kezdvén dolgozni, új letelepülési helyet keresnek. Most kell vigyáznunk, nehogy ragadozómentes fácánosunkba a szomszéd területről egy-egy csendes vadásztárs váltson be.

A cserkészúthálózat bár állandóan gondozandó, de a közeli cserkészetekre való tekintettel fokozottabb mértékben tisztogatandó. Az erdei szántók bevetése folytatódik.

A vadász legfőbb szórakozása erdős területeken a szarvas és dám cserkészése. A cserkésző vadász felszerelése a lehető legkevesebb legyen, ruházata a környezethez hasonló. A lomblevelű erdőkben zöldes, a fenyőerdőkben szürke. Mindkét esetben óvakodjunk a rendszerint túlsötét színektől. A gumi-

talpú cipő, habár teljesen nélkülözhető, mégis igen kényelmes. A lesjártokat úgy rendezzük be, hogy minél kevesebbet, sőt lehetőleg semmit se menjünk rossz széllel. A legjobb, ha valamely közforgalmi úton vagy legalább is olyanon, amelyen szekerek és emberek többször közlekednek, a lecserkeendő területnek arra a pontjára megyünk, ahonnan félszéllel végigkereshetjük az egész területrészt. A reggeli cserkészetet napfelkelte előtt kezdjük, az estit jó félórával napszállta előtt. Egyszerre csak kis területet járjunk le, mert a cserkészet tulajdonképpen lassú álldogálás, figyelgetés, mondhatnám lopakodás egyik leshelytől a másikig. Itt is, mint a lesnél, vita tárgyát képezi a dohányzás. Jó magam szinte nem is tudok szivarozás nélkül cserkelni, mert a gyenge szivarfüst a légáramlat irányának legbiztosabb jelzője. Ha vadat látunk, óvatosan figyeljük meg, hogy vajjon az a lelövésre szánt-e vagy sem. Ha az, igyekezzünk minél közelebb jutni s minél közelebbről löni. Ne feledjük el, hogy a nagy távolságról lövő, lehet ugyan jó puska, de aki közelre tudja belopni a legelésző vadat, az jó vadász. Ha oly vad van előttünk, melyet nem szándékozunk lelőni, úgy vigyázzunk s vagy várjuk meg, míg elvonul, vagy kerüljük meg. A megriasztott menekülő vagy pláne riasztó vad elronthatja egész szórakozásunkat. Ha lőtávolságra jutottunk, úgy különösen fáradságosabb cserkészés után igen jó egy kicsit pihenni, hogy a mindig kényes golyólövéshez légzésünk és szívverésünk rendes legyen. Lehetőség szerint keresztbe álló vadra löjjünk, és pedig akkor, ha a feje fent van. A legelészve talált vad bőre lövés utáni meneküléskor más helyzetet foglal el s így megtörténhet, hogy a mai kiskaliberű

golyók amúgy is rosszul vérző sebe elzáródik s vagy nagyon gyenge, vagy egyáltalán nem ad véres csapást, ami feltétlen megnehezíti az utánkeresést. A helyes az, ha a lapocka táján találjuk a vadat, mert ez a leghamarább és legbiztosabban ölü lövés. Teljesen háttal álló vadra semmi körülmények között ne löjünk. A teljesen szemben állóra is csak igen kivételesen és nagyon biztos kezű puskás próbáljon szerencsét. A rézsút álló vadnál nagyon vigyázzunk, mert igen könnyen láblövést okozhatunk, amivel a vad messzire megy és nehezen kerül területekre.

Lövés előtt jegyezzük meg azt a helyet, ahol a vad áll, mert az utánkeresést és a golyó becsapódásának minőségét itt tudjuk megállapítani és megkezdni. A vállapon talált vad magasra megemelkedik s ha azonnal tűzbe nem marad, igen nagy iramba menekül, közben fáknak-bokroknak szalad s igen kis távolságra összerogy. A gyomortájon vagy lágyrészeken talált vad hátul rúg ki, majd begörcbített háttal a nagy fájdalom következtében igen lassan vánszorog tovább. A második lövéssel tőlünk telhetőleg siessünk. Általában a kezdő vadásznak biztos támpontul azt ajánlom, hogy a vad törzsét egy képzelte vonallal vízszintes irányban felezze meg. Ezen képzelte vonalra állítson egy olyan képzeleti függélyest, mely a vadat két egyenlő, egy első és egy hátsó részre osztja. Az így négy részre osztott vad testébe ütődő golyó sebzése a következő: ha a vízszintes vonal fölött ütődik a golyó, úgy a vad lerogy, ha alatta csapódik, felugrik. Ha a függélyestől a feffelé, úgy a mozgást elől végzi, ha hátrafelé vágódik, úgy a mozgást a hátsó lábak intézik. Minél messzebb csapódik a golyó a képzelte vonaltól, annál in-

tenzivebb a mozgás. Tehát a magas vállaplövést kapott vad igen magasra dobja testének első részét. Míg az alacsony vállaplövésnél vagy igen kicsit ugrik, vagy térdre rogy.

A csapatból kilőtt vad, miután a lövésre az egész csapat megugrik, csapása könnyen kikereshető, mert lenyomatai sokkal mélyebbek és erősebbek. Habár a mai kisöblű fegyverek kevés vért hagynak, azért mégis a lövés helyét vegyük jól szemügyre. Az esetleg ott talált és lelőtt szőrök támpontul szolgálhatnak, a szerint, hogy milyen színűek, a vad testének különféle helyén lévő más és más szín következtében arra vonatkozólag, hogy hol érte a golyó a vad testét.

A talált vér színének különfélesége is biztos támpont, hogy hol találtuk a vadat. Az élénk piros, apró buborékokkal telített vér tüdő- vagy szívből való. A lövés jó, mellyel a vad hamar elfekszik. A sötétebb, egyszínű s minden buboréktól mentes azt jelzi, hogy semmiféle nemesebb szervet nem találtunk, csak a hús vérzik. Rossz lövés, melyből esetleg a vad teljesen kigyógyul, mindenesetre nehezen kerül terítékre. A sötét, csaknem fekete vagy gyakran zöld foltokkal, esetleg emésztetlen táplálékkal kevert vér-, máj-, gyomor- vagy béllövés. Ez sem tartozik a legjobb lövések közé, de ha jó kutya áll rendelkezésünkre és legalább 2—3 óra időt engedünk az elfeküdt vad megbetegedéséhez, úgy az többé felállni már nem képes s a kegyelemlövésrel terítékre hozhatjuk. A talált csontszilánkok csontlövésre vallanak. A kerek csontok lábtörésre, az igen ritkán található lapos csontok a sebvértől függőleg vagy lapocka- vagy gerinclövésre engednek következtetni. A láb- lövéses vadra azonnal, vagy amilyen hamar csak

lehet, bocsássunk kutyát, hogy az megállásra bírja, még mielőtt megtanult volna a sebzett végtagon járni. Ügyeljünk azonban, hogy az állóra csaholó kutyát a legnagyobb óvatossággal cserkeljük be, mert a sebzett vad hamar megugrik és könnyen elvész.

E hó 1-ével a törvény értelmében kezdetét veszi a nyúl vadászata is. Miután még igen sok kis nyulat találunk, jó az általános lelövésssel e hó közepéig várni. Szép meleg időben, a még jól tartó nyulakra igen jól kereshetünk akár egész magányosan, akár egy jó vadásztárs társaságában. Ha azonban, különösen a hó vége felé a nyulak messzire kelnek, úgy térjünk át a pásztázó vadászatra. A pásztázó vadászat lényege az, hogy a nyúl nem szívesen hagyja el tartózkodási helyét s ha többszörösen felferjük, egy bizonyos idő múlva minden lárma dacára áttör a hajtók és puskások vonalán, hogy megszokott tartózkodási helyére visszatérhessen. A nyulak ezen szokása szabja meg a vadászat módját is. Kettőtől egész 8—10 puskásig, sőt esetleg több puskás is egyesülhet. A puskások közé sorozunk be 3—4, esetleg több hajtót. Ezeket állítsuk fel egy egyenes arc-sorba, a két szélén esetleg 1—1 puskást 150—200 lépésre előre küldhetünk, mögöttük azonban sűrű hajtóvonallal alkossunk védőfalat a fővonallal. Az így felállított egész vadásztársaság hajtókkal együtt szép csendesen megindul és folytonosan egyenes irányban halad előre. Ott, ahol a stráfnak vége van, vagy előre felállított hajtókkal hajtassunk a vadászokra, vagy képezzünk kört. Természetes, a vadászat csak úgy eredményes, ha egy pászta legalább is néhány kilométer. Ha a pásztát úgy tudjuk beállítani, hogy annak vége vagy olyan folyóvíz vagy tó,

amin a nyúl nem megy át, vagy falu, úgy nincs szükség a szembe való hajtásra s a nyulak is jobban törnek vissza. A legjobb lőállások rendszerint a sarkok. Kevés vadással, különösen hármásban és igen sok hajtóval, ha a pásztát a közepén álló puskás visszamaradásával V betűre formáljuk, igen szép vadászatot és nagy terítéket érhetünk el.

Folyómenti kis füzesek, nádasok, gazos szőlők, természetesen csak szüret után, igen kedves, jó szórakozást tudnak nyújtani, akár jó kutyával ellátott s pár ügyes hajtóval a magányos vadásznak, akár a 2—3 vadászból álló olyan társaságnak, akiknek szokásai, egészségük, vérmérsékletük és lökéességük is meglehetősen egyforma. S valóban alig tudok kedvesebbet elképzelni, mint egy ilyen meghitt, kis társaságban, szép verőfényes meleg vénasszonyok nyarában rendezett apró kis vadászatokat. Ezekben a sűrűben van minden. S miután a fogoly lelövése még nagy sportélvezetet ad, de már a terítéket egy-egy rakétaszerűen kivágódó fácánkakas is díszítheti. A sűrűben megvillanó nyúl lövése próbára teszi sokszor a gyakorlott puskást is, s ha az esti terítéken egypár vadkacsa, vagy esetleg egy róka is fekszik, s hozzá még őzet is láttunk, úgy meg fogjuk érteni, hogy a vérbeli vadászoknak miért a szeptember vége és az október a legkedvesebb hónapjuk.

Október.

A szarvas mindinkább falkákba verődik. Különösen a tehenek. S ha a deres hajnalokon végigzúg az első bőgő szarvas hangja, egyszerre megváltozik az élet az egész szarvas-társadalomban. Az eddigi

jó barátságban lévő kisebb-nagyobb korkülönbségű bikák egyszerre halálos ellenségek lesznek s könyörtelen élet-halálharcokat vívnak. A ravasz, öreg bikák kutyák módjára földhöz szegzett orral keresik az összeverődött teheneket. S habár a nappalt az egy-egy bika körül gyült kisebb-nagyobb számú tehenek a sűrűben töltik, az estét, de különösen a hajnali szürkületet a vágásokban, tisztásokon, vadlegelők közelében élik át, ahol az egész bögés le szokott játszódni. Gyakori eset különösen az öreg bikák hosszú vándorlása, minek következtében néha területünkről eltűnik egy-egy jó agancsos, vagy esetleg egyszerre megjelenik egy olyan, amilyent eddig sohasem láttunk.

Ez a csatangolási ösztön, ami talán a természetes vérfelfrissítés folyamánya, jelentkezik az őzbnál és a vaddisznónál is. Bár mindketten inkább az erdő sűrű és nedves helyeire húzódnak.

Az erdei szalonkák őszi visszavonulása is folyamatban van. Helyben nem lévén annyira válogatósak, mint tavasszal, most sokkal többször találkozhatunk velük. Nedves helyeken, szőlőkben, parkokban, kisebb facsoportokban, majdnem mindenütt rebbenthetünk. A nyúl esős, szeles időben a fedezéket keresi, míg napsütéses időben a tarlókon, sőt mind gyakrabban az őszi szántásokban találhatjuk. Rossz, esős idővel a bozótokat bújja, de napsütéses idővel különösen eső után a partos, lankás helyek déli oldalán vackol. Különösen érzékeny az időváltozásra s ha vadászat közben azt tapasztaljuk, hogy messze kelnek, úgy biztosak lehetünk, hogy az időben fordulat áll be. A régi vadászok azt állítják, hogy nagy befolyással van a nyulakra a hold változása is. Azt mondják: hogy holdvilágos éjszakák

után jobban tartanak a nyulak, mint ellenkezőleg. Azt hiszem annyi igazság van e megfigyelésben, hogy a nyúl talán többet mozog a holdvilágnál s így nappalra fáradtabb.

A fogoly a gazos, bokros fedett helyeket keresi, de még mindig a leggyakrabban a kukoricásokban található. A fácánokat a kukoricatörés apránként pagonyaikba, téli tartózkodási helyükre szorítja. Bár a fennálló kukoricaszálakban még jóval a kukoricatörés után is találhatunk fácánokat. Egyes példányok szívesebben húzódnak meg erek mentén fekvő gazosokba.

A szörmés ragadozók téli fekvőhelyeiket kezdig előkészíteni. Éppen ezért fokozottabb figyelmet fordítsunk a nagy kiterjedésű mezőgazdasági földek között álló apró kis erdőcskékre, szőlőkre.

A szárnyas ragadozók kóborlása is még mindig tart, bár a lassú elvonulás kezdetét veszi, minek következtében számuk egyre fogy.

Gyűjtessünk a téli etetéshez szükséges vadgesztenyét, makkot, melyet szellős padláson tartva, gyakran forgassuk meg, nehogy megfülledjen, mert a penészes, fülledt táplálékot a vad nem eszi, vagy ha a végső éhség reá kényszeríti, többet árt, mint használ.

Ha az idő hidegre fordul, rozssal bevetett erdei szántók egy részét a fővad részére megnyithatjuk.

Fokozottabb éberséggel figyeljük a megtelepülni készülő szörmés ragadozókat s állítsuk munkába a különféle csapdákat. Ugyancsak használjuk a most nagy sikerrel kecsegtető uhut is, minél gyakrabban.

Beköszöntött a szarvasbögés várva-várt ideje. Idő és fáradság kíméléséből igyekezzünk a bögőhelyek közelében felütni tanyánkat. Rendezett

vadászterületeken, ahol a bögési területek csekély eltolódással hosszú éveken át megmaradnak, a vadászterület berendezéséhez tartozik a türhető kényelmet biztosító cserkészkunyhó. Habár üdvösnek tartom mindjárt a bögés elején a területen való tartózkodást, sőt a tulajdonképpeni multság az, mikor magunk várjuk és halljuk a legelső megszólalást, mégis a bögés első ideje a megfigyelésé legyen és a lelövést a tenyésztési szempontok figyelemben tartásával halasszuk a bögési idény második felére. Minél erősebb valamelyik bika, annál mélyebb a hangja s annál ritkábban bög. Sőt a hegyvidék legerősebb bikái alig hallatják hangjukat s csak egy-egy tehenet tartanak maguk mellett, melyet hol ebből, hol abból a csapatból szereznek s éppen ezáltal sokszor igen hosszú ideig, vagy egyáltalában nem fedezhetők fel. Az általános szabály mégis az, hogy egy bika minél több tehenet igyekszik falkájában tartani, minek következtében a kényszerű legénységre szorított bikák állandóan a csapat körül ólálkodnak. Ők szolgáltatják tulajdonképpen a bögésben a legtöbb hangot. Az természetes, hogy a helyzetet uraló basa heves harcokat kénytelen vívni a jogaiba minduntalan betörő ifjúsággal. Megfigyeléseink alatt bőven nyílik alkalom egy-egy a tenyésztést nem kedvezően befolyásoló bika ellövésére. Tulajdonképpen maga a vadászat nem egyéb, mint lessel kombinált cserkészzet, ahol nagy segítségünkre szolgál a bögés, mely messziről elárulja a keresett bika helyét.

Ha a sűrű nagysága, vagy a terepviszonyok megakadályozzák a sikeres cserkészzetet, úgy vegyük elő a szarvashívót. Hívásra egy tengeri csigát (triton-csiga) használunk, melynek hegyes vége le van

fűrészelve. Vannak ugyan olyanok is, akik pusztá kézzel is igen jól tudják utánozni a bika hangját. A kész csigák bármely fegyverkereskedésben kaphatók. Ajánlatos szűk nyílásút venni, mert ha ennek hangja túl magas, úgy csekély reszeléssel a nyílást bővítve könnyen segíthetünk a bajon. A csiga használatánál tartsuk szem előtt, hogy mindig gyengébb, tehát magasabb hangot használjunk, mint annak a bikának a hangja, amelyet be akarunk csalógatni. Ha a közelgő bika egy bizonyos ponton túl nem akar közeledni, úgy erős bottal a bokrok ütögetésével próbáljuk azt a hangot előidézni, mely akkor keletkezik, mikor a bika dühében valamelyik bokorhoz veri agancsát. S ha ezután a tehén riasztó hangját hallatjuk, feltéve ha ez helyes volt, egészen biztosra vehetjük, hogy a bika beugrik.

E hónap a nyúl vadászatok egyik legkedvesebb ideje. Meleg, napsütéses időkből a tarlón vagy őszi szántásban fekvő nyúl még jól tart s ha a szelet ügyesen kihasználva bokrárszunk, igen szép eredményt érhetünk el. Ha azonban messze kelnek, úgy inkább pásztázzunk. Sok vita tárgyát képezte és képezi ma is, hogy vajjon helyes-e keresve nyúlászni? Azt állítják sokan, hogy a nőstény jobban kitart, mint a kan és épp ezért több anyanyúl esik áldozatul a kereső vadászatnál, minek következtében ott, ahol állandóan űzik e vadászatot, a nyúlállomány fokozatosan csökken. Hosszú éveken keresztül pontosan átvizsgálva a terítékre került nyulakat, arra a meggyőződésre jutottam, hogy ez a feltevés nem állja meg egészen a helyét. Mégis a tények sok helyen ezt látszanak igazolni, mert a folytonos keresés következtében a nyulak száma csökken. Ennek okát inkább abban látom, hogy túl-

zásba viszik s a folytonosan egymást sűrűn követő vadászatok csendesebb helyre szorítják a nyulakat. Éppen ezért, lehetőleg korlátozzuk e vadászatot. A kereső vadászat csak akkor szép, ha a vadász mellett megbízhatóan elhozó vizsla van s ha maga a vadász ura szenvedélyének s nem lő csak oly messzire, amily távolságra lőképessége, fegyvere és töltenye biztos garanciát nyújt arra, hogy a nyulat nemcsak meglövi, hanem agyon is lövi.

E hó 15-ével a törvény tilalom alá helyezi az őzbak lelövését és ugyanekkor felszabadítja az őzsutát. Az őz-suta lelövésére vonatkozólag ugyanaz áll, amit előzőleg már a szarvastehénre vonatkozólag mondtam, hogy csak azt lőjük, amelynek meddőségét teljes biztonsággal megállapítottuk. Az esetleges hajtásokban különösen vigyázzunk, nehogy suta helyett bak essen a lövés áldozatául.

A fogoly lelövését bár a törvény még megengedi, fejezzük be. Az októberi fogoly úgylis rosszul tart s a hajtott foglyot löni igen kevés ember tudja. Azok azonban, akik gyorsan és biztosan kezelik a fegyverüket, végigélvezhetik egy-egy fogolyhajtás gyönyöreit. A fogolyhajtásokat a legjobb a csenderesekben rendezni. Előzőleg hajtókkal minden irányból szorítsuk be a foglyokat a csenderesbe, s azután kezdjük meg a hajtást. A puskások valamelyik nyiladékon álljanak s a hajtók szép nyugodtan egyenes vonalban nyomják végig az egész sűrűt. A vadászat akkor lesz kellemes, ha több csenderes áll rendelkezésünkre, hogy a lehajtottól a szomszédba menekülő foglyokat ott ismét vagy az előbbi felé, vagy a következő irányában hajtadjuk. Rendszerint alacsonyan és igen sebesen jövő fogoly lövése a legnehezebb lövések közé tartozik.

November.

A bögés apránként befejeződik, minek következtében a szarvas csatangolása megszűnik és szokott tartózkodási helyét keresi fel. Az imént még annyira féltékeny ellenségek ismét kibékülnek s különösen a fiatalabb bikákat láthatjuk ismét falkákban. Az őz a sűrűket bújja, előszeretettel azokat a vágásokat keresi, ahol egyes lomblevelű cserjék nehezen hullatják le levelüket, és ahol források, patakok mentén még mindig található egy kis zöld fű. A vaddisznók a nedves erdőrészeket kedvelik s előszeretettel túrnak a puha erdei talajban, miáltal sokszor kárt okoznak a beültetett csemeteültetvényekben. A nyúl mindenütt található, de leginkább szőlőkben, gázos és bokros helyeken. Apránként minél téliesebb jelleget ölt az idő, annál inkább húzódik az erdőbe. Eső után, verőfényes időben, vagy ha az első komoly fagyok után a fák levelei nagy csomókban zörögve hullanak le, úgy még nappal is kimenekül az erdőből, a csendes, meleg, napsütéses oldalakra. Ott, ahol erdő nagy távolságra nincs, hűvös időben házak közelébe és szántásokba húzódik. Ha a hó megfagy és nem tud kaparni, úgy ismét az erdőbe, vagy a gőzeke-szántásokba bújik. A róka a sűrűkbe vonul és nedves, ködös időkben kotorékát keresi fel. A foglyok nádas rétekben, parlagszőlőkben, gázos sűrűkben tanyáznak. A fácán, egypár kósza kakastól eltekintve, már pagonyába vonult. Az orvmadarak még mindig csatangolnak, bár számuk már erősen fogy.

Az uhuzás még mindig kiadós, miért is tőlünk telhetőleg gyakoroljuk.

Ismételten nézzük meg, hogy a már rég készített

etetőink nem szorulnak-e kijavításra s hogy nincs-e szükség a mezőről az erdőbe vonult vagy egyáltalán az ősz folyamán tartózkodási helyét változtatott vadnak újabb etetőkre. Mindezeket a munkálatokat, amennyire lehet, feltűnés nélkül és gyorsan végezzük, hogy a vad minél előbb megszokja őket. Legyünk elkészülve arra, hogy ha bár kis mértékben is, de az etetést megkezdhessük; most még nem az a fontos, hogy a vad az etetőben jóllakjon, hanem csak szoktassuk hozzá, hogy akkor, amikor másutt nem talál, ne idegenkedjék és főleg ne keresse a terített asztalt.

Az orvmadarak éjszakai tanyáit kísérjük figyelemmel holdvilágos éjszakánként, rendezzünk lesjásokat. Ott ahol szokásban van a fogoly és fácán tenyész-anyag téli befogása, a befogást most eszközöljük. A szarvasbika lelövése megszűnik, mert e hó 1-ével kezdetét veszi a törvényes tilalmiidő. Ugyanekkor azonban felszabadul a szarvas és dántehén lelövése. A tehén lelövését bízunk lehetőleg a vadászati személyzetre, vagy legalább is olyanokra, akik a vadállományt ismerik. A dántehén lelövése még tart. Hasonlóképpen az őz-sutáé is s az okvetlen selejtezésre szántakat most löjjük ki. Miután az erdei hajtóvadászatok most veszik kezdetüket, szükségesnek tartom megjegyezni, hogy az őz lelövését a hajtásokban lehetőleg mellőzzük. Különösen akkor, ha a bak ledobta agancsát, mert igen gyakorlott vadász legyen az, aki a keskeny nyiladékon teljes iramba átvágó csapatból pontosan megismeri, hogy melyik a bak, melyik a suta.

Ha az erdő fáinak lombja lehullott, megkezdhetjük az erdei hajtásokat is. Az erdőben mindig előre elállított puskásokra hajtsunk. Jó, ha a vadászatok

rendező előre gondoskodik és előkészíti az egyes lőállásokat. Ehhez természetesen szükséges, hogy pontosan tudja, hogy hány vadászra számíthat. Éppen ezért a meghíváskor feltétlen kérjünk választ, akár jön az illető, akár nem. A lőállás előkészítése nem nagy munka, különösen akkor, ha, mint már említettem, a sarokállások és egyes különösen jó váltók mellett állandó leshelyek vannak. Az egész előkészítés csak annyiból áll, hogy egy gereblyével eltisztítjuk a zörgő avart s egy kerti ollóval a kilövést gátló gallyakat levágjuk.

A vadászatvezető gondoskodik arról, hogy legyen valaki, aki a vadászokat állítja fel és legyen valaki, aki a hajtók felállításáról gondoskodik. Az érkező vadászokat jó sorszámmal ellátni, hogy mindig tudjuk jegyzékünk szerint, ki melyik hajtásban, melyik lőállásba kerül? Az egész vadászat tervét pontosan kell tudnunk előre, mert nincs kínosabb annál, mint mikor a vendégek jelenlétében a vadászatvezető és a hajtók között élénk vita folyik arról, hogy vajjon mit, hogyan kell hajtani? A felállítás úgy a hajtók, mint a puskások részéről a legnagyobb csendben történjék. A vadászatvezető kötelessége közölni a vadászokkal, hogy mit szabad löni és hogy hajtás után hol van a gyülekező. A vadász kötelessége lőállására csendben felvonulni, megfigyelni és kalaplengéssel, vagy bármi más módon jelezni mind a két szomszédjának, hogy hol áll. A helyének elfoglalása után, ha ezen netán igazítani való volna, vagy ez egyáltalában nem volna előkészítve, úgy legelőször is ezt hozza rendbe. Az avart húzzuk el lábunkkal óvatosan, az útban levő gallyakat törjük le, mindezt persze a legnagyobb csendben s csak ha evvel készen vagyunk,

töltsük meg fegyverünket s várjuk mozdulatlanul a hajtás lefolyását. Ne feledjük el, hogy a rókák és egyáltalában a szörmés ragadozók rendszerint legelsőnek jönnek, sokszor még a hajtók felállítása alatt. Ha a vadászok és hajtók felálltak, előre megbeszélt síp- vagy kürtjellel tudatjuk a hajtás kezdetét. A hajtók főfeladata, hogy egyenes sorban bokrokat és fákat ütögetve, szép csendesen haladjanak a kijelölt irányba. A hajtás végeztével minden vadász készíttessen lőállása előtt terítéket s pontosan mondja be az általa lőtt vad mineműségét és mennyiségét. Az esetleg közösbe lőtt vadra nézve állapodjunk meg szomszédunkkal, hogy melyikünk diktálja be. A vadászatrendező nagyon jól teszi, ha arra kéri a vadászokat, hogy a kilőtt töltevényeket ne dobálják el, mert a hajtók inkább a kilőtt hüvelyek gyűjtésével törődnek, semmint az összeszedendő vaddal. No meg az orvvadászok is innen szokták töltevényhüvely-készletüket kiegészíteni. Különös gondja legyen a vadászatrendezőnek arra, hogy a vadászokat az út vagy lénia arra az oldalára állítsa, amely mellől a hajtás jön, mert így a nyiladékon átváltó vadra nyugodtan lőhetünk a nélkül, hogy bárkit is veszélyeztetnénk.

Ha a hajtásokat kizárólag fácánokra rendezzük, úgy külön oktassuk ki a hajtókat, hogy az őket vezető személyzet jelzésére álljanak meg s csak egy helyben állva zörgessék a fákat. A fácánkakasoknak t. i. az a kellemetlen szokásuk van, hogy elgyalognak egész a vadászvonal elé, ott csapatba gyűlnek és nagy csokrokban egyszerre szállnak fel, minek következtében a legtöbbben lövés nélkül menekülnek. Az erős zörgetésre azonban apróbb részletekben szoktak felszállni. Ezt még az által segít-

hetjük elő, hogy a vadászvonal előtt 50—60 lépésnyire lefektetett rőzsekötegekkel elzárjuk az egész hajtást, mit a gyalogolva elérő fácán csak átrepülve tud venni s az egyszer szárnyra kapott kakas rendszerint teljesen fel is repül.

Kezdő puskások ügyeljenek, hogy a kakas helyett ne lőjjenek tyúkot, aminek lövése rendes vadászatoknál el van tiltva. A kakas azonban sokkal sötétebb és sokkal hosszabb farkú lévén, igen könnyen megkülönböztethető. Azonkívül a tyúk vagy szótlanul, vagy igen halk hanggal kap szárnyra, míg a kakas hangos lármával vágódik a magasba.

A meglőtt fácán löjelzése ugyanaz, mint a fogolyé. A vadászszemélyzetet figyelmeztessük, hogy a hajtók ama csúnya szokását, hogy a fácán farktollait szeretik kitépni, a legnagyobb szigorral nyomják el.

A hajtás végét ugyancsak síppal vagy kürttel jelezzük, amely jelzésig a lőállást elhagyni nem szabad. Meg kell még említenem a társas vadászatokon szereplő kutyákat is. Általánosságban csak oly ebet használjunk, amelyik gazdája mellett nyugodtan fekvé marad s csak parancsszóra, de biztosan aportíroz. Hajtás közben a kutyát elengedni a legnagyobb neveletlenség, mert evvel nemcsak magunk, hanem szomszédaink, esetleg még azokon túl lévő vadászok szórakozását is teljesen elronthatjuk. Bármilyen jó legyen kutyánk, feltétlen vezessük pórázon. Csak sebzett vadat hozassunk el, a lelöttekét a hajtókkal gyűjtessük össze. Társas vadászatra csak az vigye el kutyáját, akit erre vendéghívó gazdája külön felkér. Semmi szín alatt se vigyünk idomítatlan, szófogadatlan kutyát. A vadászat rendezőjének kötelessége a vadászat

nagyságához mérten egy vagy két biztos kutyáról gondoskodnia.

A foglyok lelövését, bár a törvény még megengedi, a legkivételesebb esetekre szorítsuk, de a legjobb, ha teljesen mellőzzük. A vadludak jövésmenése mindig élénkebb lesz, rendszeres esti és hajnali lesek megkezdhetők.

A vizek mentén mindig kiadósabbak lesznek az esti és hajnali lesek, s a vízimadár állandó kóborlása következtében nem egy ritka példányt kaphatunk csővégre. Általános mozgolódás akkor köszönt be, ha a hó vége felé az állóvizek befagynak s az összes kacsafélék a meleg források és jégmentes folyóvizeket keresik fel. Ha a november nagyon zord, az sincs kizárva, hogy az érkező vadludak jellegzetes V betűjét látjuk odarajzolva a napnyugati égre. Az ilyen fáradtan messziről érkezett vándorcsoportok belopása nem ütközik túlnagy nehézségbe.

December.

A vad, mely semmitől sem fél annyira, mint a hideg szélről, a védett szélárnyékos sűrűket, nap-sütéses meleg oldalakat keresi. A szarvas, őz, disznó, kisebb-nagyobb falkákba verődve jár. A nyúl az erdőben, gőzeke-szántásokban, szőlőkben, gödrös helyeken található. A foglyok szőlőkben, bokros helyeken tanyáznak. A csonka falkák, sőt sokszor épek is, nagy csoportokba egyesülnek. A kis vad az emberlakta helyek közelét keresi s ha az etetést nem végezzük lelkiismeretesen, a tanyák kazlai közelében igen sok pusztul el. Nemesak a tanyabeli kutyák,

hanem maguk a tanyabeliek is hurokkal, lőfegyverrel pusztítják vadállományunkat.

Az etetés, különösen ha a hó nagy, teljes erővel megkezdendő. Aki már jó eleve hozzászoktatta vadjait az etetőkhöz, az nem fog vesztéséről panaszkodni, mert szükség idejében a vad ösztönszerűleg is azt a helyet keresi fel, ahol már tapasztalás szerint több ízben is talált élelmet. A jégkérges hó, mely legnagyobb ellensége különösen a csülkös vadnak, a vadászat beszüntetését és a vad nyugtalanításának elkerülését vonja maga után. Az utak felőréséről ne feledkezzünk meg.

A szarvas- és dämtehén lelövése 31-ével a törvény előírása szerint befejezendő, az őz-suta lelövése 15-én. A tehén és suta lelövését a gyakorlott és az állományt jól ismerő vadász és vadászszemélyzet apró kis hajtásokban «terelésekkel» végezheti a legnagyobb sikerrel. A tereléshez egy, esetleg két, a területet nagyon jól ismerő erdei munkás és erdőőr használható. A terelésnél az a fontos, hogy a vadász, ki sokszor egyedül is lehet, a vad jól ismert és gyakran használt váltóján álljon, míg a hajtók a legnagyobb óvatossággal cserkeljék be a sűrűbe pihenő vadat és igyekezzenek megriasztás nélkül úgy lábra állítani, hogy az szép csendesen a szokott váltóján meneküljön. Természetesen az ilyen vadászatoknál rendezett vadászterületeken csak a jól kiválasztott és eltávolításra megérett vad lőhető, mert ha válogatás nélkül lövünk, úgy igen gyakran több kárt, mint hasznot okozhatunk a vadállományban.

Különösen ügyeljünk a hajtásokban menekülő őzek lelövésénél, mert a bak már sokszor levetette agancsát, miáltal a két nem megkülönböztetése lényegesen meg van nehezítve.

Most van a nyúl vadászatok fő-saisonja. A bozotos, erdős helyeken csak hajtással boldogulunk és érhetünk el számottevő eredményt. A sík földön, ott, ahol a terepviszonyok és a terület nagysága megengedi, pásztázzunk. Kisebb területeken és kevés számú puskással igen kellemes vadászat az U betűben való nyüllövés. Ez tulajdonképpen nem egyéb, mint egy 4—500 m hosszú, hajtókkal sűrűn elfoglalt vonal, mely éppen úgy mozog, mint a pásztázó vadászatnál s a kevés számú puskást két oldalt a szárnyakon helyezük el olyanformán, hogy azok a vonaltól 200—300—400 lépésnyire legyenek. Miután az U betű rövidebb terepre van berendezve, a vadászok az oldalt előre kitörő nyulakat lövik s midőn a hajtás végére érnek, megállás után kör alakban a hajtókkal szemben felállanak s magukra hajtadják a még hátra lévő területrészt.

Igen általános vadászati mód a kör vadászat. Amilyen egyszerűnek látszik, olyan nehéz s talán egy vadászatnál sem követnek el úgy a vadászok, mint a vadászatrendező, valamint a hajtók annyi hibát, mint éppen itt. A kör vadászathoz sok puskás és igen sok hajtó kell. A vadászatrendezőnek előre tisztában kell lennie az egyes körök fekvésével és azok területének nagyságával. Ezért a kör vadászatot megelőzőleg megbízható emberrel járassuk le a kör kerületét és számoltassuk meg, hogy az hány lépés. Mert csak így fogjuk tudni, hogy a rendelkezésünkre álló vadászokat hány lépésenként indítsuk egymás után. Ugyancsak tisztában kell lennünk a hajtók számával is. A legjobb a számítást úgy végezni, hogy minden vadászra számítunk 4 hajtót, tehát a vadászok számát négyszeresen véve, hozzászámítunk még 2 hajtót és 2 vadórt, illetve oly valakit,

aki a kör fekvését ismerve, annak elejét vezetni fogja s az így nyert számmal elosztjuk a kör kerületét. Ha, tegyük fel, 60 lépés lenne az eredmény, úgy a vadászat kezdetén a kör kifutási pontjából jobbra, balra 60 lépésnyire hajtót állítunk vagy karót szúrunk le, s a vadászokat, illetve hajtókat úgy bocsátjuk mindkét oldalra egymás után, hogy a következő csak akkor induljon, ha az előtte való a kitűzött 60 lépést már elhagyta. Vadásznak és hajtónak egyaránt kötelessége azt a távolságot állandóan betartani. Kellemetlen rossz szokás, ha a kifutó vadászok nem mennek pontosan a vezető nyomán, hanem a fordulót levágják. Ha egy-egy ilyen saroknál a puskás egymásután levág csak néhány lépést, a kör zárásánál már kellemetlen lehet. Az ily kiszámított távolságok pontos betartásával biztosak lehetünk a felől, hogy mire a kifutóhelyről az utolsó vadász is elment, a kör be is van zárva.

Jó vadászterületeken kopogós, fagyos időben a nyulak már mozgolódni kezdenek a kifutás alatt is. Helyesen cselekszik a rendező, ha a lövést a kör zártáig nem engedi. Mert egy-egy ilyen lövésre igen sokszor falkástul menekülnek ki a nyulak. Ha a kör bezárul, mindenki megáll és csak az adott jelre indul meg egyenletesen a kör közepe felé. A körbe szorult nyulak eleinte befelé menekülnek, később azonban, ahogy a kör szűkül, egymásután igyekeznek a vonalon áttörni. A vadász igyekezzék tőle telhetőleg a vadászatrendezőnek segíteni az által, hogy a szomszédságában lévő hajtókat rendben tartja. Ez a rendbentartás azonban ne fajuljon kiabálássá, vagy pláne olyan hangos szitkozódássá, melyet az egész kör hall. A vadászatrendező oktassa

ki a hajtókat, hogy egyenletesen menjenek, se el ne maradjanak, se bele ne szaladjanak a körbe. A másik igen fontos dolog, amivel kevesen törődnek, hogy a hajtók kissé közelebb menjenek egymáshoz és a puskás és maguk között hagyjanak nagyobb nyílást. Ha szembe nyulat látunk jönni, ne kezdjenek hangos kiabálással a vadászt figyelmeztetni, mert erre a legtöbb nyúl vagy megfordul, vagy irányt változtat. Hasonlóképpen ne térdeljenek vagy húzódjanak le, ha nyulat látnak. Ha egy puskás között több hajtó van, úgy ezek osztozkodjanak meg a lőtt nyulak hordásában.

A vadász kötelessége ügyelni, hogy a kör tényleg kör legyen és mindenki egyenletesen haladjon. Igen sok vadásznak az a rossz szokása, hogy szeret mások kárára magának bizonyos előnyöket biztosítani. Miáltal nemcsak a többiek multságát rontja el, hanem érzékenyen befolyásolja a lőtt vad mennyiségét s vele együtt a nagy kiadásokkal járó vadászat bevételét is. Ezek közé tartozik az, mikor már a kifutásnál valamelyik vadász állandóan lassabban megy, visszamarad, minek következtében ő és az előtte lévő vadász között túlnagy távolság keletkezik s előáll az u. n. «kapu». A körben felriasztott nyulak mikor észreveszik, hogy mindenütt emberek mozognak, de van egy hely, ahol az emberek közötti távolság olyan nagy, hogy a menekülés lehetősége megvan: úgy csapatosan a kapunak menekülnek s még az a jobbik eset, ha a kapucsínáló jó puskás és a nyulak nem mennek oly távolságra, melyről meglőni lehetetlen. A kapucsínálás kétszeresen kellemetlen, ha az illető rossz puskás s a mások multságának elrontása mellett még ő maga sem lő semmit. A vadászatrendező mihelyt észreveszi a kaput,

azonnal fújja le a kört, megállítván az összes vadászokat és hajtókat és várja meg, míg az illető az előírt távolságra el tud jutni. Csak ha a rend így helyreállt, indítható újra el a kör. Jól teszi azonban, ha a kapucsínálót megjegyzi s ha arra a meggyőződésre jött, hogy egy megrögzött kapucsínálóval van dolga és bármiféle okból kénytelen az illetőt vadászataira meghívni, helyét úgy ossza be, hogy a kapucsínálás lehetetlen legyen. Erre pedig csak két hely van. Vagy egész az élén, vagy utolsó puskásnak hagyni.

A másik kellemetlen szokás a «zsák-csinálás». A zsák úgy keletkezik, hogy a már mozgásban lévő körben valamelyik vadász fokozatosan visszamarad, ami hátráltatja a tőle két oldalt lévő hajtók haladását is, sőt idővel a vadászokét is. Olyannyira, hogy ezen a helyen a kör öbölszerű kidudorodást mutat. A körben lévő nyulak kaput sejtven, ide menekülnek. A teljes iramban menekülő nyúl irányán ritkán változtat s ha egyszerre azt veszi észre, hogy a zsákba szorult, fokozott iramban igyekszik menekülni. A zsákcsínálót úgy szoktathatjuk le kellemetlen szokásáról, hogy szomszédjául jólábú és biztoskezü vadászt adunk, akik a zsákcsínálót egyszerűen kizárják a körből olyformán, hogy kétoldalt bezárják a köztük tátongó űrt.

Csúnya szokás a «nyúlimadás» is. Sok vadász mihelyt meglátja a felé közeledő nyulat, letérdel, sőt le is fekszik, hogy így elrejtőzve maga részére biztosítsa a lövés lehetőségét. Ezen nem komoly vadászhoz illő eljárásnak nincs is sok gyakorlati értéke, mert a mozdulatlanul megálló vadászhoz úgyis odajön a nyúl, amelyik az irányát neki vette. Én a megállást nem helyeslem és igen kellemetlen

szokásnak tartom, hogyha a körnek egy része megáll és semmi szín alatt sem hajlandó tovább mozdulni, mintegy megvárva, hogy a többi rész hajtson neki. Ezen úgy lehet némiképp segíteni, hogy a kör közepét magas póznára kötött szalmacsóvával jelöljük, ami mindenképpen üdvös s ha netán az egyoldalú megállás következtében a kör elkúzódik, ne engedjük a rendesen haladó részt a közepén túl menni. Ennek aztán az lesz a következménye, hogy a szerep felcserélődik s ép a kör legkiadósabb részében lesznek azok a hajtók, akik eddig azt várták a másiktól.

A vadászatrendező ügyeljen és számoljon a serétlövés elég messzire hordó erejével. Ha a kör annyira szűkül, hogy a befelé való lövés a kör szembeálló oldalát veszélyezteti, úgy előre megállapított jelzés szerint fujja le a befelé való lövést. Ez azonban nem azt jelenti, hogy most már a vadászok megálljanak, hanem folytassuk a kört úgy mint eddig avval a különbséggel, hogy csak a körből kifelé törő nyulakat vegyük puskavégre. Ha a kör annyira szűkül, hogy az egyes vadászok alig 40 lépésre állnak egymáshoz, úgy állítsuk meg a vadászokat s a kör hátralevő részét hajtassuk le a bemenő hajtókkal. Lefuvás után készítettünk területet és vegyük számba a lelőtt vadat. A vadászatrendező nagyon jól teszi, ha a körvadászatokat nyitott szemmel rendezi s megfigyeléseit az egyes vadászatrontó puskásokról fel is jegyzi. Sok helyen híre van némelyik vadásznak, hogy nincs is ott rendes körvadászat, ahol ők megjelennek. Az ilyen veszedelmes egyéneket osszuk be megfelelő helyre, vagy vadászok közé, de rendszerint csodát művel, ha a meghíváskor jókedvűen figyelmeztetjük az

előző évi helytelen viselkedésre. Ha egyszer aztán egy ilyen puskás megharagszik és vadászatunkra nem jön el, úgy igazán nincs mit sajnálni rajta. Egész biztos azonban, ha híre megy annak, hogy valamelyik vadászaton a kapu- és zsákesinálókat többé nem hívják meg, úgy ezek egyszerre rendes vadászok lesznek.

Most van az ideje a fácánhajtásoknak is. A fogoly lelövését bár a törvény még engedi, mégis különösen ha a hó leesett, hagyjuk el. A túzok lelövése a törvény szerint szabad, de élvezetes aktualitását elvesztette. Annál több mulatságra adnak alkalmat a mind sűrűbben érkező vadludak. Különösen a ködös napok igen alkalmasak, mikor is sokkal alacsonyabban húznak, mint derűs, tiszta napokon.

A NOVICIA.

Lassan pirkad a bágyadt decemberi nap. Sándor, az erdőmester, idegesen sétál szobájában. Ki-kitekintgetett az ablakon, fejét csóválta. Nem tetszett az olvadó hó.

— Ma rossz vadászat lesz!

Felesége, egy fiatal, harminc év körüli asszony tett-vett a szobában.

— No nézd már, havas eső esik. Mire a pestiek megjönnek, zuhog az eső.

Nem bosszankodott, inkább sajnálkozott.

— Nem baj, — mondja az asszonyka — elbeszélgetitek a napot. Majd itt fognak ebédelni.

Hozzásímult, megcirógatta. Aztán egymást átölelve, várták az ablakba állva a kocsit.

— Késik a vonat.

— Szokás szerint.

Az asszonyka a konyhába fordult. Sándor a kályha mellé ült. A havasesőből eső lett.

A tágas erdőmesteri udvarra könnyű vadász-kocsi robogott be. Két vendég, egy idősebb és egy fiatalabb úr, igyekeztek a sarat, esővizet lerázni magukról.

— No ti ugyan jó időt hoztatok, — fogadja a házigazda. — Üljetek a kályha mellé.

Csakhamar vígan füstöltek a szivarok, az erdőmester felesége jött be, Sándor bemutatta a fiatal embert, aztán leültek.

— Hát mit csinálunk, — kérdi az öregebbik.

— Ma cimbora vadászni nem lehet. Majd elbeszélgetünk, aztán ebédelünk s folytatjuk a beszélgetést, ahol elhagytuk.

Az asszonyka eleget tudott, bocsánatot kért és eltűnt a konyhába.

— Bámulom, hogy egy fiatalasszony miként képes ilyen magányban élni, — szólt csodálkozva majdnem részvétellel a fiatalember.

— Miért? A nyugodt, boldog családi életnél nincs kedvesebb. Hozzá Pest sincs messze, hangversenyre, színházba innen is be lehet járni. Csak a fiatal legényember élete unalmas, mondhatnám szomorú. Én a te korodban már nősültem.

— Jó! jó! De hát a házasság néha jó, de gyakran nem jó.

— Magunk vagyunk az oka, ha nem jót választunk. Ha a házasságnál nem a szív diktál, bizony hamar balul sikerülhet, De akik igazán szeretik egymást, azoknál mindig jól megy minden.

— De hát hol lehet találni. Pláne itt kint?

— Lehet mindenütt, mert két lélek, akiket egy-

másnak teremtett az Isten, bárhol legyenek is, egymásra találhatnak.

— Lehetetlen.

— De bíz lehet, halljad az én esetemet.

Várakozással tekintett a két vendég Sándorra, ki karosszékében hátradőlve, mintegy magának beszélve kezdte.

— Tíz évvel ezelőtt, az akadémia végzése után Pestre jöttem, hogy a tél folyamán valamely uradalomban állást nyerjek. A tél java már elmúlt, mikor az erdészeti lapokban hirdetés jelent meg; mely szerint a herceg M—i uradalomban B—a, erdészgyakornok kerestetik. Rohantam a szerkesztőhöz.

— Szegény ember, én nem tudom mi az oka, de bárkit ajánlok, két-három hónap mulva mindenki megszökik. Mondják, az erdőmester egy lehetetlen ezer rigolyás öreg ember, aki mellett senki sem marad meg.

Miután semmiféle állás sem volt kilátásban, kevés megtakarított pénzem is fogytán volt, no meg a hirdetésben a vadászati ismeretek bírásának kívánsága arra engedett következtetni, hogy itt a vadászra is számítanak, elhatároztam: megpróbálom és elfoglalom az állást. Térkép után indulva, a villamosállomástól nekigyalogoltam. Kerestem a térképen megjelölt erdészlakot. Itt kapott utasítás szerint találtam el az erdőmester lakására.

Nyugodtan végighallgatott. Átnézte az írásaimat.

— Jó, nem bánom, háromhavi próbaszolgálat és egyévi ideiglenes minőség után véglegesíthetjük, ha beválik. Mikor foglalhatja el az állását?!

— Amikor tetszik, akár holnapután.

— Jó.

Ezzel az első látogatás véget ért. Kicsit furesán éreztem magam. Mondhatom, nem ezt vártam. Siettem haza, másnap csomagoltam, elvégeztem elintézendő dolgaimat, s rákövetkező reggel jókor indultam, hogy 9 órára a kijelölt villamosállomásnál várjam az értem jövő kocsit. Negyedórával előbb, csaknem egyszerre érkeztem a kocsival. A kocsis segítette ládámat feltenni, be a hátsó ülésre, magam meg a vadászkocsi bakjára ültem a kocsis mellé.

— Én vagyok az új gyakornok, Sándor.

— Hozta Isten a fiatal urat, én meg a kocsis, Gáspár vagyok. Szolgálom a tekintetes erdőmester úrral együtt harminc éve a kegyelmes hercegnőt.

— Mondja öreg, milyen az erdőmester?

— Nem rossz az kérem, csak nagyon szigorú, szereti a pontosságot. Hát bizony egy kicsit már ő is bogaras, mint minden öreg.

— Nem bogarasság az, Gáspár bácsi! Lássa, maga is már harminc éve járja az erdőmester úrral az erdőt, okvetlen sokat tanult tőle, hallotta, ha valami tetszett neki, mert jó volt. Láta bosszúsan, ha elrontottak valamit. Hátha most én, mint fiatalember csinálni akarok valamit, amit már maga tapasztalásból tud, hogy rossz és reám szól, akkor ez bogarasság?

— Hej, fiatalúr, de jól tudja mondani. Na elvittem már vagy egy tucat gyakornokot, volt benne mindenféle, de ilyen még nem. Meg tetszik látni, ön itt marad.

Ehhez hasonló beszélgetések közben értünk az erdőmesteri hivatalhoz. Azonnal igyekeztem jelentkezni. Az öreg a nagy faliórára pillantott.

— Egy negyed órával előbb vannak. Ön várt a kocsira?

— Majdnem egyszerre jöttünk.

Aztán elmondta, mi a munkám. Szóval az a morgorva, rideg ember volt, akire engem a szerkesztő előkészített. Nem tetszett, — én csak jószágos erdész-bácsikról tudtam. Kaptam egy egyszerű szobát, az ő asztalánál étkeztem. Újra átnézte okmányaimat, mégegyszer elmondta, hogy mi a kötelességem. Fűrésző, szinte szúrós szeme mindig rajtam volt. Mikor befejezte, én kezdtem, hogy legjobb tudomásom szerint... tovább nem jutottam.

— Egész munkát kívánok! — förmedt reám. — Tizenkettőkor ebédelünk. Megértettem, hogy ez annyit jelent, hogy mehetek. El is mentem. Kezet sem adott. Szobámban hozzáláttam a kicsomagoláshoz. Megmosakodtam, s öt perccel tizenkettő előtt az erdőmestert kerestem. A cseléd az ebédlőbe vezetett, öt terítéket láttam, tehát vannak mások is. Csakhamar előkerült az asszony és két leánya. A mamának kezet csókoltam, mire az öreg rám mordult: «Ez nálunk nem szokás!»

Az ebéd kevés beszélgetéssel telt. Délután kértem, nem-e kaphatnék a könnyebb tájékozódás végett egy kis térképet.

— Nincs más, mint ez a nagy.

— Nem baj, majd csinállok magamnak róla kicsit.

— Hej barátom, mire erről lerajzolja, addigra térkép nélkül is ismeri.

— Nem hinném, mert holnapra a térkép meglesz.

— No fiatalember, ezt nem hiszem.

— Mikorra parancsolja, hogy prezentáljam a térképet?

— Kilenc órára — mondta bosszúsan, mint aki

ízléstelennek tartja az ehhez hasonló tréfát. Avval kiment, hogy még délután valamit megnézzen az erdőben.

Én pedig kifeszítettem a nagy térképet az iroda falára és pontosan beállítva lefényképeztem. Szobámat hamar elsötétítettem, előhívtam. Majd megerősítettem, hogy a kópia minél keményebb legyen, aztán mesterséges úton megszáritottam, úgyhogy mire vacsorára hívtak, már száradt a brómezüst erős nagyítása. Reggel jókor kelve, szépen szétvágtam, hogy a zsebemben könnyebben férjen és a hajtásoknál puha papírral összeragasztottam. Az irodában előbb voltam mint ő. Mikor jött, első kérdése volt:

— Mi van a térképpel?

— Kérem kilenc órára tetszett mondani s még csak fél kilenc.

Elhallgatott. Láttam rajta, hogy bántja, de várt. Mikor a nagy ingaóra mutatója rácsúszott a kilencre, felálltam.

— Itt a térkép! S előtte kiterjesztettem a jól sikerült fényképet.

*

Teltek a napok, elmúlt a tél, gyakran vadásztunk. Néha jobb kedvű volt, de igazán nem tudott felmelegedni.

Az erdő a közeli faluig nyult, egy kis részét a faluban nyaralóknak sétahelyül engedték át, hol néhány kényelmes utat csináltunk. Egy júliusi napon lóháton mentem szétnézni az erdőben és a falu közelében lévő faraktárba. A kora reggeli órákban a csendes utakon, a hűvös szellőben jól esett

egy friss galopp. Néhány galoppugrás után úgy éreztem, mintha Miskám bal hátsó lába lyukba lépne. Mi az, csak nem sánta? A raktárnál úgy is le kell szállnom. Megnézve látom, hogy hiányzik az egyik patkó. Bár a puha úton nem nagy baj, de azért gondoltam, bemegyek a faluba és megvasalatom. A kovácsnál többen voltak. Miskát otthagytam avval, hogyha kész, küldjenek értem, én addig a fürdőbe megyek. A fürdő után üldögéltem a vendéglőben, mikor fél tizenkettőkor jelentik a kész vasalást. Nem szeretem, ha reám várnak, tehát gyorsan indultam. Ahogy kiértem az erdőbe, hosszú galoppba engedem el a lovat. Egyik allé kereszteződésénél iskoláslányok akarnak átmenni. Olyan első-második polgáristák lehetek, elől egy nagyobb leány, ki úgylátszik apácának készült, hátul egy apáca. Megijedtek a teljes iramban jövő lótól. Nem szeretem, ha valaki fél tőlem. Hadd menjenek el ők előttem, mikor a ló két hátsó lába levegőben van, erősen a nyeregbe ültem, kezem egyidejűleg meg-rántja a kantárt, mire Miska szinte egy helybe szögezve megáll. A két comb nem engedi, hogy jobbra vagy balra kilépjen. A kantár a fejét tartotta. Nem tetszett a fiatal állatnak, így mintegy satuban állani, éreztem miként játszanak izmai alattam.

A kisleányok meg csendesesen, szemérmesen ellépdeltek előttem. A vezető novicia reám nézett. Szemünk találkozott. Nyugodt, szép fekete szeme volt, mely mintha belém akart volna látni, úgy tapadt reám. Valami különös melegséget éreztem. — Aztán jött az apáca. Megemeltem a kalapom, ő némán biccentett. Ők is arra kanyarodtak, amerre az én utam vitt. Ők az út baloldalán, én a jobbon.

Úgylátszik várták, merre akarok menni, mert megálltak. Szemünk ismét találkozott. Szinte sajnáltam, hogy a legkopottabb zubbony van rajtam.

A combom csavarszerűen nyomta előre a lovat, a sarkantyú gyengén hozzá ért, a kantárt megereztettem, mire az ideges mennivágyó állat hatalmas pessádéval galoppozott el helyéből, mint a fürgeteg.

Az utat, ahol a sétahely megszűnik, sövény zárja el. Ma nem kerülöm el, Miska már messziről észreveszi az ugrást, erősen húz az akadályra, s remekül repülve viszi. Hogy jutottam haza és merre, nem tudom, de délre otthon voltam. Nyáron a szabadban ebédelünk. Az asztal már terítve volt, az erdőmester a lugasban pipázgatott.

— Talán megkergették, hogy olyan vizes a pejkó.

Valamit mondtam, de nem tudom mit. Ő is észrevette zavaromat, azonban nem szólt. Ebéd után behívott az irodába, leült — engem sohasem ültetett le.

— Magával valami baj történt? Hát ki vele. Nem jó titkolódnizni, ne csináljunk egy hibából kettőt.

Olyan nyugodtan és határozottan mondtam: semmi, hogy ezt el kellett hinnie.

— De mégis. Az ebédnél annyira zavart volt, gondolkodjon mi történt?

Elmondtam neki mindent, az apácákkal való találkozást is, persze bölcsen hallgattam a noviciáról.

— Hoplá, — mondja nevetve — szívügyek.

— Nem hinném.

— De én meg tudom. — Mondja, nem volt maga szerelmes soha?

— Tudtommal nem.

— No én tudom, hogy most igen! Így is van jól, a fiatalembernek akkor kezd értéke lenni, ha szerelmes. Amíg nem, addig léha, lump valamennyi.

A hangja egyszerre barátságos lett.

— Üljön le.

Bámultam, mint aki idegen helyen ébred és nem tudja, mi módon került oda.

— Jó lányka?

— Nem tudom, nem is beszéltem vele.

— Hm. Hát kell is oda beszélni, maga vadászember és még se tud látni. Hát nem látja meg a jó bakban januárban is, hogy erős agancsa lesz? Hát a nő szeme mire való? Egy villanás és tudni kell.

— Nem vadásztam én még lányra soha.

— Én is csak egyszer, de azért mégis meg kellett volna látni. Szép?

— Nekem igen.

— Jól mondja, magának legyen szép, másnak semmi köze hozzá. De a szépség tizedrangú dolog. A nő szép mind, amíg fiatal, aztán már ritka az, amelyik szép marad. De a lelke finomsága, az a valódi érték, az nemcsak megmarad, hanem idővel még fokozódik. Hány éves lehet?

— Tizenhat-tizenhét.

— Tehát nem növendék?

— Nem, de nem is apáca, csak félek, hogy az lesz.

— Én nem, csak neki kell kezdeni.

Kábultan mentem ki az irodából. Másnap mintha húzott volna valami, mentem a faluba. Mikor is volt tegnap, féltizenkettő körül. S íme megint találkoztunk. Bizony a főnökömnek igaza van. Milyen jók a szemei, persze, hogy jó leány.

Bementem a fürdőbe s kitelefonáltam az erdőmesternek, hogy nem megyek haza ebédre.

— Hol van? — kérdi.

— A faluban.

— Helyes, — s talán jobban örült mint én.

Ebédközben odajött a vendéglős beszélgetni. Ismert jól, mert tőlünk kapja a tüzifát.

— Itt egy leányintézet nyaral?

— Igen, az én kisleányom is közöttük van. Mondta is, hogy látta tegnap a gyakornok urat.

— Hol vannak?

Megmagyarázta a falusiak aprólékosságával.

— Lássa, megüzenhetné a leánykájával, ha akarnak fürésztelepet látni, szívesen megmutatjuk. Majd az erdőőr elkalauzolja őket, én meg elmagyarázom, van ott sok érdekes látni való.

A vendéglősnek tetszett az idea s abban maradtunk, hogy mihelyt lehet választ ad. Elbúcsúztam és mentem gondolataimmal haza. A kánikulai hőségben némán izzó erdő nehéz fenyőillata oly jól illett kedélyhangulatomhoz. Leheverészttem, vártam az alkonyt. Fantasztikus alakokat öltöttek a bokrok. Egy-egy fácán rikácsolva felgajzott. A sűrűben megkezdődött az élet. Halk, óvatos léptek, neszelés, szimatolás, a fővad vált ki a mezőre. Csendesesen húzodom a cserkészúton hazafelé. Sötét van mindenütt. Mindenki alszik. Csak gondolataim tartanak ébren. Bárhova nézek, két fekete szem nevet reám.

Különféle közbejött munka miatt nem mehettem másnap a fürdőbe, tehát délután telefonon kérdezősködtem.

— Nagyon szívesen jönnek akármikor, csak tessék meghatározni.

— Helyes, hát holnapután reggel az erdőőr

nyolcra a zárdában lesz s elvezeti őket, ebédre otthon is lesznek.

Szaladtam az erdőmesterhez.

— Holnapután vendéget kapunk, ha nem kellemetlen, az apácák a fűrésztelepet óhajták látni.

— Nem kellemetlen, csak jöjjenek, hanem hogy mit mutat rajta, ami őket érdekli, azt nem tudom. No, de hisz' a maga dolga.

Vártam a nagy napot, most beszélhetek veled, már hajnalban a hegytetőn posztoltam, honnan az utat látni, amerre jönnek. Bosszankodtam, mikor lassú, nyugodt léptekkel láttam az erdőőrt menni, no vén lomha, neked nem sietős. Végre lassan bontakozik ki, mint egy nagy kigyó a sorban egymásután párosával jövő intézet. Ma többen vannak, mint máskor. Lehetnek harmincan-negyvenen. A jó Görz közelebb hozza őket. Kerestem őt! Ott van megint az elején, ma nem kék ruhában, hanem fehérben. Tehát ő is! Rajtam is legjobb egyenruhám van. Kísérem a Görzcel, míg egy kanyarodóban az erdő el nem nyeli őket, még várok egy fél órát, aztán megyek én is a fűrésztelepre. Legnagyobb meglepetésemre az erdőmesterék is ott vannak. Meghúzódok egy vastag bükk mellett, várok, jönnek. Elöl az erdőőrrel, ő fehéren, utána a többi. Elölépek, köszönök a főnökömnek s elibük megyek. A gyerekek kórusban köszönnek. Bemutatkozom, jól érthetően mondom a nevem, ő is mondja, de a fülem csak a Saroltát érti. Tehát Sáríka. Kezet akarok nyújtani, nem fogadja el. Apácák nem fognak kezet. Hangjában valami különös fájó lemondás csengett. Leültek pihenni. Az erdőmester friss pogácsával kínálta őket, én vizet hoztam egy nagy kancsóban. Vizet mindenki ivott s a poharak kézzől-kézre jártak. Sáríka maradt a végire.

Pontosan ott ittam utána, ahol ő. Mondják, az emberek leisszák egymás gondolatát. Talán van is benne valami, mert ő is reám nézett. Mintha elmosolyodott volna. Csak lopva mertem reá pillantani, nehogy észrevegyék. Szép volt, helyes, midőn ülés közben huzogatta a szoknyáját, hogy valahogy ne látszódjék több formás kis lábából, mint ami óhatatlanul kimarad. Aztán körém telepedtek, az apácák ketten mellém, ő kissé oldalt, hogy láthassam. Elkezdtem magyarázni a fűrésztelep célját és rendeltetését. Nem voltam rossz deák, még emlékezetemben volt minden, beszélni is tudok, hát elég jól ment. Érdeklődéssel hallgatták. Utána felkerekedtünk s megnéztünk apróra mindent; hogyan állítják különféle szélesre a fűrészt és hasonlót. Néha kérdezett. Hangjában mindig ott volt az a különös kellemes, de mindamellett fájó lemondásnak az érzete. Befejeztem az előadást.

— Érdekes, mondta egy idősebb apáca, nem is gondoltam, hogy az erdésznek annyi csínja-bínja van. Azt hittem, az erdészek mind rideg, öldöklő vadászok.

— Ó nem, mi szeretjük a fát, a növényt, a sok apró kis énekes barátunkat. Igaz, vadászni is szeretünk.

Ekkor pillantottam meg az erdőmestert, ki Sárikával nevetgélve beszélgetett, ugyan mit mondhat az öreg? Később, évek multával tudtam csak meg, hogy engem dicsért egekig. Elbúcsúztunk, — elmentek megígérve, hogy augusztusban a nagyobb lányokat is kihozzák. Ennek persze módfelett örültem. Gyalog mentünk az erdőmesterrel haza.

— Csinos lányka. Úgy-e a fehér?

— Igen.

— Mondtam úgy-e, jó leány.

— Apáca, mit csináljak.

— Manót! mordul fel, hisz akkor ő is úgy volna öltöztetve, mint a többi.

— Hát biztosan még fiatal, nem szentelik fel, de majd lesz.

— Ez az, amíg felszentelve nincs, addig nem apáca.

*

Csendesen multak a napok, gyakran láttuk egymást. A misén én ültem úgy, hogy lásson, éreztem, amint néz. A délelőtti sétáknál én lestem néha a sűrűből, néha messziről a látcsővel. Végre augusztus 2. volt. A szokott délelőtti időben sétájuk felé lovagoltam. Új apácák, nagyobb lányok, de ő velük volt, már messziről ráismertem járására, fehér ruhájára. Lépésben lovagoltam arra, megemeltem a kalapomat.

— Jó napot kívánok, — köszön vissza. — Addig szótlánul bólintott. — Szabad egy szóra?

Olyat rántottam a kantáron, hogy Miskám majd lerogyott. Leugrottam s a kantárt átdobva a ló fején, megálltam előtte.

— Mivel szolgálhatok?

— A kedves testvéreknek engedje meg, hogy bemutassam. Kezet akarok nyujtani, csak mosolyog s nem nyúl érte. Igaz, az apácák nem fognak kezet, de vigye a patvar, hát ő nem az. Az apácák nagyon unták és furcsállották a találkozást. Ő mondta, hogy a fűrésztelep nagyon érdekes.

— Majd meglátjuk, hisz még sok idő van. A nagyobb lányok kérlelték. Úgy-e elmegyünk, nem kell velünk jönniök, elmegyünk a Sarolta testvérrel. Úgy hatott rám, mintha belém löttek volna. Alig pár évvel idősebb náluknál s már nekik kedves testvér.

— Bizony, sok szépet tudok mutatni, őzikét, fá-
cánt is az etetőnél. Igaz, gondoltam, ilyenkor nem
kell az etető, de majd csak látunk valamit.

— Szót fogunk fogadni, jók leszünk, csak tessék
elengedni.

— Ott lesz az erdőmester úr felesége és leányai
is, majd ők is vigyáznak.

— No majd meglátjuk.

— Amikor tetszik, szívesen látjuk a leánykákat.
S ön — nem tudtam másképp szólítani — lesz szíves
írni az erdőmesteri hivatalba, vagy a fürdőből, hisz
a vendéglős kisleánya tanítványuk, nekem telefo-
nálni.

Sárrika meghajtotta magát, szeme oly kéréleg
tapadt rám, mintha mondaná: találj ki valamit, légy
segítségemre. Megsimogatta a lovat, megveregette
nyakát. Felültem, hazavágtattam.

Bezzeg nevetett az erdőmester. Nyert ügyünk
van komám, sohse mondta ezt; meglássa, a sors is
segíteni fog. S úgylis lett. Másnap ebédközben szól a
telefon. Rohanok, tudom, hogy nekem szól.

— Halló! Itt erdőmesteri hivatal.

— Itt Sarolta testvér. — Azonnal ráismertem a
hangjára, ő is az enyémmre.

— Én vagyok, a gyakornok. S ön egyedül? —
Ez veszedelmes kérdés volt.

— Igen, hangzott a válasz szinte reszketően.

— Jönnek úgy-e, mikor?

— Holnap délután. Vezető nem kell, ismerem az
utat.

— Egyedül fog jönni?

— Igen.

— Akkor hát remélhetem, hogy néhány szót be-
szélhetek.

— Talán.

Kábultan mentem az asztalhoz.

— Holnap délután.

— Helyes.

Az erdőmester felkelt, egy pillantást vetett az égre, aztán az aneroidra.

— Meg fognak ázni, de talán még szárazon érnek ide.

Másnap délelőtt dolgaimat végeztem. Korán ebédeltünk, ebéd után hamar átöltözöktem és siettem ki a léniára, melyen jönniök kell. Beleültem egy fácánvadászatra elkészített leshelybe s vártam. Forrón sütött az augusztusi nap. Az aneroid ijesztően mélyre süllyedt, de az ég szép derűs volt. Semmi okot sem szolgáltatott az aggodalomra, oly csendes volt az erdő, mintha teljesen kihalt volna. Az át-sütő nap szép sárga foltokkal tarkázta a zöld aljnövényzetet. Igyekeztem szórakoztatni magam, de nem sikerült. Úgy látszik, az idő száguldó lova is megállt abrakolni. Végre valami fehér bontakozik ki a távolban. Ők azok! Szeretnék felugrani és elébe rohanni, de nem lehet. Hátha mégse jön egyedül, meg a sok leány, aztán ezek nagyobbak, hamar észreveszik s egy vigyázatlan mozdulat, egy meg-gondolatlan szó elront mindent örökre. Örökre! E rettenetes szó adta vissza nyugodtságotam. Tehát meggondolva és higgadtan! Eszeden légy Sándor, most ne a szív, az ész dolgozzék.

Ismét a hűséges Görznek kellett Sárrikát elibém hozni. Hajában zöld gally van. Bizton egyedül, mert még e kis ártatlan csinósítást sem hiszem, hogy megengednék az apácák. Engedtem őket, hadd jöjjenek egész közel. Csak mikor meggyőződtem, hogy sehohsem himbálódzik a fehér kikeményített fátyol,

kezdttem igazán örülni. Elöl Sárika ment, s mikor egész mellém ért, akkor eléléptem. Egy pillanatra meglepődött az egész leánysereg. Szemünk össze-
találkozott, éreztem, hogy nemcsak ő, hanem én is elpirultam. A leányok meg nagy örömben törtek ki, egy pillanat alatt körülvettek, ugráltak, nevetgéltek, szóval elfeledték a szigorú fegyelmet, nem éreztek hatalmat maguk felett. S a bakfis minden szelességével kezdtek örülni, hogy végre megszabadultak. Egy látszólag komolyabb leányka, mint a többi, nézte nyugodtan a történeteket.

— Úgy-e megigértük leányok, hogy rendesek leszünk, hát ne magunkért, hanem Sárikáért kérlek, menjünk ezután is úgy, mint ahogy eddig jöttünk.

Szinte elszégyenkezve keresték a leányok párjukat. Sárika a komoly leánykához állt, úgy látszik, jó barátnők.

— Köszönöm Ilonkám figyelmeztetésedet.

Csak most jutottam a köszönéshez. Szép kórusban köszöntek, a kis gyerekeket utánozva, utána jót nevettek.

— Hát kislányok, vagy hogy meg ne sértsem, nagylányok, ha éntőlem függne, azt mondanám, játsszunk fogót, míg a fűrésztelepre nem érünk, de mivel a kedves testvérek Sarolta (jaj Istenem, mit mondjak) testvérüket vonnák felelősségre, hát én is azt kérem, hogy hálából az iránt, aki önöket egy jó délutáni sétához segítette, tartsák be lehetőleg a szokott rendet.

— Igen, igen, csak csitítsa az én báránykáimat, mert bizony a fejemre nőnek! Különben jó napot!

Majdnem azt mondtam: kezét csókolom, de ez még sem volna helyénvaló, hát csak szó nélkül hajtottam meg magam. Kezet nyujtottam.

— Maga rossz diák volt, úgy-e? — kérdi a nyujtott kézre nézve.

— Hát nem voltam éppen az első, de miért?

— Mert még most sem tudja, hogy az apácák nem fognak kezét. S e szónál csaknem kicsordult szeméből a könny.

— De hát azok sem, akik apácák akarnak lenni?

A válasz néma fejcsóválás volt. Senki sem vette a csendes párbeszédet észre, csak Ilonka, ki gyöngéden karolt barátnőjébe. A hallgatást Ilonka szakította meg.

— Szép életük van önöknek itt kint a magányban.

— Én szeretem.

— Nem únja meg magát, így egyedül?

— Kisasszony, itt épp oly hamar únhatja el magát az ember, mint a zárdában. Nekem ez az erdő a zárdám.

Sárrika oly hirtelen kapta zsebkendőjét a szeméhez, hogy észre kellett vennem, mennyivel többet mondtam, mint kellett volna. Megint Ilonka mentett meg.

— Egy bogár? Majd kiveszem. Segítette megtörölni a könnyező szemet. No ne fájjon — s megcsókolta.

— Már nem fáj. Oly keserű lemondás volt e néhány szóban. Bámultam a két leányt, egyrésztől a lehető legfinomabb gyöngédséget, másfelől a hatalmas győzelmet önmaga felett.

Lassan a fűrésztelephez értünk. A megmutatás hamar véget ért, nem érdekelte őket oly nagyon, sokkal jobb volt a szabadmozgás, beszélgetés, heverés a gyepen. Az erdőmesterék sem bánták a mulattatástól való szabadulásukat, én sem. Néha lopva

megkerestük egymás szemét. Vajjon miként mehetnek oda, beszélhetnék arról, amiről én szeretnék?

Az erdőmester magához intett, karonfogott.

— Látja ott azt a felhőt? S csakugyan a völgy bevágásában egy parányi felhő, mely rohamosan kezd nőni.

— Barátom, itt nincs vesztegetni való idő. A cserkészkunyhóban van hely, mellette szalma, hordasson be, amennyi kell, mert én nem veszem a lelkiismeretemre, ha egypár leány a megázás következtében megbetegszik. Aludjanak itt, mert ezek haza nem jutnak szárazon.

Elsétáltunk Sárikához.

— Szabad egy komoly szóra? — mondja az erdőmester. Szegény leány a rémülettől alig bírt felállani, s ha zavara reám nem ragadt, úgy módomban lett volna lábra segíteni. Kicsit távolabb mentünk a leányoktól, Ilonka vizsgáló szeme kísért. Ő látta, hogy valami készül, talán szeretett volna barátnőjének segítségére sietni, de nem hívta s ő mégis csak növendék, nem mehet utána.

— Kérem szépen, — nyögé az erdőmester, mert úgy látszik, ő sem akarta apácának elismerni, — komoly dolgról van szó.

— Szent Isten, megrémítenek!

— Világért sem akarnám, de nézze, ott jön egy felhő, az aneroid alacsonyan áll, ebből rettentő vihar lesz. Önök nem mehetnek haza.

A leányka fellelékezett. — Csak ennyi?

Ez a természetes hang az erdőmesterből egy hangos jókedvű bravót váltott ki. Ilonka szinte reszketett, szeretett volna odarohanni.

— Hát ha így van, hívjuk össze a leánykákat. — Hangos kiáltásomra, mellyel a leányokat összehív-

tam, hamar összeszaladtak. Mire körülfogtak, készen voltam a tervvel. S amit sohasem tettem, elkaptam főnököm elől a szót. Szemben állt velem Sáríka, reszketett. Barátnője átkarolta.

— Leányok, baj van! — mind figyelt. Ilonka szinte a számról akarta elkapni a szót. — Mi, akik régóta ismerjük az erdőt, látjuk, hogy rövid idő múlva oly vihar keletkezik, melyben önöknek semmi szín alatt nem tanácsos hazamenni. Az erdőmester úrral tehát azt látjuk célszerűnek, ha itt maradnak a közeli vadászházban éjjelre. — Csöndes morajlás ment végig a leányokon. — Az erdőmester úr lesz szíves telefon útján a kedvestestvéreket megnyugtatóni s nekünk kenyeret, lisztet, meg a vadkamrából valamit felküldeni. Mi pedig megcsináljuk a többit. Én fogok rendelkezni s önök szót fogadni. Helyes?

— Helyes!

— Szalmán még úgy sem aludtak, majd meglásák, milyen jó lesz! Félelemre nincs okuk, de azért az éjjel itt maradok. Reggel, mire mosakodni kell, az erdőmester úréktól a hölgyek lesznek szívesek felváltani. Jó lesz?

— Csak ez a baj! — volt az általános válasz.

— Úgy hát gyerünk, mielőtt még megáznánk. — Avval a fűrésztelep három munkását magam mellé véve, mindnyájan megindultunk fel a hegynek, hol a tetőn van az eléggé tágas kunyhó, mely, miután a hajtók is ott szoktak gyülekezni, sőt néha hálni is, kondérokka, fekvőhellyel és szalmával bőven van ellátva. Útközben Sáríka mellé kerültem.

— Ne nyugtalankodjék, rövid egy negyed óra múlva, ha kitört a vihar, igazat fog adni nekünk.

— Igen, de többé nem fognak kiengedni.

Ez reám nézve is csapás volna, gondoltam, de meg kell nyugtatni.

— Legyen nyugodt, jól elintézi a főnököm.

Felértünk. Az emberekkel a szalmát hordattam be, magam is segítettem. A leányok a verandán állva nézték s nem tudták elképzelni, hogy még ma eső legyen. Velem civódtak. Az utolsó szalmacsomókat hordtuk, mikor az első szélroham végigszáguldott.

— Úgy-e mondtam! Lesz itt mindjárt nemulass! Tessék nézni, ott a völgy felől mint húzódik az a kis felhő, látják mennyire nő, mire az ég felét eltakarja, megered az eső. — Nagy érdeklődéssel nézték, hogyan lesz a szép időből rövid negyed óra alatt vihar. A szél bömbölt, irgalmatlanul rázta a fákat, zúgva, nyögve száguldott, egy-egy ág megreccsent; az eget már vastag felhők takarták, még a levegő is szinte nehéznek tűnt fel. Villámok cikáztak, de még csak távolról hallatszott az égdörgés. Különös sárgás sötétség volt, pedig a kunyhó kakukórája most kiáltja csak az ötöt. Erős villámlás, reá rögtöni esatánás, a leánykák ijedten felkiáltottak, Sárrika nyugodtan állt mellettem, látszott, hogy ő is gyönyörködik.

— Úgy-e felséges egy égiháború! Ilyenkor látja csak az ember, milyen semmi.

Nagy cseppekben megeredt az eső, melyet csakhamar jég váltott fel.

— Jég! — kiáltotta mind. S Sárrika csak akkor kapott a karom után, mikor én is megijedtem.

— Ne féljenek, nekünk nem veszedelmes, de a gazdáknak most aratás körül rettenetes csapás lehet, amíg azonban esővel vegyes, addig nincs baj, csak ha tisztán esik, lesz veszedelmes. Látják, az a mély járású sárga felhő, abban van a jég. Ha az

elhúzódott, itt megszűnt a baj, de másutt még sok kárt tehet. Úgy látszik, a faluban még nagyobb a zivatar, mint itt. Úgy-e már enged a jég, már csak eső esik, ez sem fog túl soká esni, már világosodik is, még ma éjjel csillagos lesz az ég. Hanem hát lássunk munkához.

Egyik emberrel tüzet rakattam s egy bögre vizet tettem fel.

— Hát ez minek?

— Lássa, — de jó volna azt mondani «Sáríka» — kérem, még két ember jön, kik nekünk ennivalót hoznak. Azok valószínűleg alaposan vizesek lesznek, jó lesz nekik egy csésze tea, ha nyár is van.

— Igaza van, de milyen szép, hogy így gondolkodnak egymásra.

— Ugyan, hát ön nem tenné meg?

Semmi válasz, vajjon mire gondol?

A nagy szoba mindakét oldalán egyszerű fa-priccs volt. Vígán raktuk rá a szalmát előbb hosszában, aztán egy csomagot keresztbe vánkosnak. A lányok ki is söpörték a szobát. Közbe esőtől átázva, megérkezett a kocsis mindennel, amire szükségünk volt. Elém kötöttem a nagy fehér kötényt, ami a szakállas archoz jól állhatott, mert a leányok olyan egetverő kacagásba törtek ki, hogy még a komoly Sáríka is kénytelen volt velük nevetni. A nevetésnek csak egy pajkos lányka azon megjegyzése vetett véget, hogy ilyen testvérnek kellene főzni a zárdában is a nővér, nem tudom ki, helyett. Ez merész volt, s bár nagyon tetszett, egy sem mert nevetni.

A főzés gyorsan ment, a lányok burgonyát hámoztak, én a húst vágtam s néhány perc múlva vígan rotyogott a pörkölt. Általános derűlségre ismét az én tésztagyúrásom adott alkalmat. Szóval

jókedvűek voltak. A két barátnő is elfeledni látszott a zárdát s jókedvűen nevettek.

— Na lányok, ott a nagyszobában van evőeszköz. Csak kanál meg villa kell. Tessék ki-ki vegyen magának, a szekrényben van tányér, mélyet vegyenek, abból könnyebb enni s azután sorba egymásután defilírozzanak előttem el, mindenki kap. — Miután ez megint új volt, hát tetszett. Sáríkáan akartam kezdeni.

— Nem, mi ketten maradunk a végére.

— Helyes, úgy kérem, egyikük a kenyeret ossza, amit időközben emberem ügyesen felvágott, a másik a burgonyát, mindenkinek egy kanállal.

— Készen vagyunk.

Letelepedtünk ki székre, ki padra, vagy a prieszre s ettünk jóízűen. A tészta is jól sikerült.

— Úgy-e jobb, mint a zárdában?

— Bizony jobb, s ma szabad beszélgetni és imádkozni sem kellett.

Sáríka arca összerezdült.

— Elfeledtem!

Ugyan mi büntetést fog kapni.

— Majd vacsora után kipótolják.

Úgy is lett. Megható volt nézni a sok áhítatos arcú leányt, az erdőmester megkérgesedett arcú kocsisát. Az öreg is velük imádkozott.

— Hej gyakornok úr, ez a viskó sem gondolta volna a sok kutyaság után, amit itt már a jókedvű vadász urak véghez vittek, hogy ilyen vendégei is lesznek.

Az est leszállt, nyugvóra tértek. Kimentem a verandára, leültem a padra s rágyujtottam. A lányok úgy ahogy kényelembe helyezték magukat, az emberek az istállóba mentek.

Lassan előbújtak a csillagok. Mintha félnének, csak úgy lassan csalogatták elő egymást. Egy csempe karimájú holdat is keritettek valahol. Alattuk a felhők, mint Votán kutyái kergették egymást a végtelenben. Síri csend. — A szobában gyenge világosságú lámpa ég. Halkan, óvatosan nyomódik le a kilincs. A nyíló ajtón át a fény a veranda padlójára esik. Két alak lép ki. Sáríka és barátnője. Köszöntöm őket.

— Tessék helyet foglalni.

— Hogyan, ön nem alszik?

— Ezt épp oly jogon kérhetném én önöktől.

— Ja, én, az más, de ön?

Leültek mellém, a pad annyira szűk volt, hogy három személy éppen csak elfért rajta. Ruhája hozzám ért, éreztem arcom égését, szinte reszkettem. Össze kellett minden erőmet szednem, hogy hangom ne reszkessen.

— S ugyan, ön miért nem aludna? Lássa nálunk az más, minálunk rossz emberek is vannak, kiket éjjel húz ki az ördög az ágyukból s jönnek fát és vádat lopni. De önöknél csak angyalkák vannak.

— Az angyalkák sem alusznak minden éjjel.

— Bizony, — mondja Ilonka. — mert ha azok nem volnának, úgy önökre ki vigyázna?

— No hisz nagy kár is lenne, ha én reám nem vigyáznának. Egy emberrel több vagy kevesebb, ez az egész.

— Jaj, ne mondjon ilyet, maga fiatal, előtte az egész élet. De én?

A hang oly kimondhatatlan fájó volt, szerettem volna a keze után nyúlni, de hát nem lehet.

— Lássa, engem eltemettek. Apám, anyám korán elhúnytak, s mert apám a hercegnő tisztje volt, a

védnöksége alatt álló zárdába tettek. Kijártam az elemít, s míg a többi gyerek szünidőre hazament, én itt maradtam. Elvégeztem a polgárit, a preparandiát s míg a többi örült karácsonyra, husvétra, nagy vakációra, én maradtam a zárdában. Nem mondom, jók az apácák, de nekem is jól esne, ha dédelgetne valaki. Ha én is mehetnék színházba, hangversenyre, mint a többi. Mi lehet belőlem, apáca. Hová menjek, nekem nincs senkim s ha a zárdát elhagyom, kint hálhatok az utcán. Pedig januárban tizennyole éves leszek s ekkor le kell tennem a fogadalmat.

Oly fájoán volt ez mind elmondva, szép arcán peregtek a könnyek.

— Sárrikám, ne légy szomorú, lásd én szeretlek, sajnállak nagyon. Tudod, ez az utolsó évem, a nyáron hazamegyek s akkor hozzám jössz!

— Jaj Ilonkám, te nagyon jó vagy, azt tudom, te szeretsz; de akkorra én már apáca leszek.

— Hát ha nem tenné le a fogadalmat, akkor mi lenne?

— Az lehetetlen, azt le kell tenni, az elől nem térhetek ki.

— Hátha volna valaki, aki magát nagyon szereti s azt mondaná, hogy eljön érte január előtt, eljönne?

Ez meglepte, talán titkon számított reá, de mégsem hitte. Arcáról lesikló keze az enyémmre hullt. Nagy kerek szemével reám nézett, feje felém hajlott, forró könnyei a kezemre hullottak.

— Lássa Sárrika, a sors is úgy akarja, hogy ez a kéz törölje le a könnyeit, megengedi?

Válasz helyett forró kézzorítást éreztem.

— Sárrika, a kéz enyém és én eljövök mielőtt felszentelik.

Ilonka felugrott.

— Igen, igen én segíteni fogok, aztán bámulatos gyöngédséggel előrement a veranda ajtajáig.

— Lássa maga nagyon jó hozzám, maga mellett oly nyugodt vagyok, még soha férfinak kezét nem adtam s most oly jól esik, ha kezében van az enyém. Legalább lesz egy szép emlékem, mire visszagon-dolok. Pedig higgye el, első találkozásunk óta, em-lékszik, mikor arra lovagolt, de sok éjjel nem aludtam. Éjjel álmomból lódobogás vert fel, hajnal-ban az erdő zúgása ébresztett. Hányszor feküdtem ébren ágyamban s néztem a holdat, s még csak fel sem kelhettem, hogy kinyitva ablakom, elmereng-jek. Ó a titkos éjjeli könnyek, még ezt is meg kell tagadnom, hisz mit mondok reggel, ha kisírt szemem kérdik. Nekem nincs mit választani, mint a fátyol.

Erős zokogásba tört ki, s ha át nem karolom, lerogy a padról. Fejét vállamra hajtotta, reszkető testét átölelve tartottam.

— Maga nagyon jó, köszönöm.

Oly belső, meleg szavak voltak, hogy önkény-telenül lehajolt fejem s ajkam homlokát érintette, a szép fej hátrahajlott, a lehúnyt szemek könnyét lecsókoltam.

Ajkunk forrón összetapadt.

Ijedten bontakozott ki karjaimból.

— Mit tettem!

— Semmit Sárrikám, csak azt, amivel minden fiatal leány önmagának tartozik. Tehát a fátyolt én teszem fel az oltár előtt. — Ilonka hozzánk lépett.

— Jöjjenek, üljünk le s fogadjanak nekem szót. Sok vesztegetni való időnk nincs. A lányoknak nem szabad észrevenni az önök kintlétét, tehát hallgassa-nak reám. Én Ilonka révén fogom Sárrikát értesíteni.

Őn meg nem fog gondolkodni, hanem vakon engedelmeskedik, erős elhatározás és bátorság. Helyes?

— Igen!

— Úgy hát jó éjt, feküdjenek le, én elmegyek, engem csak a hazamenetelnél fognak látni.

Búcsúzásul ő adott kezet, szerettem volna magamhoz vonni.

— Nem, nem lehet, majd ha már nem leszek apáca.

Csendesen zárult be az ajtó s én éreztem azt a nagy gondot, ami reám nehezedik, mert hisz elvenni, azt könnyű, de tartani egy asszonyt, az már más. Kezdő ember vagyok, bár az erdőmesterrel jó viszonyban, mégis csak próbaszolgálatban, hátha nem véglegesítenek, mi lesz akkor? Szinte letántorogtam a padra, midőn a közeli fenyőcsoportból a vörös vérese vijjogása hallatszott. Egy pillanatra meghökken-tem most ismét. Ez az erdőmester, az ő szokása hajtásközben, ha valamire figyelmeztetni akar. Csendesen a fenyők felé mentem. Halk vijjogás pontosan megadta az irányt, a csoport szélén találkoztunk.

— Brávó öcsém, jól csináltad, hallottam mindent. Ott álltam a veranda kerítése mellett, de te nem láttál.

Oly különösen hangzik, hogy tegez, de jól esik.

— Lásd, most kezdel értékes ember lenni. Csak akkor végezhet az ember komoly munkát, ha van kiért. Rigolyás, összeférhetetlen öreg embernek tartanak, pedig nem igaz. De ha legényembernek erősebben szólok, az megharagszik, aztán vagy nem szól és itt hagy, vagy goromba és én lököm ki. A nő, az küzd a nőért, a családjáért, az hallgat és ha igazságosnak véli figyelmeztetésem, igyekszik, ha igazságtan-

lannak tartja, másnap nyugodtan megmondja s véleményünk tisztázódik. Tehát rajta, csak előre!

— Igen, de egytől félek.

— Ezt ne mondd, mert ha nem lennék ily jókedvű, most összeszidnálak. Félni sohse szabad, kettő közül mindig az a vesztes, aki megijed, még ha a sorssal állasz szemben is, erős akarattal, bátorsággal ezt is rákényszerítheted, hogy azt tegye, amit kell, hát miért legyél te az, aki fél?

— Hát nem félek, de nagy súllyal nehezedik reám.

— Lásd, ez más, de nem baj. Az atlé'a is minden nap emelve terhén, erősödik. Így gondolkodj s akkor a teljes győzelem a tied lesz. Nem akarlak dicsérni, de őszintén bevallom, eddigi szolgálataid megmutatták, hogy érted és szereted is mesterségedet. Hisz' jól tudod, soha a legkisebb dologra sem figyelmeztettek, én, aki előzőleg vagy egy tucatot három-négy hét alatt megugrasztottam. Már a térkép-készítéskor láttam, hogy megtaláltam emberemet s ez ma teljesen beigazolódott. Most hadd hallom, mi az a nagy gond, ami nyugtalanít?

— Istenem, ezt kérdezni lehet? Hát ki tudná jobban, mint az erdőmester úr? Próbaszolgálatban vagyok, mely januárig nem végződik, s aztán ki tudja, maradok-e, nem-e? S ha maradok is, nem kérdeztem, milyen javadalmazásom lesz? Elegendő lesz-e felszerelni szerény kis háztartásunkat és marad-e megélhetésre?

— Fiam, előbb megmondtam, hogy meg vagyok elégedve veled, kell ennél több? Hát jó! Elég gond neked, miként szabadítod meg a leányt, bízol bennem? Akkor gondjaidnak ezt a részét ez az öreg, sokat próbált váll még megbírja. Évvel ne legyen

gondod, s kell még segítség, szólj, bármikor melletted vagyok.

Szótlánul álltunk egymás mellett, erre más válasz, mint egy meleg kézszorítás nem lehet.

— Most azonban eredj, a többi már itt az én dolgom.

Keleten pirkadni kezdett, mikor a fűrésztelep mellett boldogan lépkedtem, hazasiettem, átöltöztem s kiültem várni, merre mennek haza. Nyolc óra lehetett, mikor jöttek. Messziről látszott, hogy Sárika mily zavart. Alig mert szemembe nézni.

— Jó reggelt kívánok!

Rövid üdvözlés, ők haza, én dolgaim után mentem.

Repült az idő, az intézet az iskolaév kezdetével Pestre költözött. A vonatraszálláskor még láttuk egymást. Isten hozzád! Mire ismét az állomást látod, nem leszel a zárda kötelékében. A sors azonban más-kép rendelkezett.

*

Jól sikerült vadászat után kedélyes beszélgetés közben üldögéltünk a verandán, élvezve az őszi nap délutáni sugarait.

— Nemsokára bögnek a bikák.

— Nem sokat ér ez az egész, évről-évre rosszabbodik, csodáлом a kegyelmes asszony türelmét. Az idén te fogsz vele cserkelni, kíváncsi vagyok, nem-e fog neked panaszkodni? De hiába, degenerálódik a vad. Nézd meg a 30 év előtti agancsokat, mennyivel jobbak, mint a húsz évesek s ezeknél még silányabbak a tavalyiak. Még testre sem az, ami volt.

— Sok a tehén.

— Ne gondold, a jó ég tudja mi, talán túlélte magát a faj.

Nem folytathattuk, mert vacsorázni hívtak. Egész éjjel a szarvasok motoszkáltak a fejemben. Sok a tehén s be fogom bizonyítani, hogy nekem van igazam. Másnap vacsora után a csillagos eget nézve, megjegyeztem:

— Az idő olyan, hogy holnap alighanem bögnek.

— Ugyan, itt, hol az egész bögés alatt alig szól pár bika, bár az ideje itt volna, azért még sem hiszem. Aztán honnan veszed?

— Ezt magam sem tudom megmondani, de érzem, mint ahogy a bika megérzi. Én sem tudok aludni, már éjjel 2—3 óraker úgy mennék, úgy húz ki valami az erdőbe, a tisztásra, nézni a ragyogó csillagokat, beszívni az őszi erdő különös, korhadó, haldokló levegőjét.

— Ja, nevetett az öreg, értelek. Messze van Pest! . . . Nevettünk.

Éjjel 2 óra volt, szép csillagos, kissé hűvös idő, mikor megindultam. Az erdőőrök már egy hete lesik, mikor szólal meg az első bika, mert akkor röpül a sürgöny Bécsbe a hercegasszonyért. Még sötét volt, mikor a nagy tisztáshoz értem, hol többször csapáztam teheneket, s pár nap óta egy erős bika nyomát is látom közöttük. Az előre elkészített leshelybe ültem. Fegyveremet — melyre úgy sincs szükség — odatámasztottam a sövényfonáshoz, lehajoltam egész a földig, nehogy a tűzkő szikrája lássék, s rágyújtottam. Lassan ébredt az erdő. A kecskefejő egyhangú melódiája elhallgatott, a többi meg elkezdett mozogni. Amilyen mértékben halványodtak el a csillagok, oly mértékben kezdtem kivenni a tisztás egyes részeit. Nyulak baktattak haza, alig 50 lépés-

nyire egy róka vonult el. Hej, de nagy szerencséd van, most azonban nem bántalak. Már a fácánok kezdettek előbújni, mikor csaknem velem szemben kiléptek a szarvasok. Nyilván a földekről jönnek, s útjukban a tisztáson áthaladva mennek a szemközti sűrűbe. Az előkészített kagylót óvatosan ajkamhoz emeltem. S úgy egy közepes bikát utánozva, mintegy kérve, esdve gördült végig az erdőn a hang! Dacosan, kihívóan jött túlról a válasz. Néhány pillanat után megállt előttem kinn a réten a bika, felém fordított fejjel kémelve, ki az, aki az ő jogaiba bele mer szólni. Nem kellett tovább csalogatni, mert tőlem átvették a többi bikák. Csakhamar zengett körülöttem az erdő. Hat-hét bika szólt. De bizony gyengék, a tisztáson lehetett a leg-erősebb. Jól megnéztem, bár ismertem. Már tizes, szép agancsforma, mely hosszú ágainak szép fehérek a végei.

Nem tartott soká a hajnali koncert, megvártam, míg elnémultak, felpakolództam s elmentem haza. Az udvaron már nagy izgalom várt, az erdőőrök jelentették a bögést. Már messziről nyujtotta felém kezét az erdőmester.

— Szervusz! jó reggelt! Győztél! Igazad volt!
Lovaslegény indult sürgönnyel a postára.

— Nem lesz korán?

— Ugyan, itt nem tart soká a bögés s kár minden napért.

— S ha holnap nem bögnek?

— Nem primadonnák a szarvasok, hogy csak publikumnak bögjenek, ha bögtek, holnap is fognak.

— Én várnék.

— Én meg nem várok.

Elügetett a legény, tovább nem kívántam vinni

a beszédet, ő sem. Mindegyikünk meg volt győződve állításának igazáról.

Lázás előkészületek folytak, bár már a hercegnő lakosztályait a kastélyban rég kiszellőztették, ma újult erővel láttak neki. Az egész gazdaságban lőtásfutás volt. Mint valami veszedelemnek a híre terjedt: bögnék a szarvasok! Jön a hercegnő! Nevetnem kellett, mint igyekezett mindenki úgy intézni dolgait, hogy az övé lássék a legjobbnak s a hercegnő legelőbb is vegye észre. A felügyelő maga volt jelen a szerszám, ló és kocsi tisztogatásánál, mert ma este biztosan megérkezik. Délután magam lovagoltam a postára. Már messziről láttam a postáskisasszony ragyogó arcáról a sürgöny megérkezését. Talán már előre örül annak a kis ajándéknak, amit ilyenkor kapni szokott. Nézem a sürgönyt. «Holnap délután a Z...i állomáson kocsi várjon, megszállás az erdőmesternél.» Sebes galoppban mentem haza. Útközben beszóltam a felügyelőségre. Hosszú orrok. Az erdőmester egy cseppet sem volt meglepetve. Ez azelőtt mindig így volt, csak két év óta szállt vadászat közben is a kastélyba. Majd ha vége a vadászatoknak és marad, akkor felmegy. Az erdőmesternénél és leányainál nagyobb izgalmat váltott ki, még nagyobbat a kacsák és libák között.

— Gáspár, szól az öreg kocsishoz, holnap kimegy kend délben a bécsi vonathoz, kiviszi a gyakornok urat és meghozza a kegyelmes asszonyt, érti?

— Igenis, értem.

Meglátszott a régi szokások hatalma, mely szerint meg minden s mely fölöslegessé teszi a további magyarázatokat.

— Te meg fiam, teljes parádéba, szarvasölővel várod a hercegnőt. Azt hiszem tudod, mint viselkedj,

csak azt mondom, vigyázz, mert a vadászathoz nagyon ért. Különben igen jó. Egész nyíltan, őszintén beszélhetsz mindenről. A bemutatkozásnál nyugodtan, tisztán, érthetően mondd neved. Félig meghódítottad, ha nem kérdi minek hívnak. Más tanácsot nem adhatok, tégy mindent úgy, mint máskor szoktál, hidd el, ez a legjobb, a gazdád is téged ismer meg, s az embereid sem jönnek zavarba.

Másnap reggel kimaradtak a jelentések. Vakarta az öreg a fejét, — az ördögbe is, mi van a bikákkal, ma jól nézünk ki.

— Bógték az igaz, parancs szerint azonnal jelenteni kellett, nem mondtuk: tessék jönni; s ha tényleg vadász, hát azt is tudja, hogy a bika nem konvenciócseléd, aki felett parancsal rendelkezni lehet.

Erre ő is megyugodott. Korán volt az ebéd, siettem átöltözni, mert a vonat egy órákor érkezik s a kocsis is egy órát megy, tehát fél tizenkettőkor indulás. Negyed tizenkettőkor jelentkeztem az irodában, vadonatúj egyenruhában, fehérkesztyűsen.

— Erdőmester úrnak jelentem alássan, kész vagyok.

Végig nézett tetőtől talpig.

— Rendben van. — Rápillantott az órára. — Ezt szeretem, ez pontosság.

— Máskor sem volt rám panasz?

— Soha fiam, hisz azért küldlek téged, másképp magam mennék.

Tíz perccel fél előtt előállt a kocsis. Körülnéztük, minden rendben van, félkor indultunk.

— Hej, fiatal úr, mondja a kocsis, ezt sem gondoltam, hogy megérem, mikor elhoztam a villamosról. Úgy-e mondtam, megmarad. Ilyen való nekünk, nem mint a többi. De nagy tisztesség, hogy a fiatal

urat küldi ki a vonatra. Amióta én hordom, pedig annak most a harmincegyedik éve, mindég maga ment. Hej, megérem még, hogy a fiatal úrnak feleséget is hozok. Mert tetszik tudni, ő csak a nőt tűri meg maga mellett.

Nem lehetett tovább beszélni, pedig de sokat szerettem volna hallani. Úgy látszik az öreg mondott valamit a kocsisnak. Közben beértünk az állomásra, hol már az uradalmi tisztek várták a vonatot. A kocsiknál beszélgettek, üdvözöltem őket, pár szót beszéltem, aztán mentem széjjelnézni s érdeklődni, vajjon merre jár a vonat. Ahogy a váróterembe lépek, legnagyobb meglepetésemre Sárikát látom egy apáca kíséretében. Köszönésemet szótlán fejbiccentéssel viszonzották. Sárika lopva rám tekintett, de jó volna, gondoltam, pár szót beszélni, ha lehetne.

— Budapest felé bejár a vonat! — recseg be a málházó.

A zúgó Vesztingfék állítja meg a vonatot. Az egyik megnyíló elsőosztályú kocsiból lesegítem az éltesebb hercegnőt. A komorna a poggyász után néz, a tisztek még elég messze vannak, bemutatkozom, jól megnyomván a szót.

— Tehát ön az új gyakornok?

— Igenis.

Hajlongtak a tisztek, a derűs kedélyű hercegnő mindenkinek tudott valami kedveset mondani. Végül az apácahoz ért.

— Kegyelmes hercegnő parancsa szerint elhoztam Sárikát.

— Jaj de megnőttél gyerek, már nem is merlek tegezni, de ily öreg nénitől szabad eltűrni.

— Rám nézve megtiszteltetés.

— Kedves önöktől, hogy itt vártak, de én Sári-

kával hosszabban szeretnék beszélni. Majd holnap délután a gyakornok úr lesz szíves érte menni és kosíval elhozni. Apropos, ismerik egymást?

Sáríka nem szólt. Éreztem, elpirultam, de ő is, amit a hercegnő is észrevenni látszott, mert igenlő válaszóhoz nevetve fűzte hozzá: Mégis csak jobb falun, mint városban, még ha zárdában van is az ember.

— Mondd kis lányom, most végezted iskoláídat úgy-e?

— Igen.

— Nem gondolkoztál, mi lesz belőled?

Sáríka szeme egyszerre könnyes lett, amit az erősen figyelő hercegnő rögtön észrevett.

— Belép szerzetünkbe, — felelt helyette az apáca — bár fiatal, de remélhetőleg az engedélyt a tél folyamán megkapjuk. Bízom kegyelmes asszonyom nagy befolyásában, melyre az úgy kedvező elintézésénél számíthatunk.

— Nagyon természetes.

Sáríka arcán egy nagy könnyesepp gördült végig. A hercegnő oly közel lépett hozzá, hogy a leányka vállához ért, egyszersmind elválasztotta az apácától.

— Leányom ne sírj. Apád egyik leghűségesebb tisztém volt. Halálos ágyán levelet írt, melyben kérte, viselném gondodat. Az élőknek is megteszek mindent, amit lehet, hát még a holtaknak. Tehát holnap feljössz!

Sáríka nem bírta magával, hangos zokogásba tört ki s ha a hercegnő át nem karolja, összeesik. Én úgy álltam ott, mint a kővé vált szobor. De erőt vett magán Sáríka, kezét csókolt.

— Bocsánat, kegyelmes asszonyom, nevetlen voltam.

— Nem gyermekek, csak őszinte.

A tisztectől való bucsúzás hamar ment, beült a kocsiba, betakartam, azután én mellé a kocsiba, a komorna a bakra ült. Mehet.

A lovak belefeküdtek az istrángba s mély köszöngetés közben robogtunk ki az állomásról. Sáríkat és az apácát útközben értük utól, felénk fordultak s meghajtották magukat. Elfeledkeztem, hogy a köszönés nem nekem szól, én is levettem a kalapomat.

— Bocsánat, kegyelmes asszonyom, elfeledkeztem.

— Értem, nevetett, talán ezt a fehér rózsát is szívesen fogadná, mit tőle kaptam?

— Nem tagadom, szeretem a rózsát.

— Csak a rózsát? — kérde nevetve, miközben egész szembe fordult s levett rózsáját átadta.

Nem feleltem, hanem a gomblyukamba tűztem.

— Mondja, tud ön egész őszinte lenni?

— Igazat megvallva, csakis az tudok lenni.

— Mi a véleménye? Ez a leány nem akar apáca lenni, én legalább nem hiszem.

— Kegyelmes asszonyom eltalálta, s mondhatom, nagyobb szívességet alig tehet neki, mint ha megakadályozza az egész dolgot.

— Legyen ma estére a titkárom, és írja meg a levelet a zárda felsőbbbségének ilyen értelemben. Ha felvilágosítás kell, szolgálhatok.

— Köszönöm kegyelmes asszonyom, majd beszerzek addigra mindent, amire szükségem lesz.

— Mondja, milyen a vadállomány?

— Rossz kérem.

— Na ön igazán őszinte, mert én is azt tapasztalom, de nekem mindég azt mondják, hogy tűrhető. Mi az oka?

— Kegyelmes asszonyom, sok a tehén. Egy bikára tíz-tizenkettő is jut s bár számra több jóval mint húsz évvel ezelőtt, de testre, agancsra lényegesen silányabbak.

— De hisz mindég azt mondták, csak tehenet ne lőjjünk.

— Igen kérem, akkor mikor az egész országban kevés volt a szarvas, jó is volt ez, de most, mikor anyag van, csak válogatni kell, a kimélesnek egész más módozatainak kell lenni.

— Kiváncsi vagyok nézetére.

— Mindenekelőtt egy bikára egy tehén jusson, tehát például az idén nem lőnék, csak feltűnően hibás agancsost, de lelőnék annyi tehenet, mely egy az egyhez való arányt létesítené. Azután erre ügyelve, minden évben inkább az ünőborjút löni, mint a bikaborjút. Meg tetszik látni, hisz ma nincs bögés, egy nap bögnek, másnap hallgatnak. Mert minden bika annyi tehenet kap, amennyit akar. Majd ha nem lesz, és a szerelmes gavallérok sírni fognak a hölgyek után, s ha a szerencsés udvarlónak erősebbnek, ügyesebbnek kell lennie, mint a vetélytársa, akkor majd meg tetszik látni, lesz bögés, de lesz valamirevaló bika is. Eddig mindig a legerősebbet méltóztatott lelőni, ez is hiba, már ne méltóztatassék haragudni, de élek a felhatalmazással és őszinte vagyok, ha mindég a javát lőjjük és a silány marad, honnan vegyük a jó apaállatot? Most is van egy jó tízes, ezt nagyon ajánlom, kegyeskedjék kímélni, ez lehet egy új, erősebb nemzedék törzsapja. Majd meg tetszik látni, meg fogom mutatni, mily kevés a jóképződésű és

milyen sok a gyöngéagancsú bika. Előre is tudom, ha meg méltóztatik győződni, nekem tetszik igazat adni. Több legelőt is kell berendezni, az jobb, mint az etető. Természetesebb tápláléka a vadnak apránként szabaddá tett őszivetés, mint az etetőn nyújtott nagy gonddal összeválogatott mindenféle.

Lassan az erdőbe értünk, hol rövid idő múlva az erdőmesteri lak előtt állt meg a kocsi. Nem vártam meg, amíg az erdőmester úr lesegíti, hamar leugrottam, gyorsan megkerültem a kocsit s lesegítettem.

— Gratulálok a gyakornokához! Mondja, önnek is ilyen előadásokat szokott tartani? Igen, igen, hiába néz, a szarvasok körül elhiszem, igaza van. Nagyon köszönöm a jó tanácsokat s ebben az értelemben vadászunk. Tehát holnap megnézzük a tízest.

Az est kedélyesen telt el. Az erdőmester referált mindenről. Elmondta a csodálatos bögési esetet is, és azt is, hogy kitartást javasoltam s íme most nem is bögnek.

— Nos hát holnap?

— Bőgni fognak kegyelmes asszonyom, ahogy a torkukon kifér.

— Hát már maga sem őszinte, már maga is jó-híreket mond.

— Kegyelmes asszonyom meg fog győződni arról, hogy igazat beszélek-e, vagy sem? Ha meg tetszik engedni, átnyujtom a levelet, készen van.

— Igen, hadd lám. — Elolvasta talán kétszer is. Részletesen le volt írva Sárika élete, az is, miszerint nem biztos, hogy ő maga is apáca szeretne lenni, tehát kitartás, míg felvilágosítás nem jön, hogy tényleg ez az ő szándéka is.

— Jól van, aláírom és lesz szíves továbbítani.

Másnap a hajnal együtt talált a tisztáson a her-

cegasszonnyal. Ő ült előttem térdén átfektetett fegyverrel, mögötte én csak szögesbottal és csigával.

— Méltóztatik látni, mily hűvös reggel van és egyetlen hang sem, ez már a második napja. S ma sem bögnének, de majd mindjárt megszólítom őket.

Avval a jó bevált csiga végig orgonált az ébredő erdőn. Fájdalmasan, szerelmesen, vágyón... Semmi válasz.

— Úgy látszik, nem lesz semmi.

— Dehogynem, csak tessék várni.

Kis vártával a tisztás balsarkán megjelenik egy tehén.

— Íme, tehén jön a hívásra, ahelyett, hogy bika válaszolna.

A tehén után lassan lépkedtek társai, mind tehenek s mikor már mind kint volt, valamivel később utánuk a tizes.

— Ez az! Méltóztassék megnézni!

Két Görz éles szeme vizsgálta a jól fejlődő tizest, mely nem is sejtette, mily közel ólalkodik körülötte a halál.

Ismét megszólalt a csiga fájdalmas, rimáncodó hangja. A tizes fölvetett, mozgott ide-oda, de hallgatott. Megint szólt a kesergő. Már kezd izgatott lenni, körüljárja a falkát, kapál az agancsával, néha a földet szántja. A tehenek is izgulnak, hátha erősebb, hátha szebb legény, hátha nagyobb úr. Az öreg basa sűrű csomóba akarja terelni őket, ők meg mennének a hang felé. Vajjon ki ő?... Ismét szól szépen simogatóan, lágyan, sokat ígérően. Forr a tehenek vére és ösztönszerűen egy lépést tesznek leshelyünk felé. Ezt a szemtelenséget már nem lehet tűrni, hátrahanyatlak a tizes agancskoronája, az ágak gyengén érintik a hátát. S dörögve száll egy vérig sértett dühös ural-

kodó hangja. Vigyázatra intve a vetélytársat. A nő-
 nek is szól, hadd lássák, hogy van még itt erő és
 energia. A dacos, kihívó bögésem szinte csattanva
 válaszol, úgyhogy a hercegnő is összerezzen előttem.
 Mintegy jelezve az eldobott kesztyű felvételét. Hara-
 gos válaszra, haragos felelet. A tizes lassan megindul
 folyton bögve, ami apránként tűzbe hozza a többi bi-
 kákat is és a végén bög vagy egy tucat az egész
 hamis schneidőrtől föl a tizesig. Egy ifjú legény het-
 venkedik és bög, de oly kellemetlenül közel, hogy
 attól tartok, majd szimatot kap. Közben a tizes egyre
 közelebb jön, már látcső nélkül élvezzük jó agancsát.
 Iszonyú dühvel nekünk rohan, már magam is azt
 hittem, egyenesen a leshelyünkbe tör, ijedten huzód-
 nak félre a gyengébb bikák, hiába a respektus még
 megvan. Most dühösen, teljes erővel, a tizesnél mé-
 lyebb hangon rivalok reá. A hatás váratlan, a mellet-
 tünk alkalmatlankodó ifiúr ijedtében oly bakugrást
 csinált, mely csaknem elneveltet mindkettőnket. De
 az öreg is megállt. Felelt, hangjában azonban a
 kétség már ott rezgett, óvatosan visszahúzódott, kí-
 sérve a mindig erősebb követelőbb hangtól. Háremét
 terelgetve igyekezett a sűrű felé, eltűntek. Néma
 csend. Most a tehén hívó szavát hallatom. Ez sok,
 ezt nem lehet kibírni! Sebes iramban jön vissza, de
 a tisztás közepén mintegy leszögezi az erős gyűlölet-
 től telt bögés. Vigyázz! Én erősebb vagyok!

Feleselünk még, de mindég lanyhábban, már
 messze bent jár a sűrűben, még egy különös egyve-
 lege a fájó, kérő, reménylő, követelő, kötekedő, ki-
 hívó, bosszúálló hangnak, aztán hallgatok. Legyen
 övé az utolsó szó! Elfáradtam. Síri csend, a nap su-
 garai becézgetve csókolgatják fel a letiport füvet, a
 szöcskék kíváncsian kérdik: mi volt ez?

Mindketten még a szócsata izgalmaiban vagyunk.

— Köszönöm, ez szép volt, többet ért egy jó lövesnél. Önnek igaza van, a tizes kegyelmet kapott! Azonban menjünk, szeretném bekocsizni az erdőt.

— Ahogy tetszik, de a koci nyolcra van rendelve, most meg hat óra. Talán elmennénk a lénián gyalog haza, nem messze, hétre otthon vagyunk s ha nézni méltóztatik az erdőt, az erdőmester úr kis kocsiján jobb.

— Helyes, ahogy gondolja.

Nem untatom az urakat annak elmesélésével, hogy mennyire érdeklődött előadásaim után, ott folytatom, mikor délután pontosan három órakor a zárda kapujánál állt meg az uradalmi fogat és én oly erővel rántottam meg a csengőt, hogy a szegény kapus nénike nem is a kis ablakon nézett ki, hanem az ajtón. A szokásos üdvözlés után kérdezte az a jóságos, szelíd arcú nénike, hogy mi tetszik?

— A kegyelmes hercegasszony küldött kegyeltjéért.

— Ahá, igen, a Sáríka, mindjárt jönnek.

— Jönnek? — Furesa, úgy értettem, egyedül kell. No gondoltam, talán mégis egyedül kocszunk s módomban lesz azt a pár szót elmondani, amire igen nagy szükségem volna. Csakugyan Sáríka jön komor fekete ruhában, ódivatú egyszerű kalapban. Rettentés a ruha. Vagy nem az övé, vagy arra számítanak, hogy egypár év múlva belenő. Csak üde kis arccskája fiatal, szép. Szemében remény, és a kétség visszafojtott könnyei égnek. Mellette a főnöknő, őt csak látásból ismerem. Meghajlok előtte, bemutatkozom.

— Tehát mehetünk.

Ő is jön. Szép reményeim, Isten veletek! Azon-

ban amit lehet, kihasználok. Felhajtva a kocsi kislülését, elkészítem hármunknak a helyet, a főnöknő ellenben szépen lehajtja, mondván, Sáríka majd kiül a bakra. No persze, majd ülök én. De kezem ökölbe szorult. Elhelyezkedtek a kocsiban, betakargattam őket, miközben Sáríka cipősarkát érintem; mint az elektromos áram hatott mindkettőnkre s szemeink egy pillanat alatt egymásra találtak. Aztán fel a bakra, mehetünk. Útközben Sáríkat akarván látni, mindenféle mutogatás ürügye alatt lehető sokszor fordultam vissza. Repült a két ló, szinte hangtalanul az árnyékos erdei úton. Befordultunk az udvarra, Sáríka körülnézett, rámutatott a balszárnyra, ott az emeleten vannak a hercegasszony szobái. És közepen? kérdi félénken.

— Ott az erdőmesterék laknak, lent az iroda és konyha, jobbra én.

Ezt jól megnézte. A komorna beeresztett a hercegasszonyhoz. Régi, kényelmes bútorok, a falon néhány agancs, vadászkep. Ő még jobban meglepődött a főnöknő jelenlétén, mint én.

— Jónapot kedves gyermekeim. — Ebben aligha foglaltatott benn a nálánál jóval idősebb főnöknő.

— Kegyelmes asszonyom rendelkezése szerint megérkeztünk, rám ugyebár már nincs szükség?

— De igen, maradjon gyakornok úr, hátha írni kell. Tudja ön, tegnap óta a titkárom.

Néma meghajlással fogadtam a kitüntetést.

— Örömmel használtam fel a kedvező alkalmat, hogy kegyelmes asszonynak forró hálámat és köszönetemet fejezzem ki úgy a magam, mint rendem minden tagja nevében, mindama jótéteményekért, melyekkel minket elhalmozni kegyeskedett. Különö-

sen hálásan köszönöm úgy a magam, mint ennek a rossz kisleánynak az ő szeretetteljes felkarolását.

Nagyon édes szavak voltak s a gondolkozásában igen természetes hercegnőmnél éppen az ellenkező érzést váltották ki, mint amit akart.

— Talán nem is olyan rossz kislány, mint gondolják.

— Kegyelmes asszony! Mi ismerjük a lányokat, a kisleány mind szereti a feltünőt, ha fehér ruhája van, nyakára fekete szalagot kíván, ha sötét ruhája van, világos gallért hord. A szépnék lenni akarásban rejlik a legveszedelmesebb hibák egyike: a hiúság. Ezért minden áldozatra képesek. Nálunk a lelki tisztaság a fő. Ők hódítani akarnak és kit, természetesen nem engem, hanem a férfit.

E szavakra a teljesen elkedvetlenedett hercegnő nem is találta meg a kellő választ. A főnöknő a hallgatást helyeslésnek véve, felháborodva folytatta:

— Ezért szerencsés az, ki mint Sárrika, kora gyermekkorában kerül hozzánk, mi megvédjük őt minden káros külső behatástól, felesleges becézgetéstől s fiatalon nevelünk belőle apácát, előre is tudva, milyen igen jó tanítótestvér lesz belőle.

Mint a villám sujtott közibénk a válasz.

— Talán még sem oly nagy baj, ha a leánykák szépek akarnak lenni, elvégre rendeltetésük mégis csak a férjhezmenetel.

— Ez a férfiak gondolkodása, minden szépen felöltöztetett divatbábban prédát látni.

— Bocsánat, a divatbáb és a családanya között óriási a különbség. A természet ezért adott szerelmet, mint az ember legszebb érzését, hogy az emberi nem fentartása biztosítva legyen.

A főnöknő bosszankodva közbeszólásomon, felém fordulva válaszolt:

— Igen, önök férfiak mindig a házasságra gondolnak s mindenfélét ígérnek, de betartani már nem szokták. No és a lányok nem is szokták bánni, hisz lehet öltözni, másnak tetszelegni, hódítani.

— Ezek szerint a világban élő nő igen alacsonyfokú erkölesi életet él s csak a zárdában kezd szép életet élni.

— Igen.

E mondás a hercegnővel szemben igen tapintatlan volt, amit egy kínos arcizomrándulás rögtön el is árult.

— Bocsánat, a zárdába menésnek szerintem csak akkor van létjogosultsága, ha valaki már próbálta az életet, ha csalódás érte. A vőlegényét vesztett menyasszony, a férjét, gyermekeit elvesztett anya legméltóbb, legmagasztosabb helye a zárda. Szellemi öngyilkosság, rettenthetetlen bátorság megküzdeni az étellel és élni, fölös szeretetét, rajongását, gyengédségét másra, reá nézve teljesen idegenre halmozni és kicsikarni az élettől a megnyugvást, a megelégedettséget, sőt talán még boldogságot is akkor, mikor mi férfiak az egyetlen megoldást az élettől való menekülésben látjuk és nem törődve a hátramaradottak szenvedéseivel, egy jól irányzott revolvergolyóval oldjuk meg örökre a kérdést. Tessék elhinni, a nő mindég messze fölötte áll a férfinak. Így hát a lemondásban is. Ezért áll előttünk, mint tiszteletünk, szolgálatkészségünk, mint életünk irányítója, vezetője, legfőbb oszlopa.

— Köszönöm a védelmet magam és a többi nő nevében, — mondá a hercegnő felém nyujtva a kezét.

Szótlan kézcsokkal honoráltam a megkülönböztető tiszteletet.

A társalgás akadozva ment, a főnöknő észrevette, hogy nem szívesen látott vendég. Csakhamar búcsúzott.

— Sáríka itt marad még velem, szeretnék még egyet-mást megbeszélni, hazaküldéséről majd gondoskodom.

Ez nem tetszett, de itt bajos ellenkezni, mert utóbb végleg itt fogja. Hát kénytelen-kelletlen eltávozott. Az ablakból néztük az elrobogó kocsit.

— Kedves gyermekem, hát apáca akarsz tényleg lenni?

Pár lépéssel hátrább álltam, reszketve, vajjon ki meri-e mondani bátran a nemet.

— A zárdában nőttem fel, a világot nem ismerem, a kegyelmes asszony jószívűségéből jutottam ennyire, hát ha óhajtani tetszik, én nem bánom, apáca is maradhatok.

— Szóval nem szíve szerint akar apáca lenni, — mondtam inkább magamnak, de hangosan. A hercegnő elnevette magát.

— Jó, jó csak segítsen ki a bajból hol engem, hol Sáríkat. Úgy-e kislányom én eltalálom gondolatodat, te nem akarsz a zárdában maradni? Úgy-e igaz?

Válasz helyett egy könnyecsepp szaladt le az arcán. Szép, szabályos feje előre hanyatlott.

— Már késő.

— Hogyan?

— Megigérttem.

— De fogadalmat nem tettél?

— Még nem, majd januárban teszek.

— No azt majd meglátjuk. Tanulmányaidat befejezted?

— Ez az utolsó évem, aztán okleveles tanítónő leszek.

— Jó, fiam, eleget tudok, bízzál bennem s okleveled küldd fel hozzám. Most pedig jobb kísérőt nem tudok melléd adni, mint a gyakornok urat, menj szépen haza.

Látszott, hogy a látogatás kifárasztotta. Két világnézet küzdelme, melyben egy hűséges embernek gondjaira bízott leánya forog veszélyben.

Az erdőmester könnyű kocsija állott elő.

— Nem kell Gáspár bácsi, majd hajtok magam, maradjon itthon segíteni.

— Értem, tekintetes úr, Isten áldja meg, én maradok.

A kis hajtókocsi bakján ültünk egymás mellett. Gáspár hűségesen betakargatott, nehogy porosak legyünk. Aztán elsurrantunk a kapu oszlopa mellett ki az erdőbe.

— Nem erre jöttünk...

— Nem, egy kicsit megmutatom az erdőt. — A lovakat lépésben engedtem. — Sáríka, még nem is köszöntünk egymásnak.

Félve nyugtott kezét. Miért... Fél?

— Tudja, ígéretem köt. Könnyelmű játék ez, amit önnel űzők. Nem lehet segíteni, apácának kell lennem. — S megeredtek könnyei.

— Nem, Sáríka, emlékszik, a kunyhónál megígérte, hogy vakon engedelmeskedni fog. Nekünk a világ mi kettőnkéből áll. Sáríkámm mögött a hercegasszony, mögöttem az erdőmester úr áll. Higyje el, jó lesz. A felszentelési engedély nem fog megjönni. Én írtam a levelet, mely a megakadályozását kéri s azt a hercegnő tegnap alá is írta s a mai posta el is vitte.

— Istenem, de jó remélni.

Oly meghittén karolt belém, égő arcoskája az enyémhez ért.

— Látja, csak ne kételkedjen. Bízson és fogadjon szót nekem. Milyen jó lesz így kettesben sétálni ebben a remek erdőben.

Már alkonyodott, itt-ott őzet, szarvast lehetett látni, csendes ügetésben értük el az erdő szélét.

— Búcsúzzunk. Mert a földeken látnak az emberek.

— Pá, Isten vele! — meg akartam csókolni.

— Nem. Nem szabad, majd esküvő után, rettenetes ezt meggyónni.

A zárdát hamar elértük. Kerek szemek...

— Csak így egyedül? — Nem tudták, hogy a kocsin vagyok-e vagy sem.

*

— Elég soká tartott az út, — nevetett az erdőmester — pedig vártunk, a hercegnő meghagyta, hogy érkezésed után azonnal jelentkezzünk nála.

— Igaz, soká mentünk, de hát használni kell a jó alkalmat, hisz csak most beszélhettem vele másodszor.

— Igazad van. Azonban gyerünk.

A hercegnő leültetett.

— Amit én önnel a megérkezésemtől kezdve a reggeli bögésen át egész a nők védelméig végig éltem, és az erdőmester úr jelentése arra indított, hogy próbaidejét megszüntessem és kinevezzem segéd-erdésszé. Ugyancsak az erdőmester úr mellé. Az ő általa elkészített okmányt im, fogadja az én legmelegebb megelégedésemmel együtt szívesen.

Hogyan köszöntem meg, miként jöttem ki, nem tudom. Bámulva álltam szobámban, immár segéderdész vagyok. E szoba többé nem ideiglenes tanyám, nem vendég vagyok, hanem rendes hivatalnok, hej! ha ezt Sárikának elmondhatnám!

A napok gyorsan teltek. Lőttünk pár satnya bikát, a tehénlövés reám maradt, megjelöltük az új vadlegelőket.

Rövid ötnapos tartózkodás után ismét a pályaudvaron vártuk a vonatot. Az uradalmi tiszték már ott voltak, mikor a hercegasszonnyal megérkeztem. Sárika is ott állt a főnöknővel. Mindenkinek köszönt, beszélgetett. S mikor az apácához ért, elég érthetően mondta: Segéderdész úr, lesz szíves a szíven viselni a zárda tüzelőfagondját.

— Igen is, kegyelmes asszonyom.

Elrobogott a vonat, levett kalappal néztünk utána, de oly hálával, mint mi Sárikával, senki. Talán meg is érezte, mert fehérkendője megjelent az ablakban.

Az őszi vadászatok, a téli fadöntés és egyéb munka minden időmet lekötötte. Néha Ilonka útján kaptam némi hírt Sárikáról. Kölcsonösen biztattuk egymást, a veszély úgy látszik elmúlt és én boldogan gondoltam a nyárra, mikor majd Sárikával együtt fogunk sétálni az erdőben. A karácsonyfákat csomagoltattam és szállítottuk be Pestre, mikor váratlanul sürgönyt kaptam.

«Baj van, jöjjön azonnal.»

Rohantam az erdőmesterhez, az is csóválta a fejét.

— Eredj, fogass be azonnal. Tégy a legjobb belátásod szerint, ha kell, erőszakkal is, ne törődj senkivel, csak magatokkal.

Szótlanul ültem bekecsembe burkolódzva. Gáspár is haligatott, csak a villamosnál kérdezte: Mikor jöjtek?

— Azt majd megtelefonálok.

— Helyes.

Azzal megindultam egyenesen a templomba, hol a délutáni órákban már több ízben találkoztam Ilonkával. Nem volt ott, nem csoda, hisz délelőtt van. Megvártam, míg délben az iskolából kijöttek. Szembe mentem Ilonkával. Ahogy észrevett, rögtön befordult az egyik mellékutcába, én utána. Mikor kellő biztonságban éreztük magunkat, megszólítottam:

— Mi baj?

— Megjött az engedély Sárika fogadalomtételére, négy nap múlva meglesz, ez rettenetes. Szegény leány körül van véve, én is alig tudok vele beszélni.

Szótlanul álltam egy darabig.

— Szoktak sétálni?

— Igen.

— Sárika is?

— Az is.

— Merre szoktak menni? Járnak forgalmasabb utcán is?

— Igen, egy darabon a Váci-utcán megyünk.

— Sárika hol megy?

— Mikor hogy, ha egyedül van, a végén, ha apáca is van velük, elül.

— Hát maga, Ilonka, mikor találkozik vele?

— Holnap az iskolában.

— S mikor sétálnak?

— Háromkor délután.

— Hát most hallgasson reám, Ilonka. Mondja meg Sárikának, hogy ruhaigazítás ürügye alatt men-

jen be a Váci-utca 61. sz. házba s a kapu alatt várjon, a többi az én dolgom.

— Jaj, de borzasztó! De félek.

— Pedig ne féljen, sőt bátorítsa Sárikát is.

— Jó, meglesz.

— Tehát bennünket se lássanak együtt; a viszontlátásra holnap, a 61. számú ház!

Elbúcsúztunk. Rohantam telefonálni. Holnap fél négyre szánkót kérek, két bundával. Gondoltam, ebből érthetnek. Másnap reggel a takarékból kivettem a pénzemet s mindent, mire előreláthatólag szükségem lesz, bevásároltam. Újra megnéztem a helyet, nagyszerű, csak most szerencse fel.

Kis új hó esett az éjjel a régre, de a nap derűs kék égre kelt, erősen fagyott. Jaj Istenem! ha nem jönnek sétálni. A délelőtt végtelennek látszott, alig ebédeltem. A végsőre voltam elhatározva, töltött revolverem a zsebemben, hogyha kell, erővel is elszakítom, de ma hazaviszem. Az emberek siettek, állig begombolódzva az utcán. Egyszerre lassan, kiérten megjelenik a hosszú sor leány, mint valaha az erdő nyiladékán. Rögtön megláttam elül Sárikát, halálsápadtan. Tehát apáca is van. A kapu mellé álllok, lassan már messziről húzódik közelebb a falhoz. Ő is, az apáca is a járda külső szélén mennek; a sor elég hosszú, az apáca messze van. Most a kapuhoz ér. Szemünk találkozik. Valamit mond az első növendéknek, aztán átmegy a soron s eltűnik a kapuban...

Utána húzódok. Állunk a kapu alatt, előttünk teljesen közömbösen ellépdelnek a leányok s végül szemlesütve, ájtatosan, a mit sem sejtő apáca.

Elhagyták a kaput. Sárika reszketve áll.

— Csak most erőt! Még csak egy fél órát.

Leteszem a táskám.

— Vegye le a kabátját. — Szegény gépiesen engedelmeskedik. Reá adom a délelőtt vettét, aztán kalapot cserélt, föl a fátyolt. A házból egy hölgy jön ki, furesán néz reánk. Jaj, a copf kilóg. Hamar le a kalapot, feltűzni akárhogy, végre megvan. Másik kesztyűt, kicsit nagy minden, de nem baj.

— Induljunk. Bele kell karolnom, hogy lépni tudjunk. Alig teszünk pár lépést, jön Ilonka, alig ismer meg.

— Jaj, te vagy? Már siettem, észrevették.

— Köszönöm, de ön is tűnjön el. Menjen haza, hogy igazolhassák otthonlétét, mert még önnek lesz kellemetlensége. Minket már nem fognak meg. Elbúcsúzunk. Felszállunk az első villamosra. A villamosról látjuk őket. Szerencsére Sárrika ül, nem szól egy szót sem. Az apáca a középben megy, látszik, hogy sietnek hazafelé. Jól van, mire hazaérnek s az ijedségből felocsúdnak, mi már szánkón ülünk. Át kell szállnunk, hála Isten ez is sikerült. A sok utas között elveszünk. Valaki újságolja, hogy a Váci-utcában séta közben elveszett egy apáca. Sárrika csaknem aléltan ül a helyén, nem szólhatok, csak kézzszorításommal igyekszem bátorítani. Végre leszállhatunk. A szán zöld fenyőgallyal van díszítve, Istenem de figyelmesek.

— Jó estét kívánok.

— No Gáspár, hát magának volt igaza, meghoztam az asszonykát. Örül neki?

— Hát hogyne. Hozta Isten, csak meg ne tessék fázni. Az erdőmester úr is mondta, hogy vigyázzak. Itt a két bunda is.

Egyikbe Sárrikát bujtattam, jól bepakoltam, a másikat én veszem, inkább csak megszokásból. Szegény leány hagy magával mindent tenni.

— Készen vagyunk.

Az átfázott lovak nagy tűzzel feküdtek bele a szerszámba, szinte repültek. Alkonyodik. A hó világít, meg a csillagos ég. A földeken száguldunk.

— Sárrikám, látja, az ott az uradalmi erdő, már otthon vagyunk.

— Igen, otthon... — hozzám símul, ez az első szó.

— Édes egyetlenem, most már minden jó.

Az erdő szélén megálltunk, levenni a csengőt, mert nem szeretek az erdőben csengővel járni, pláne éjjel. Nagy meglepetésünkre kis tüzecke csillog. Az erdőmester úr.

— Hozott Isten és önt is. Átfáztak úgy-e?

— Ó, dehogya.

— No, legyen jókedvű, most már minden rendben van. — A tűzről forró teát kaptunk, egy kis harapni valót, aztán hajrá. Az erdőmester úr ült a bakra, dehogya zavart volna minket.

Mit mondjak még? Barátságosan fenyővel díszített szobában fogadtak, másnap varrónőjárás. Harmadnap olvastuk nevetve az újságban az eltűnést. A hercegnőnek személyesen mentem jelenteni és bocsánatot kérni. Nevetett.

— S az esküvőjére meghívjon!

A többi gyorsan jött, az már nem érdekes. Karácsonyfa alatt karikagyűrű, majd esküvő. Húsvétkor átvettem a nyugalomba vonult erdőmester hivatalát.

S még ma is közelebb húzódunk egymáshoz, ha a madárerdő kanyargós utain siklik velünk zajtalanul a szán, egy kellemes színházi est, vagy hangverseny után.

*

— Igaz, asszonykám? — mondá, átkarolva a régóta mellette álló hölgyet.

— Igen — csengett végig a szobán egy beteljesedett álmot mesélő hang.

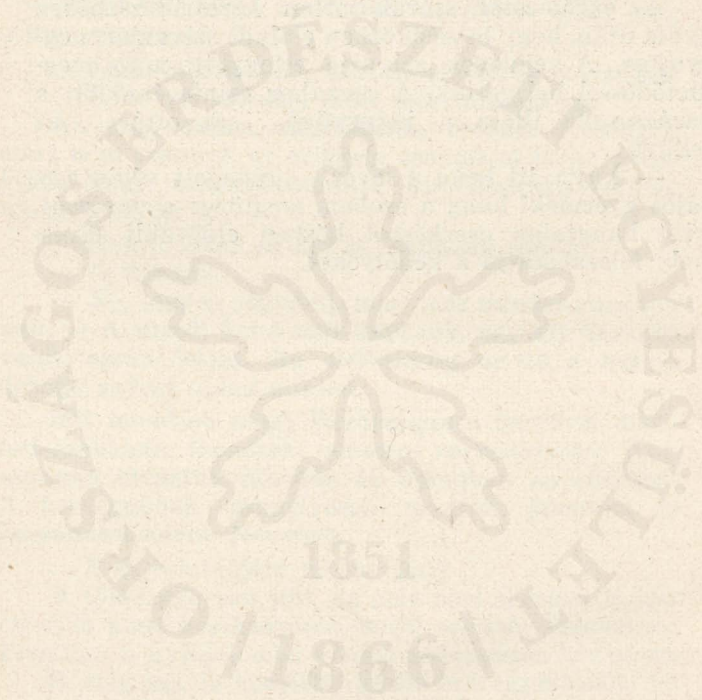
Az erdőmester szórakozottan keresgél zsebében gyufa után, hogy beszédközben elaludt szivarját meggyujtsa. A vendégek szivarja elfogyott, mély megilletődéssel hallgattak. A csendben szinte érződött a karácsonyfa illata... jegygyűrű... az oltár... az esküvő...

— Anyu, itt benn a leves, — csengett végig egy bájos gyermeki hang a szobán, megtörve a varázsát, mint hangtalan cserkészlet közben eldördült lövés, mely felszabadítja a kedélyeket.

1851

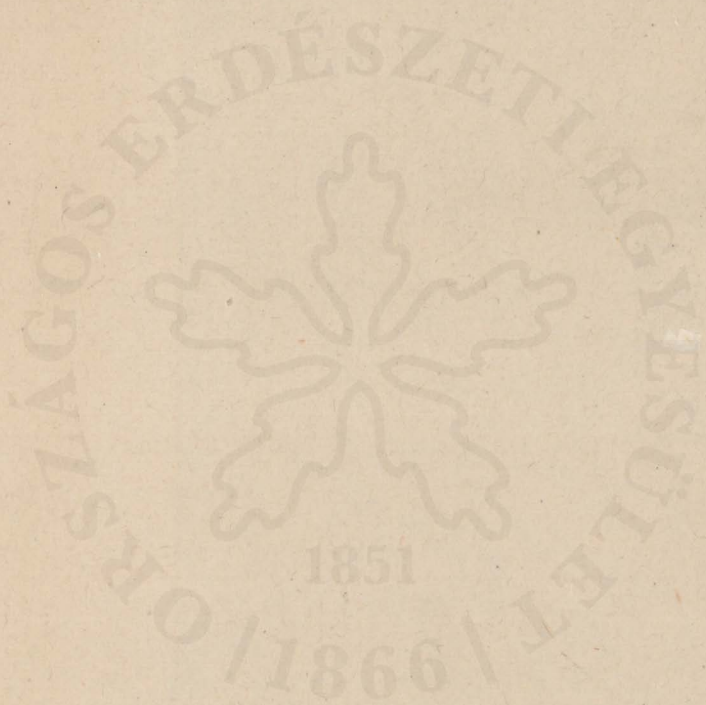
/1866/

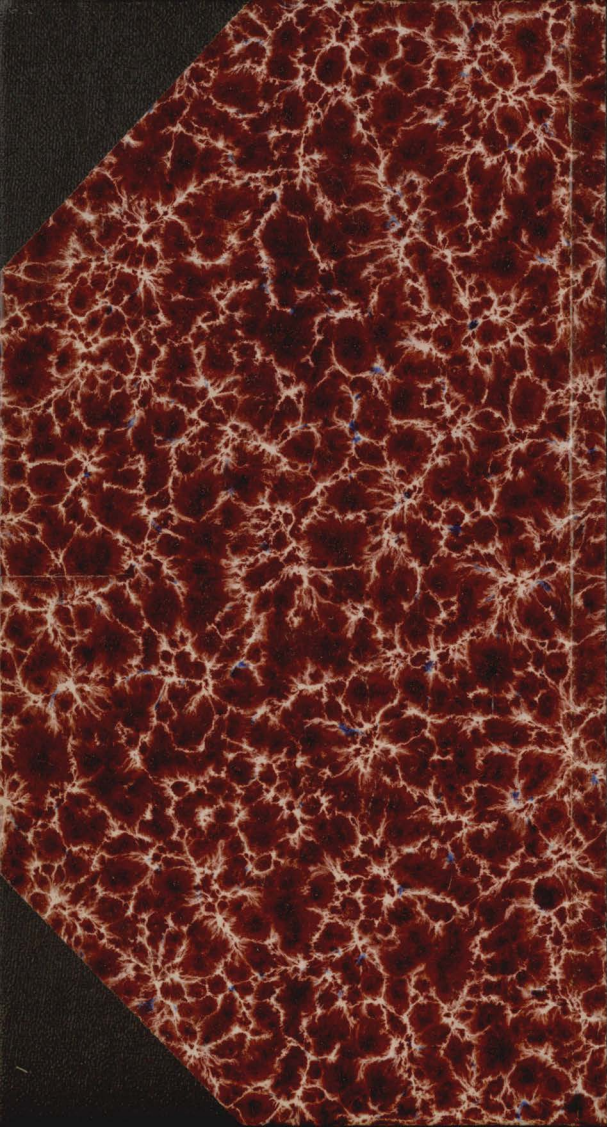

2

C
Fes
va
h
to